

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Andra Kammaren. N:o 20.

Onsdagen den 6 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkterna 32—44.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Punkten 46, angående inrättande af en permanent vattenfallskommission.

Ang. inrättande af en permanent vattenfallskommission.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen dels att besluta:

att från och med år 1908 skulle inrättas en permanent vattenfallskommission för afgifvande af utlåtanden i ärenden angående dispositionen af staten tillhöriga vattenfall, med en särskild af Kungl. Maj:t förordnad vattenfallsingenjör såsom föredragande,

att i vattenfallskommissionen — förutom vattenfallsingenjören — byråchefen i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för tekniska ärenden utom dem, som rörde järnvägar, äfvensom fiskeriinspektören och öfveringenjören i landtbruksstyrelsen skulle vara själfskrifna såsom ledamöter, och att öfriga ledamöter i kommissionen, hvilka skulle förordnas af Kungl. Maj:t för en tid af tre år i sänder, skulle utgöras af en ledamot af kammarkollegium, en byråchef i domänstyrelsen, en öfverdirektör och ledamot i järnvägsstyrelsen, en representant för järnkontoret samt en representant för de grenar af industrien och näringarna, hvilka icke företräddes af järnkontoret,

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

samt att det skulle åligga vattenfallsingenjören att, utom föredragningen inom kommissionen, jämväl enligt förut angifna grunder handhafva den hufvudsakliga förvaltningen af statens vattenfall, dels ock att, vid bifall till hvad sålunda föreslagits, å extra stat för år 1908 till genomförande af den sålunda föreslagna organisationen bevilja ett anslag å tillhoppa 13,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts föreliggande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid denna punkt hade emellertid fogats reservation af herrar *I. Wijk*, friherre *N. A. H. Palmstierna*, *P. Paulson*, grefve *P. O. L. Klingspor*, *J. H. Berggren*, *Odqvist*, *Persson* i Tällberg, *Wiklund* och *Ström*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att Riksdagen måtte besluta

att från och med år 1908 skulle inrättas en vattenfallskommission för afgifvande af utlåtanden i ärenden angående dispositionen af staten tillhöriga vattenfall, undantagandes de vid Trollhättan, med en särskild af Kungl. Maj:t förordnad vattenfallsingenjör såsom föredragande,

att i vattenfallskommissionen — förutom vattenfallsingenjören — byråchefen i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för tekniska ärenden utom dem, som rörde järnvägar, äfvensom fiskeriinspektören och öfveringenjören i landtbruksstyrelsen skulle vara själfskrifna såsom ledamöter, och att öfriga ledamöter i kommissionen, hvilka skulle förordnas af Kungl. Maj:t för en tid af tre år i sänder, skulle utgöras af en ledamot af kammarkollegium, en byråchef i domänstyrelsen, en öfverdirektör och ledamot i järnvägsstyrelsen, en representant för järnkontoret samt en representant för de grenar af industrien och näringarna, hvilka icke företräddes af järnkontoret,

samt att det skulle åligga vattenfallsingenjören att, utom föredragningen inom kommissionen, jämväl enligt förut angifna grunder handhafva den hufvudsakliga förvaltningen af statens vattenfall, och

b) att, vid bifall härtill, Riksdagen måtte å extra stat för år 1908 till genomförande af den sålunda föreslagna organisationen bevilja ett anslag å tillhoppa 13,000 kronor.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr *Odqvist*, som yttrade: I denna punkt har jag jämte flere af utskottets ledamöter icke varit belåten med det resultat, hvartill statsutskottet kommit. Det har förflutit en lång tid, sedan motion här i denna kammare inlämnades rörande undersökningen af statens vattenfall. Och sedan detta förslag bifallits af båda kamrarna, tillsattes en kommitté för undersökningen af detta viktiga ärende. Denna kommitté har lämnat fullständiga uppgifter rörande våra vattenfalls betydelse och bland annat föreslagit, att det borde tillsättas ett organ eller en s. k. vattenfallskommission för att taga hand om vattenfallen, reglerandet af dessa och ordnandet af den affär, som därigenom kan uppstå. Nu har, sedan myndigheterna hörts, med tillstyrkande af det

förslag, som kommittén uppgjort, förslag framställt af Kungl. Maj:t, gående i hufvudsaklig riktning ut på hvad myndigheterna yttrat med undantag för kommissionens sammansättning, däri regeringen haft en annan åsikt än den, som har kommit till synes i de olika inkomna yttrandena. Då jag nu för min del anser, att en sådan fråga icke bör uppskjutas, utan att det är alldeles nödvändigt, att en kommission blir tillsatt, som tar hand om våra fall, så att vattnet icke fortfarande får rinna, som det gjort så många år i Trollhättefallen, där vi nu sett, att det börjar blifva ett godt resultat, så har jag jämte mina medreservanter gillat Kungl. Maj:ts förslag, i någon form förändradt däri- genom, att vi sagt, att denna kommission icke skall vara permanent, utan tillfällig. Mot detta förslag har man gjort åtskilliga anmärkningar. Så t. ex. den, att apparaten skulle vara för tungrodd. För min del tror jag ej, att med den sammansättning, den har fått, den skall blifva för tungrodd, och jag har också tänkt mig, att vattenfallsingenjören jämte några ledamöter till i kommissionen skulle kunna ordna de löpande ärendena och kommissionen i sin helhet icke behöfva sammantråda så ofta. Då nu utskottet utgår från den synpunkten, att möjligen i stället för denna kommission Trollhättestyrelsen skulle kunna fungera, så tror jag för min del, att detta ej är så görligt — hufvudsakligast därför, att denna styrelse i Trollhättan ännu har 3 år kvar, innan det arbete blifvit fullbordadt, som där blifvit planlagt; och det är min öfvertygelse, att, sedan detta arbete blifvit fullgjordt, styrelsen får tillräcklig sysselsättning med att sköta denna storartade affär, som ju belöper sig på omkring 11 miljoner kronor. Det vill krafter till för att kunna sköta en sådan affär och taga ut afkastning från det kapital, som svenska folket där nedlagt.

För min del ser jag denna fråga hufvudsakligast från den synpunkten, att det bör finnas en kommission, som så snart som möjligt tager hand om våra vattenfall, och jag anser, att det är mycket klokt af regeringen, att den kommit fram med detta förslag.

Jag skall be att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Starbäck: Det är utan tvifvel en af de allra viktigaste frågor för Sveriges rike, som vi nu hafva att behandla. Det är oerhörda rikedomar, som vi nu gå att besluta om, huru nämligen de på lämpligaste sätt skola förvaltas. Den utredning, som föreligger från Kungl. Maj:ts sida, har också utan tvifvel ett stort värde, då den däri- genom, att frågan behandlats af olika ämbetsverk, gifvit oss tillfälle att taga del af olika uppfattningar af huru frågan bör lösas. Emellertid förefaller det mig, som om denna sammansättning af den föreslagna vattenfallskommissionen måste väcka betänkligheter af mer än ett slag. Det är någonting absolut nytt denna hopplockning från alla håll och kanter af — jag ber om ursäkt för ordet, men jag tror, att det är riktigt — s. k. sakkunnige. Denna sammansättning, som vi återfinna i reservanternas förslag, skulle förutom vattenfallsingenjören, till hvilken jag skall be att sedan få återkomma, bestå af byråchefen i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för tekniska ärenden utom dem, som röra järnvägar, öfveringenjören i landtbruksstyrelsen, fiskeriinspektören, en ledamot i kammarkollegium, en byråchef i domänstyrelsen, en öfverdirektör och ledamot af järnvägsstyrelsen, en representant för

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.

(Forts.)

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.

(Forts.)

järnkotoret och en representant för de grenar af industrien och näringsarna, hvilka icke företrädas af järnkotoret. Och jag ber herrarne lägga märke till, att denna vattenfallskommission, hvilken, som den siste ärade talaren uttryckte sig, skulle taga hand om våra vattenfall, skulle blifva tillsatt för afgifvande af utlåtanden i ärenden angående dispositionen af staten tillhöriga vattenfall.

Denna egendomliga sammansättning af kommissionen är något, som jag skall be att få understryka, och till hvilket jag torde återkomma, ty egendomlig måste den väl ändå synas redan vid första ögonkastet. Den finner i den kungl. propositionen sin förklaring i det påståendet, att den har tillkommit för att undvika remisser till olika ämbetsverk af de frågor, som skulle komma till denna vattenfallskommission. Det är således den tanken, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts förslag, att ett ärende, som kommer till vattenfallskommissionen, är af den brådskande beskaffenhet, att det måste så fort som möjligt afgöras, och därför skall man undvika den, som vi alla känna, ytterst långa, besvärliga och krångliga remissvägen, och alla sakkunniga i stället samlas på en plats, och där skall frågan afgöras. Detta låter ju säga sig, och det förefaller, som om det skulle vara en riktig synpunkt. Emellertid finner man vid genomläsningen af de olika ämbetsverkens yttranden, att icke två hafva varit eniga om denna kommissions sammansättning; alla variera i någon ringa mån, såsom jag vill minnas, att herr departementschefen äfven i sitt yttrande framhållit. Ja, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen går så långt, att den vill hafva icke mindre än 14 medlemmar i denna vattenfallskommission; och den säger mycket bestämdt, att om det icke blir på det sättet, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslår, så kommer det i alla fall med nödvändighet att blifva remisser till de olika ämbetsverken. Det tyckes således icke vara så alldeles säkert, huruvida det verkligen skall lyckas att undvika remisser, äfven om kommissionen får en sådan sammansättning, som Kungl. Maj:t föreslagit.

Detta är en viktig sak. Det må vara därmed huru som helst; men nog förefaller det, som om, alldeles bortsedt från vattenfallskommissionens viktiga åligganden, det vore mindre lämpligt att från trägena och viktiga göromål esomoftast kalla olika ämbetsmän i de olika ämbetsverken, så att antingen det arbete, som de där böra utföra, skall hvila, och sålunda andra intresseområden blifva lidande, eller ock eu extra sättas in för hvarje gång den ordinarie ämbetsmannen kallas till vattenfallskommissionens sammanträden, och således ärendena blifva behandlade »under vederbörandes frånvaro», måhända på ett mindre lyckligt sätt. Detta är en viktig punkt.

Denna så att säga upplösning af en mängd ämbetsverk för att få en enhetlig kommission, synes mig vara mindre tillfredsställande; och jag skall be att få härvidlag påpeka, att denna min uppfattning styrkes synnerligen väl af ett yttrande af den kommitté, på hvilken Kungl. Maj:ts utredning och förslag framför allt stöder sig. Ty det säges där, att beträffande formerna för den permanenta vattenfallskommissionens verksamhet kommittén har tänkt sig, att, sedan ett ärende till kommissionen inkommit, densamma skulle på ordförandens kallelse snarast möjligt sammanträda, därvid ärendet

skulle föredragas och beslut fattas om arten och sättet för verkställandet af till äfventyrs erforderlig utredning.

Således, kommissionen skall sammanträda från alla de olika ämbetsverken; ordföranden skall föredraga ärendet; och så skall det fattas beslut, om det icke till äfventyrs finnes någon ytterligare utredning att infordra, fastän alla dessa sakkunniga äro vid sammanträdet närvarande.

Vidare heter det, »att en vid föredragningen till riktigheten vitsordad framställning eller promemoria af ärendets hufvudsakliga innehåll skulle vid samma tillfälle genom ordförandens försorg tillhandahållas kommissionens samtliga ledamöter, att kommissionen skulle åligga att, om så befundes nödigt, kommunicera berörda framställning med den eller de myndigheter, hvilkas yttranden erfordrades, samt att, sedan såväl samtliga yttranden som ock till äfventyrs beslutade utredningar inkommit, kommissionen skulle ånyo på ordförandens kallelse sammanträda för att företaga ärendet till afgörande».

Således åter igen ett kommunicerande för nödiga yttrandens införskaffande från andra håll; och detta skulle vara den utomordentliga snabbhet, som det kungl. förslaget skulle sätta i verket.

Nu kan möjligen mot denna min framställning erinras, att denna form för vattenfallskommissionens arbeten endast är framställd uti det kungliga kommittébetänkandet; men jag har förgäfvets letat efter någon annan antydning, några som helst konturer, rörande det sätt hvarpå herr departementschefen har tänkt sig kommissionens arbeten.

Nu är det också, synes det mig, rätt märkvärdigt, att, då enligt svensk författningssamling nummer 28 år 1905 Kungl. Maj:t utfärdat instruktion för styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk, att gälla från och med den 1 juli 1905, och således denna institution väl bör hafva trädt i kraft och varit i verksamhet under en ganska lång tid, innan denna kungl. proposition såg dagen, att, säger jag, bland alla de ämbetsverk och institutioner, till hvilka ärendet remitterats för utlåtandes afgifvande, saknas Trollhätte kanal- och vattenverk, hvilket väl dock i alla fall är den institution, som skulle legat närmast för att afgifva ett yttrande, som rör ordnandet af Sveriges vattenfall; och det torde ju möjligen kunnat hända, att man i ett utlåtande från denna institution skulle fått se framställda tankar, som icke väl stämma öfverens med det slut, hvartill Kungl. Maj:t här har kommit.

Emellertid vill jag gärna medgifva, att, fastän de svagheter och brister, som enligt min mening vidlåda Kungl. Maj:ts förslag, må framkalla stora betänkligheter, man dock skulle kunna låta dessa betänkligheter vika, om det visade sig, att det arbete, som denna kommission skulle komma att uträtta, vore af en så pass obetydlig beskaffenhet och så föga tidskräfvande, att man därför skulle finna det lämpligt att bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Eller jag skulle också kunna tänka mig ett annat fall, nämligen att det arbete, som denna vattenfallskommission skulle få om hand, vore af en så utomordentligt betydande art, att man skulle låta betänkligheterna fara, enär man vore förvissad om att kommissionen skulle komma att uträtta detta arbete synnerligen väl.

Nu är det gifvet, att det arbete, som skall omhändertagas af vatten-

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.

(Forts.)

fallskommissionen, är af en oerhörd omfattning. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhåller uti sitt utlåtande eller, rättare sagt, citerar, att, enligt vattenfallskommitténs summariska utredningar, svenska staten under nuvarande förhållanden äger en krafttillgång af omkring 396,000 hästkrafter vid lågvatten, fördelad å 32 skilda flod- och sjösystem. Det är således icke småsaker, som det är meningen att denna vattenfallskommission skall få hand om; och det är också, om man läser noga igenom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens anförande, tydligt, att denna myndighet åtminstone sätter stora fordringar på det blifvande arbetet. Till att börja med, säger styrelsen, skall en genomförd plan uppgöras rörande reglerandet af hela denna vattenkraft, så att det väldiga kraftförrådet icke planlöst bortplottas genom meddelande af koncessioner åt enskilde, innan det blifvit utredt, huru de olika flod- och sjösystemens kraftförråd i sin helhet och kombinerade med hvarandra kunna på rationellaste sätt utnyttjas till största möjliga gagn för landet i dess helhet.

För öfrigt, för att nu icke vidare citera väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utan öfvergå till en högre auktoritet, framgår det tydligt af departementschefens framställning, att äfven han anser, att det är en mycket stor uppgift, som skall läggas på denna kommissions skuldror. Han säger, att för det första en gemensam plan bör uppgöras för bebyggande af en större komplex af vattenfall, en plan, som kräfver en institution, hvilken äger förmåga både af blick för de föreliggande förhållandena och af vaket initiativ. Jag vill nu för ett ögonblick stanna vid detta yttrande af departementschefen, ty jag kan icke förstå, att man kan tänka sig, att en kommission, sammansatt på detta sätt, skall kunna äga vare sig blick för de föreliggande förhållandena eller framför allt förmåga af verkligt initiativ. Det säger sig själf, att en mängd olika intressen komma att representeras inom denna kommission. Härigenom splittras enheten, och långt ifrån att skärpa blicken för det stora målet att förvandla våra borttrinnande miljoner till verklig valuta, medför detta förhållande, att blicken göres skum och hålles tillbaka samt i stället riktas på de många små förhållandena, som kunna stå på dagordningen i hvar och ett af de olika ämbetsverken. Häruti synes mig en stor fara ligga. Vidare kräfves en omfattande reglering af de vattendrag, i hvilka fallen äro belägna. Här syftar departementschefen på en revision af vattenrätten och på en sådan arbetas det också. Men äfven på detta område torde initiativ kunna framkomma. Dessutom framställas åtskilliga andra spörsmål, hvilka hvar i sin stad synas gifva en inblick i de mångfaldiga frågor, som skulle komma under vattenfallskommissionens pröfning.

Jag ber nu att ett ögonblick få återgå till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande. Efter en öfversikt i stort af det kommande arbetsfältet uppräknas däri, hvad denna vattenfallskommission skulle sysselsätta sig med. Den skulle hafva uppmärksamheten riktad på att söka leda den lösgjorda elektriska energiens befruktande flod ut öfver hela landet, »ej blott till storindustrien och den vidtomfattande elektrokemiska industrien utan ock till de många små industrierna, handtverkerierna äfven på landsbygderna, till tegelbruk, bryggerier» och så vidare — här uppräknas en mängd olika industrier — »samt icke minst

för landtbrukets alla behof af belysning och af kraft för drifvande af mejerier, tröskverk och för vattenuppföring med mera, äfvensom till järnvägarnes drifvande med elektrisk kraft». Nu kunna herrarne kanske tycka, att jag uti min skildring af det blifvande arbetsfältet för denna vattenfallskommission varit något öfverdrifven. Jag tror dock icke, att så varit fallet, men däremot torde man kanske med större fog kunna säga, att detta endast är en ringa början till det, som väntar oss. Det är icke meningen att genast famna om alla de stora möjligheter, som beredas oss genom monterande af vattenfall och beredande af arbetskraft; men jag tror det vara riktigt att, när man ger sig in på detta område, redan från början omfatta problemet i hela dess vidd och genast söka sätta in en enhetlig och starkt verkande kraft på lösningen af detta problem. Jag tror därför, att det vore lyckligt, om Riksdagen beslutade sig för att dröja ett ögonblick med afgörandet af denna utomordentligt viktiga fråga, och jag tror också, att utskottets majoritet hittat på en bättre lösning af frågan, än den Kungl. Maj:t föreslagit, då den säger, att man bör se till, »huruvida icke åt en redan nu befintlig institution skulle kunna öfverlämnas att taga initiativ och ledning i förevarande angelägenhet, exempelvis styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk». På dessa grunder anhåller jag, herr talman att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag anser nämligen att denna af medlemmar från olika ämbetsverk sammansatta vattenfallskommission är en olämplig och föga enhetligt verkande inrättning, som icke blott skulle komma att förrycka de olika ämbetsverkens verksamhet utan äfven sakna förmåga att upptaga detta problem och lösa det i sådan riktning jag skulle önska. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Ang. inrättande af en permanent vattenfallskommission.

(Forts.)

Med herr Starbäck förenade sig herrar *Lindhagen, Röing, Berg* i Göteborg, *Moll* och *Juhlin*.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag skall villigt erkänna, att jag känt mig betänksam rörande den af Kungl. Maj:t föreslagna anordningen, att man, såsom herr Starbäck uttryckte sig, skulle från vidt skilda ämbetsverk plocka i hop personer för att bilda denna vattenfallskommission. Då jag emellertid började granska de uppgifter dessa personer skulle komma att få inom kommissionen, kunde jag icke göra klart för mig, hvilka som skulle kunna undvaras i en kommission, så beskaffad och med sådana uppgifter som denna.

Vi landtbrukare vilja naturligtvis icke opponera oss emot att öfveringenjören i landtbruksstyrelsen, som är specialist på jordbrukets område, skulle få säte i kommissionen. Öfvergå vi därefter till andra näringsgrenar, så komma vi till samma resultat, och jag har därför anslutit mig till den mening, som finnes företrädd uti den vid betänkandet fogade reservationen. Härtill har jag också en annau anledning — och det är den viktigaste — nämligen den, att jag anser, att vi alltför länge låtit de oerhörda rikedomar, som finnas i våra vattenfall, gå förlorade, utan att vi af dem dragit den ringaste nytta. Vidare kan jag icke finna, att utskottet gifvit någon sådan ledning åt Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t på grund däraf skulle kunna finna ut en lyckligare

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.

(Forts.)

lösning af frågan än den Kungl. Maj:t nu föreslagit. Visserligen antyder utskottet, att man möjligen skulle kunna använda sig af en redan befintlig institution, t. ex. styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk, men utskottet framkommer därefter med något, som jag må säga fullständigt afskräckt mig från att ansluta mig till utskottets förslag. När utskottet vill ange såsom sin uppfattning, att denna styrelse skulle behöfva kompletteras i ett eller annat afseende, säger det, »vare sig denna institution för ifrågavarande uppdrags fullgörande måste beredas någon förstärkning eller styrelsen endast må lämnas rätt att i mån af behof anlita tekniskt kunniga personer för nödiga undersökningar och eventuella planers uppgörande» etc. Sålunda förbiser utskottet helt och hållet den viktiga omständigheten, att vidt skilda näringsgrenar ovillkorligen enligt min uppfattning böra vara representerade i denna kommission. Jag erkänner villigt, att det icke vore lyckligt att gripa in i framstående ämbetsmäns göromål och taga bort arbetskrafter från ämbetsverken. Men å andra sidan tror jag det vara en ganska viktig sak, att alla de vetenskaper och näringsgrenar, för hvilka de personer, som skulle insättas i kommissionen, äro målsmän, verkligen blifva representerade inom kommissionen. Jag har därför icke vågat motsätta mig bifall till Kungl. Maj:ts förslag i den form reservanterna gifvit detsamma. Det är gifvet, att denna institution till en början icke kommer att fungera fullkomligt, liksom att densamma alltid kommer att vara underkastad den lag, som hela mänskligheten är underkastad, nämligen ofullkomlighetens. Då jag emellertid hyser den uppfattningen att därest vi icke börja, kommer verket aldrig i gång, har jag icke vågat yrka afslag å Kungl. Maj:ts förslag, och detta så mycket mindre som utskottet icke lyckats framlägga några synpunkter, i enlighet med hvilka frågan skulle kunna lösas på ett lyckligare, billigare och mera praktiskt sätt än det Kungl. Maj:t föreslagit. Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Wiklund, Jeansson* i Kalmar, *Ström, Karlsson* i Mo, *Emthén, Vennersten, Sandén* och *Bengtsson* i Häradsköp.

Herr Kronlund: Herr talman! Herr Persson i Tällberg påpekade något, som vi för öfrigt alla känna, nämligen att vi alltför länge dröjt med ett afgörande beträffande tillvaratagandet af dessa stora naturtillgångar, som nu få ligga obrukade. Redan för nio år sedan aflät Riksdagen en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning rörande användningen af våra vattenfall. Sedan började den vanliga snigelgången. År 1903 var vattenfallskommittén färdig med sin utredning och därefter började vandrigen kring ämbetsverken, hvarifrån frågan helt nyligen kommit för att förberedas af Kungl. Maj:t.

Vi må betänka, att, såsom vattenfallskommittén betonar, 400,000 användbara hästkrafter årligen rinna bort i statens egna vattenfall, där staten sålunda årligen förlorar miljoner kronor. Nu föreligger äntligen ett förslag från Kungl. Maj:t att åtminstone provisoriskt ordna denna fråga och detta på så sätt, att det anordnas en vatten-

fällskommission. Hvad skulle nu denna vattenfallskommission ha att göra? Jo, den skulle ha att uppgöra först och främst en plan för fördelningen af landets olika kraftfördelningsområden, vidare en plan för flod- och sjöregleringar samt slutligen en plan för fördelning af olika vattenfall för de olika ändamål, för hvilka staten skulle vilja upplåta desamma. Vid uppgörandet af en sådan plan kommer man ju att för hvarje steg beröra en mängd svårlösta och invecklade frågor. För hvarje steg behöfves det en remiss till alla dessa olika ämbetsverk, ur hvilka en ledamot enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle insättas i vattenfallskommissionen. Om vi låta ledningen af dessa angelägenheter öfvergå till exempelvis styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk, så kommer det vid hvart enda litet steg att fordras remiss till alla dessa 7 eller 8 ämbetsverk. Och hvad blir följden? Jo, att dessa ämbetsverks tid och krafter långt mera tagas i anspråk, än hvad fallet skulle blifva, därest detta fullgjordes inom vattenfallskommissionen, där delegerade från alla dessa ämbetsverk kunde samverka och åstadkomma ett enhetligt arbete. Det är just denna synpunkt jag tycker är det värdefullaste i Kungl. Maj:ts förslag, ty därigenom undviks den eljest oundgängliga tidsförlust, som uppstår af dessa remisser till alla ämbetsverk. Nu anmärkte herr Starbäck, att kommissionen icke får någon enhetlig sammansättning och att dess arbete icke kan blifva tillfredsställande. Ja, häremot vill jag framhålla, att det dock finnes en central person i denna kommission, och det är vattenfallsingenjören, som skulle ha att uppgöra plan för och föredraga alla frågor. Han blir den centrala personen i denna kommission och han kommer, om man får en duktig person, säkerligen att utföra detta arbete bättre än om det hänskjutes till denna styrelse i Trollhättan.

Det är på dessa grunder och med återopande för öfrigt af de skäl, som Kungl. Maj:t framhåller, jag ber att få yrka bifall till herr Wiklunds m. fl. reservation.

Herr vice talmannen: Det vill synas, som om det icke lönade mödan att söka försvara den ståndpunkt, som utskottet i denna fråga intagit. Emellertid tror jag icke, att utskottet är så fattigt på skäl för sin mening, som man skulle kunna tro af här gjorda uttalanden, särskildt den förste talarens.

Utskottet har till en början uttalat sitt erkännande af Kungl. Maj:ts initiativ och framlämnande af förslag i denna fråga så tidigt, att den kunnat föreläggas innevarande års Riksdag. Därmed har utskottet erkänt, att det till fullo uppskattar den stora betydelsen af denna vidtomfattande fråga. Utskottet har emellertid varit af olika mening med Kungl. Maj:t angående sättet att ordna saken. Herr Starbäcks i det fallet redan gjorda uttalande rörande den kommission, som Kungl. Maj:t föreslår, är sådant, att jag i allt väsentligt kan instämma med honom. För att nu icke onödigtvis upprepa något af hvad herr Starbäck nyss har anfört, ber jag att få instämma i hvad han i det afseendet yttrade.

Sedan kommer man till en annan fråga, och det är den: Kan det icke låta sig göra på annat sätt än genom en kommission, som skulle bestå af så många ledamöter som Kungl. Maj:t föreslår, ordna

Ang. inrättande af en permanent vattenfallskommission.

(Forts.)

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.

(Forts.)

om statens vattenfall? Alldeles uppenbart är det, att en del af dessa ämbetsverk icke böra vara orepresenterade i kommissionen, blott man nu icke får där allt för mycket ämbetsmannarutin och allt för mycket byråkratism och allt för litet sakkunskap. Fara kan föreligga, att så blir förhållandet. Utskottet har, som herrarne finna, tänkt sig, att det skulle låta sig göra med en kommission sammansatt på en annan väg, visserligen icke så, att den af Kungl. Maj:t föreslagna vattenfallsingenjören skulle saknas, och icke heller så, att det i öfrigt skulle saknas personer med sakkunskap i den af Kungl. Maj:t angifna riktningen. Man har tänkt sig, att allt detta skulle kunna ordnas på ett lämpligare och kanske ock billigare sätt genom att välja en annan väg. Den är antydningvis framhållen i utskottets motivering, där utskottet framhållit lämpligheten af en *utvidgning* af styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk. Man skall invända, att den styrelsen har tillräckligt att göra med det arbete, som för närvarande äligger densamma. Det har den också för tillfället och under den allra närmaste framtiden, men snart nog äro ju anläggningarna vid Trollhättefallen icke allenast planlagda utan till stor del äfven utförda, och så småningom återstår vid Trollhättan intet annat än att fördela den elektriska energi, man lyckats frambringa genom anläggningarna. Då kunde denna styrelse helt säkert öfvertaga detta arbete med statens öfriga vattenfall och det så mycket säkrare, som, efter hvad man kan se, det icke är fråga om att den ifrågavarande vattenfallskommissionen skulle omedelbart börja sin verksamhet. Trollhättekommisionen skulle kunna taga vid så fort som det behöfdes. Jag styrkes i denna min uppfattning däraf, att såvidt man kan se — åtminstone framgar icke något annat af de handlingar, som medfölja den kungl. propositionen — järnvägsstyrelsen skulle ha tänkt sig att själf ordna och montera de af densamma inköpta vattenfallen. Är detta förhållandet, så är det ju inga andra vattenfall, som under den närmaste tiden kräfva några närmare åtgärder. Således skulle det kunna bli tid för styrelsen öfver Trollhätteverken att taga vid, när det verkligen fordrades ett ingripande för ordnandet af de statens vattenfall, som här äro i fråga.

Jag är för min del alldeles öfvertygad om, att detta sätt också i längden skulle ställa sig mycket billigare. Men det är icke allt för ofta fråga om i våra dagar, att man skall se på att man samtidigt med att man söker åstadkomma något nyttigt och godt man ock gör det så billigt som möjligt, utan i stället synes allt vilja gå ut på, att det skall blifva så dyrt som möjligt. Knappast någon ser numera på hvilka kostnader som erfordras för det ena eller andra. Jag har emellertid svårt att lämna min medverkan därtill. Det kan hitta på att hända, att om det skall bli först en sådan kommission, som Kungl. Maj:t föreslår, och så en understyrelse vid Trollhättan och en understyrelse vid andra större vattenfall och så kanske en understyrelse på ytterligare ett eller annat håll — ty hvem vet hur många understyrelser det kan behöfvas under denna kommission — det hela till slut blir mycket dyrare än hvad det behöfde blifva. Och i alla fall finnes det tid att ordna frågan. Om det är så, att järnvägsstyrelsen själf ämnar vidtaga åtgärder för uttagande af den elektriska kraften från sina inköpta vattenfall, så är det väl icke mera brådtom, än att

man godt kan låta den föreliggande frågan anstå till nästa riksdag. Det är det utskottet åsyftat, och jag tror, att utskottet har lika goda skäl för sin åsikt, som de som framhållas för reservationen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.

(Forts.)

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Alfred Petersson: Herr talman, mina herrar! Ett bättre tillvaratagande af de kraftkällor, som finnas uti statens vattenfall, torde väl af litet hvar anses såsom ett eftersträfvansvärdt mål, och ingen af de herrar, som hitintills haft ordet, har heller förnekat detta. Äfven herr Starbäck ansåg, att det målet vore värdt att göra något för, ehuru han, enligt min mening, var på väg att göra frågan till något än större, än den i verkligheten är. Jag medger gärna, att frågan är stor, och jag vill påstå, att vi icke ha råd att längre låta dessa naturtillgångar ligga outnyttjade och låta denna kraft rinna bort i sanden eller här kanske rättare i hafvet. Men när man nu frågar sig, hvilka åtgärder, som från statens sida böra vidtagas för att ernå detta mål, så får man söka göra klart för sig, på hvilka vägar staten kan tänkas villig att ställa dessa naturtillgångar i industriens och näringarnas, uti nationens tjänst. Vattenfallskommittén hade gifvetvis på sin tid den frågan uppe och sökte också finna ett svar på den. Kommittén ställde under debatt den frågan, huruvida staten borde försälja sina vattenfall till enskilda personer, kommuner eller samhällen o. s. v. Den besvarade den frågan med nej och tog alldeles bestämdt afstånd från den tanken, att staten skulle afhända sig äganderätten. En annan tänkbar utväg, en utväg, som kommittén också stannade för och tog till utgångspunkt, var den, att staten kunde finnas villig att på viss tid och mot bestämda afgifter bortarrendera sina vattenfall. En tredje utväg är naturligtvis den, att staten själf uppträder såsom bebyggare, såsom den redan har gjort vid Trollhättan, och sedan uthyr kraft till de afnämare, som behöfva densamma. För att kunna bilda sig ett omdöme om, huru man här skall gå tillväga, antingen bortarrendera fallen utan något bebyggande eller distribuera kraften, sedan man själf anordnat behöfliga byggnader och anstalter för att tillvarata den, är det nödvändigt, att man gör en liten undersökning af hvad vi i det afseendet ha att förfoga öfver, huru stor kraft det finnes i statens olika vattenfall, hvarest de äro belägna och om näringslivet på respektive ställen ännu är så pass utvecklad, att det kan tillgodogöra sig den kraft, som staten här kan erbjuda. Först vill jag då med ledning af vattenfallskommittén göra en liten rond så att säga genom landet och se till, hvilka dessa statens vattenfall äro. Jag ber då att redan nu få betona, att det naturligtvis aldrig kan komma i fråga, att staten själf skall bebygga smärre vattenfall. Man har sagt, att det kraftminimum, som alltid måste finnas, för att staten själf skall kunna uppträda som bebyggare, vore 1,000 hästkrafter. En auktoritet på detta område sade i dag i Första Kammarren, att 10,000 hästkrafter bör vara det minimum, under hvilket staten själf icke bör uppträda såsom bebyggare af vattenfall. Ser jag nu efter i södra Sverige, Sverige söder om Dalälven ungefär, så finner jag, att vi där i denna stund — om jag undantager några vattenfall, som staten i dagarne har köpt för kommunikationsändamål, med tanke på att

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.

(Forts.)

drifva Sveriges järnvägar med elektrisk kraft — näppeligen ha något enda fall kvar, där staten kan tänkas uppträda såsom bebyggare. Trollhättan är där vårt största fall, med 75,000 hkr., men angående dess disposition ha ju statsmakterna redan fattat beslut. Därefter kommer Älfkarleby vattenfall med omkring 15,500 hästkrafter, och det är näst Trollhättan vårt allra största fall i södra delen af landet. Äfven detta vattenfall torde med det snaraste komma att tagas i anspråk, möjligen för kommunikationsändamål. Vidare ha vi Karseforsen med omkring 6,700 hästkrafter, som tidigare betraktades såsom statens vattenfall, men sedermera befunnits icke vara det, hvarför staten fått förvärfva det åter för dryga penningar. Vidare ha vi Gullspångsfallen med 4,000 hästkrafter — de äro nu helt och hållet i enskilda händer — samt Jössefors med 2,730 hästkrafter, och där äger staten blott den ena stranden. Dessutom ha vi åtskilliga vattenfall nere i Östergötland, bland dem Dufvedalskvarn med 1,160 hästkrafter, Björköfallet, där endast den ena stranden tillhör staten, med 1,563 hästkrafter samt Smedjeholmsfallet och Holmensfallet i Norrköping med 1,908 hästkrafter — det disponeras för närvarande af enskilda industrier —; och vidare ha vi Torsebrofallen med 1,560 hästkrafter — det står upptaget i vattenfalls-kommitténs förteckning såsom en statens egendom, men det har i dag upplysts, att så icke är fallet — och slutligen Laholmsfallet med omkring 1,750 hästkrafter, hvilket visserligen äges af staten, men där redan en del anläggningar blifvit gjorda. Om man sålunda går igenom hela raden af vattenfall i södra Sverige, som staten för närvarande helt eller delvis äger, och undantager de vattenfall, som för speciella statsändamål redan äro disponerade, så finner man, att det näppeligen gifves ett enda vattenfall, där staten själf kan tänkas uppträda såsom bebyggare. Vi ha då att undersöka de norrländska vattenfallen, där den största kraftenergien finnes att tillgå. De allra flesta af dessa vattenfall ligga i Norrbottens län. Där ha vi sålunda Pärkämäkoski med 5,212 hästkrafter, Stora Sjöfallet med 5,702 hästkrafter, Porjusfallen med 6,020 hästkrafter, Harsprånget med 22,348 hästkrafter, Trollforsen med 5,535 hästkrafter, Edeforsen med 11,632 hästkrafter och Storforsen med 10,171 hästkrafter. Där ha vi alltså utomordentliga kraftförråd. Men, mina herrar, har utvecklingen där uppe ännu kommit på det stadium, att staten nu bör kunna bebygga dessa vattenfall? Jag tror det icke; därtill lär nog fordras ett betydligt mera utveckladt näringslif och en större industri samt i all synnerhet bättre och mera utgrenade kommunikationsförhållanden, än hvad som för närvarande finnas där uppe. Hvad Västerbottens län beträffar, ha vi där ett par vattenfall, ett på 5,000 och ett på 8,000 hästkrafter, i Jämtlands län två vattenfall på hvardera 12,000 hästkrafter och i Gäfleborgs län Ljusne strömmar, hvilka ha en betydande vattenkraft.

Af denna undersökning angående statens olika vattenfall och deras belägenhet torde man näppeligen kunna komma till annat resultat än att inom den allra närmaste tiden åtminstone ett utnyttjande och tillvaratagande af statens vattenfall i regeln endast kan ske därigenom, att staten utarrenderar vattenkraft till enskilde eller samhällen, som äro i behof af ljus och kraft. Dessa mindre vattenfall kunna icke gärna disponeras på något annat sätt. Kungl. Maj:ts proposition — och jag

ber att få fästa kammarens uppmärksamhet härå — riktar sig just på det närvarande behovet, och huru detta bäst skall kunna tillgodoses, för att sedan förhållandena må få utveckla sig i den mån, som omständigheterna kräfvä. Det behof, som för närvarande ofafvisligen gör sig gällande härvidlag, är just att nu få ett statsorgan, hvarigenom dessa enskilda kunna komma till tals och underhandla med staten och få ordentligt besked. Det behovet bör och kan enligt min mening fyllas redan nu. Jag har här i min hand en afskrift af en ansökan angående rätt till disposition af viss del åtminstone af ett vattenfall uppe i Norrland. I denna ansökan heter det: »Undertecknade bolag, som idkar grufdrift och kopparmalmsförädling i Nautanen vid Gellivare, får härmed underdånigast anhålla att till rimligt pris få arrendera så stor del af den kronan tillhöriga vattenkraften i Porjusfallen i Luleälf, som för utnyttjande af 3,000 effektiva hästkrafter behöfves. Arrendetiden skulle vi önska få fastställd så lång som möjligt, och ej under 75 år». Detta bolag har tidigare, innan denna ansökan inlämnades, genom sitt ombud muntligen gjort förfrågan om möjligheten att träffa någon öfverenskommelse med staten angående disposition af viss del af den vattenkraft där uppe, som nu rinner bort till ingen nytta. Det har sagts: vi arbeta under mycket tryckta förhållanden; kraften är för dyr, såsom vi nu ha det ställt, och kunna vi icke få det ordnad snarligen, se vi ingen annan utväg, än att vi måste flytta denna industrigren öfver gränsen till Norge — där har man det ordnad på annat sätt, där kan man lättare få träffa en öfverenskommelse, ty vattenfallen äro där i allmänhet i enskildas händer.

Det är således alldeles gifvet, att man här står inför ett trängande behof. Hvad har man nu att göra vid behandlingen af en sådan fråga som denna, där det gäller att arrendera ut vattenkraft? Jo, man får vandra den långa vägen, man får gå från det ena ämbetsverket till det andra för att få den nödiga utredningen och de olika intressen, som här beröras, belysta. Jag ber nämligen herrarne icke alldeles glömma bort, att när det gäller disposition af ett vattenfall, är det icke blott fråga om att utan vidare taga hand om kraften och bygga, huru man behagar, utan det finnes äfven andra intressen därvidlag, som icke alldeles få ignoreras. När staten undantog vattenfallen i Norrland, så skedde detta — det framgår såväl af afvittringsförfattningarna som af afvittringsutslagen — kanske icke i främsta rummet med tanke därpå, att staten där skulle ha kraftkällor för en blifvande industri; nej, dessa vattenfall förbehöll sig staten därför, att enskilda icke skulle kunna förhindra i framtiden behöfliga regleringar, sjö- och vattenaftappningar m. m. och sätta en damm för utvecklingen. Nu är det klart, att när en sådan fråga som upplåtandet af dispositionsrätten till ett vattenfall skall pröfvas, måste man se till, att äfven flottningens, jordbrukets, fiskets m. fl. intressen beaktas; man måste öfverväga och ordna saken så, att icke dessa intressen blifva trädde för nära. Såsom herrarne förstå, är det fördenskull alldeles nödvändigt, att man i dylika frågor antingen hör dessa olika intressens representanter, d. v. s. respektive ämbetsverk, eller också skapar ett organ, där denna sakkunskap är representerad. Det är denna senare utväg, som vattenfallskommittén redan på sin tid förordad och som de olika myndigheter,

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.

(Forts.)

hvilka hörts i frågan, på det allra bestämdaste sanktionerat. Herr Starbäck sade visserligen, att dessa olika ämbetsverk och myndigheter, som blifvit hörda, varit af mycket olika mening. Hvarom rörde sig då de olika meningarna? Jo, om antalet representanter från de olika verken, men alls icke i fråga om önskvärdheten att få en dylik kommission till stånd. I allmänhet ville ämbetsverken, att flera ledamöter skulle sitta i kommissionen, än Kungl. Maj:t nu föreslagit. Kungl. Maj:t ansåg nämligen, att man icke borde göra detta organ vidlyftigare eller mera »tungrodt», för att begagna herr Starbäcks ord, än som nödvändigt var, och därför har Kungl. Maj:t, så långt sig göra låtit, förenklat saken.

När en dylik dispositionsfråga förekommer, gäller det, som sagdt, att väga mot hvarandra de olika intressen, som af frågan beröras och att få frågan afgjord på ett enhetligt sätt. Såsom det nu går till, sitter det ena ämbetsverket och resonerar för sig och det andra för sig, ofta utan känning med hvarandra, men enligt den nu föreslagna anordningen skulle de olika representanterna komma tillsammans och inför hvarandra framhålla sina intressen; dessa skulle då vägas mot hvarandra, och man skulle då, enligt mitt förmenande, kunna komma till ett enhetligt, lyckligt och godt resultat.

Vidare måste man naturligtvis i dylika fall beakta såväl de tekniska förhållandena som affärssynpunkterna. Man måste afmätta arrendefgiften på ett lämpligt sätt, så att å ena sidan staten får, hvad den bör ha, och å andra sidan de, som för industriella eller andra syften önska arrendera kraft af staten, icke blifva på ett obehörigt sätt uppskörtade utan verkligen kunna arbeta under de uppställda villkoren. Allt sådant måste nog afvägas.

Kungl. Maj:t har också utgått ifrån, att man borde se till, att icke denna kommission blefve en alltför ämbetsmannamässig eller en mer eller mindre formalistisk institution, och det är därför Kungl. Maj:t velat i denna kommission insätta vattenfallsingenjören liksom äfven personer, tagna direkt från det praktiska lifvet; Kungl. Maj:t har så att säga i densamma velat ingjuta en lefvande kraft, en lefvande ande. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och vattenfallskommittén föreslogo, att en byråchef i nämnda styrelse skulle vara föredragande. Detta har emellertid Kungl. Maj:t för sin del icke ansett vara görligt eller möjligt, bland annat därför, att denna person och detta ämbetsverk hafva fullt upp att göra.

Man har om denna kommission och om detta sätt att arbeta sagt, att det skulle förrycka arbetet i ämbetsverken, det skulle blifva en upplösning, som herr Starbäck tillät sig att säga. Men hur kan man påstå och försvara det? För min del påstår jag, att därigenom en del arbetskrafter blifva frigjorda. Ty huru går det till nu, om en dylik fråga remitteras? Jo så, att en föredragande i hvarje ämbetsverk måste grundligt sätta sig in i frågan och sedan föredraga den.

Däremot med en sådan anordning, som Kungl. Maj:t tänkt sig, har den, som föredrager saken — i detta fall vattenfallsingenjören — att göra upp en beskrifning, en promemoria, så fullständig, att representanterna för de olika ämbetsverken kunna på detta sätt bilda sig ett omdöme om frågan; och så få de komma tillsammans och diskutera

frågan med hvarandra, men öfriga ledamöter i de respektive ämbetsverken äro befriade.

På skäl jag förut anfört håller jag före, att alla de mindre statens vattenfall kunna bäst tillgodogöras genom att upplåta dem på arrende; dock har jag icke förbisett, att staten särskildt i fråga om de större fallen kan komma att beträda den andra vägen. Till statsrådsprotokollet har jag därom yttrat följande:

»De nu nämnda fallen utgöra det stora antalet af statens vattenfall. Det finnes emellertid ännu en kategori, de stora vattenfallen, hvilkas vattentillgångar äro tillräckliga att förse ett större område med dess behof af kraft. Beträffande dem måste, synes det mig, såväl statens eget som de blifvande afnämarnas intressen bjuda, att staten icke lämnar ifrån sig rätten att utöfva inflytande vid bestämmande af sättet och villkoren för utnyttjandet af dessa viktiga kraftkällor. Här bör alltså den af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framkastade tanken, att staten bör uppträda som företagare antingen så, att den själf öfverbygger det ena eller det andra fallet och därifrån uthyr kraft, eller så, att den ingår som störste delägare i företag, afseende att sålunda tillgodogöra sig vattenkraften, hafva sin fulla giltighet. Detsamma synes gälla, därest till följd af särskilda omständigheter det skulle låta sig göra att på ett eller annat ställe efter en gemensam plan bebygga en större komplex af vattenfall, något som emellertid till följd af åtskilliga förhållanden synes för närvarande icke låta sig göra i större utsträckning. Skall emellertid en dylik statsverksamhet komma till stånd och blifva till största möjliga gagn, fordras det, att det statsorgan, som skall handhafva den närmaste ledningen af densamma, äger förmåga både af blick för de föreliggande förhållandena och af vaket initiativ.»

Och detta är just motiveringen för insättandet i kommissionen af denne vattenfallsingenjör, som jag påstår kommer att blifva den egentliga pulserande kraften. När den tid kommer, då Kungl. Maj:t och Riksdagen besluter, att det eller det fallet skall af staten monteras och bebyggas, samt denna kommissionen i följd häraf behöfver växa ut mera till en förvaltande än såsom nu utredande myndighet, så finnes ingenting som hindrar, att man omgifver denne vattenfallsingenjör med en större eller mindre stab af ledamöter, som äro lämpliga för detta, och får en afdelning, som kanske mer än denna kommission är ur affärssynpunkt skickad att administrera.

Ja, med hänsyn till dessa faktiskt föreliggande förhållanden och den omständigheten, att vi för närvarande icke hafva behof af att få en vattenbyggnadsstyrelse utan ett organ, hvarigenom staten kan få dessa förhållanden undan för undan, allt efter som de framträda, ordnade — från den synpunkten har Kungl. Maj:t utgått. Och ser man saken från den sidan, att man frågar, hvad som för närvarande behöfves, tror jag Kungl. Maj:t har mycket goda skäl för det föreliggande förslaget.

Vi veta, att medan tiden går, rinner kraften bort utan att komma till användning. Det är 9 år sedan vattenfallskommittén tillsattes. Skall man nu börja på nytt igen och få nya förslag, vet jag icke, huru många år komma att gå, innan det blir något resultat, och under

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

tiden bortriinna dessa naturtillgångar obegagnade. Hafva vi råd till detta? Jag tror det icke. Jag vill därför be herrarne bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Det vore ett första steg och ett mycket viktigt steg på den väg, som afser att tillgodogöra sig dessa krafter i deras helhet.

Det var något, som nämndes af vice talmannen, som jag skall be att få fästa mig något vid. Han sade, att det på detta sätt kan hända, att vi få en del understyrelser. Ja, skulle så ske, att staten får kraftstationer sådana som Trollhättan, tror jag det blir alldeles nödvändigt att icke blott hafva en central institution utan också på vederbörande platser någon lokal ledning. Det blir icke möjligt för en central institution att hafva dessa olika kraftstationer under sin direkta ledning.

Trollhättestyrelsen är tillsatt med sitt särskilda ändamål, och Trollhättedefallen äro också disponerade för sina särskilda ändamål. Det framgår också af den kungl. propositionen, att dessa institutioner icke på något sätt skulle komma in under nu ifrågakvarande kommissions ledning. Men det skulle vara underligt, om en lokalstyrelse, som är tillsatt för detta särskilda fall, skulle få som bisyssla handhafvandet af statens alla vattenfall. Jag tror äfven, att om denna styrelse nu skulle träda i stället för den föreslagna kommissionen, det närvarande mest aktuella behovet ej blefve fyllt.

Jag ber att få hemställa om bifall till reservanternas förslag.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, då jag föreställde mig, att ledamöter af kammaren, som vore mera kompetenta än jag att bedöma frågan, skulle yttra sig. Men då jag har det bestämda intrycket, att tillsättandet af en sådan styrelse som denna sannolikt måste blifva en ganska stor olycka, synes det mig, att så många som möjligt bland dem af kammarens ledamöter, som hysa denna uppfattning, yttra sig i frågan.

Jordbruksministern har synnerligen rätt, såsom ock reservanterna, däruti, att det är af största vikt, att statens vattenfall snart tillgodogöras. Därom finnes blott en mening. Men vi, som äro tveksamma, äro det just därför att vi befara, att genom denna inrättning det kan inträffa, att statens vattenfall blifva tillgodogjorda men icke på bästa sätt, och då far man i framtiden göra om saken med stora kostnader. Det är väl ingen af herrarne, som icke med mig är enig därom, att med den föreslagna sammansättningen af kommissionen man har den allra största anledning att befara, att den skall blifva en byråkratisk institution. Jag vill icke säga något ondt därmed. Ledamöterna komma att göra sin gärning med den största samvetsgrannhet. Men det är den frigjordhet från idéer och praktiska uppslag, som utmärker en byråkratisk institution, det är denna frigjordhet, som jag anser icke vara på sin plats i en sådan fråga, där det gäller att utnyttja en stor naturrikedom, så att den kommer alla i största möjliga mån till godo. Vi finna, att en hel del ledamöter äro själfskrifna, och andra ledamöter skola utses af Kungl. Maj:t inom en trång krets, där man icke alls kan tänka sig, att det alltid skall finnas lämpliga personer. Dessa ledamöter äro säkra att sitta där en lång följd af år, tills de blifva mycket gamla, och det hela kommer kanske att gå mera efter formulär.

Jordbruksministern medgifver ock, att här behöfves ytterligare »en

levande ande», som således icke finnes hos dessa ledamöter. Härmed syftas på vattenfallsingenjören, och jordbruksministern betonar, att det är egentligen han som skall göra susen; det är han som skall bli den levande anden. Men då vill jag fråga jordbruksministern: kan man i våra dagar verkligen räkna med att på näringslivets område få en levande ande för 7,000 kronor? Det är ju alldeles klart, att sådana saker som de ifrågavarande, om staten öfver hufvud skall syssla med dem, måste skötas på ett affärsmässigt sätt, såsom privata personer sköta sina affärer. Denne vattenfallsingenjör, som skall omhänderhafva skötseln af ifrågavarande vattenfall, skall aflönas med det belopp, som jag nämnde. Men hvem får man? Jo, mycket möjligt en person, som icke kan vinna en mera lönande anställning i den enskilda industriens tjänst, hvarest så oerhördt mycket större aflöningar gifvas. Man får kanske en liten snäll ämbetsman, som expedierar sina expeditioner samvetsgrant med pryddig stil, det är icke sagdt, att man får något mer. Och så alla byrachefer, som samlas tillhopa utan organiskt sammanhang i organisationen — hvilka ledande grundsatsar tro herrarne skola kunna utgå från en så beskaffad styrelse? Det är ju möjligt, att de ledande grundsatserna kunna komma, men jag tror det icke är sannolikt.

Nu har emellertid statsutskottet, såvidt jag förstår, gifvit ett uppslag, som verkligen förefaller tilltalande. Trollhättan är ju landets förnämsta vattenkraft, och där skall man nu börja att göra anläggningar. Där är salunda centrum för all erfarenhet, som kan vinnas på detta område. Den styrelse, som finnes där, är ock organiserad efter mer affärsmässiga principer. Chefen får någorlunda betaldt, så som man betalar i enskild industri. Han får därigenom ett större intresse för sin verksamhet, och jag tycker att det ligger något tilltalande däri, att den styrelse, som skall leda allt detta på ett fruktbringande sätt, har sitt säte på den ort, hvarest den största erfarenheten i landet finnes. Där erhåller man ständigt den mest levande erfarenhet inför sina ögon.

Nu sades visserligen, att man genom att plocka ihop alla dessa byrachefer får representanter för så många olika intressen. Ja, det får man nog, men jag tror icke, att alla dessa intressen komma att samverka på ett lyckligt sätt, och den samverkan, som sker, blir i hvarje fall alltför byråkratisk. Den styrelse, hvarom här är fråga, borde snarare så inrättas, att man finge tillfälle att kalla till ledamöter, adjungerade eller fasta, just de personer i landet, som enligt den allmänna meningen hafva den största inblicken i hithörande frågor. Jag delar icke den uppfattningen, att man på detta område så mycket bör företrädesvis fästa sig vid billigheten. Jag tror, att det för landet kommer att afkasta mycket mer, om de personer, som sysselsätta sig med saken, få sådan aflöning, att äfven staten får dugligt folk och de dugliga icke dragas uteslutande till den enskilda industrien.

För öfrigt, hufvudsaken, när det skall byggas och vattenfallen användas, är att statens och teknikens intressen blifva bäst tillgodosedda. Visserligen böra äfven fiskerinäringens och jordbrukets intressen komma till beaktande, men för att få bygga i ett vattenfall måste ju laga syn hållas, och då kommer enligt lagens föreskrift att tillses, att dessa näringar

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

ej lida skada genom byggande. Härei ligger redan en viss garanti för att anläggningen icke göres så, att jordbruksnäringen och fisket i något afseende komma till korta.

Om jag förstod herr Kronlund rätt, ansåg han, att det viktigaste i detta förslag vore, att man sluppe infordra yttranden från så många myndigheter, i det att representanter för de särskilda ämbetsverken sammankomme på en gång. Men hvarför skall man infordra yttranden från så många myndigheter, om man har en bra styrelse? Alla behöfva väl ändock icke yttra sig.

Jag tänker dessutom, att bland de praktiska frågor, som förekomma beträffande vattenverksanläggningar och för hvilka den föreslagna institutionen enligt min tro sannolikt icke lämpar sig, också finnas så många af allmänt intresse, särskildt med hänsyn till att vattenkraften kommer alla landets invånare till godo och att icke enbart de spekulativa och storkapitalistiska intressena bli härskande. Men jag befarar, att i den föreslagna styrelsen dessa skulle få ett mycket stort gehör, och att nya tankar, afseende att tillgodogöra vattenkraften för hela folket, komme att möta mera hinder än understöd från denna styrelse.

Nu har ju jordbruksministern väddat till oss, att vi borde taga hvad som helst, enär det eljest skulle dröja så länge. Ja, det är verkligen bekymmersamt, att, när saken en gång kryper fram, man icke lagt sig vinn om att söka erhålla en mindre byråkratisk lösning af frågan. Men nog tror jag, att man med god vilja skulle kunna redan till nästa år, med utgångspunkt från statsutskottets förslag, vinna något acceptabelt. I hvarje händelse tror jag att saken är så viktig för landet, att vi knappt äro mogna att nu kasta oss in på en sådan lösning som den nu ifrågasatta. Ätminstone tilltror jag mig icke detta, utan jag anser, att man i hvarje fall bör få tänka på den till nästa år, och därför yrkar jag, herr talman, bifall till statsutskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Elgered.

Herr Sjö: Efter de yttranden, som här i afton afgifvits i denna fråga, skall jag uttala mig ganska kort.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet yttrade, att vi icke hafva råd att låta dessa naturkrafter gå ifrån oss oanvända. I detta yttrande ber jag att till alla delar få instämma. Jag är förvissad, att vi litet hvar skola förena oss däruti. Hvar och en vill helt säkert, att vi skola tillvarataga statens vattenfall samt tillgodogöra oss den kraft, som därur kan erhållas, och detta på bästa, säkraste och mest ekonomiska sätt. Därom böra icke meningarna i ringaste mån vara delade. Men här framställer sig ju det viktigaste spørsmålet: hur skola vi ordna saken? Hur skola vi få en styrelse, som verkligen är den mest kunniga, den skickligaste att utföra detta stora arbete? Jag har inom utskottet icke kunnat inse, att den apparat, som Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen en kommission, bestående af nio personer, tagna från åtskilliga ämbetsverk, skall vara den lämpligaste och ändamålsenligaste för dessa stora företags förverkligande. Här skulle, såsom

redan ett par talare erinrat, blifva en ingenjör, som skulle vara den ledande själen i kommissionen, vara föredragande hos kommissionen, och om kommissionen själf icke ville resa ut och se på vattenfallen eller anläggningarna, som vore på fråga att besluta om, så finge ledamöterna ju lita på honom. Men det blefve, fruktar jag, ej så bra att låta en kanske ung ingenjör taga hand om sådana dyrbara saker som statens vattenfall. Det synes mig, liksom äfven af den siste ärade talaren och jämväl af ett par andra talare anförts, att vi nu borde återremittera eller med andra ord afslå Kungl. Maj:ts framställning, så att Kungl. Maj:t finge taga saken under förnyadt bedömande med beaktande af hvad utskottet här uttalat, nämligen att uppdraget kunde lämnas åt den styrelse, som nu har att montera Trollhätte vattenfall. Detta tror jag skulle vara icke allenast det enklaste utan äfven det säkraste och bästa. Hvar och en minnes, när för två år sedan denna styrelse tillsattes, hvilka vitsord dess ordförande och äfven bisittarne, om jag så får kalla dem, erhöilo. Under den tid, de sedermera varit sysselsatta med sitt arbete, hafva de helt säkert vunnit icke allenast en större teoretisk kunskap än de förut haft utan äfven en ganska god praktisk erfarenhet. Skola vi förlora denna duglighet och kunighet för ordnande äfven af statens öfriga vattenfall, det är ett spörsmål, som framställer sig för mig och som jag icke kan komma ifrån. Jag tror, att det af mig antydda sättet att sköta statens öfriga vattenfall äfven skulle vara det säkraste och bästa.

Då säger man: vi skola söka tillgodogöra oss statens vattenfall fortast möjligt. Ja, hvad detta beträffar, tror jag icke, efter hvad jag låtit mig berätta, att det blifver så mycket att därmed göra under de närmaste två å tre åren. Under denna tid hinner ju styrelsen vid Trollhättan skilja sig från sitt nuvarande arbete och är då troligen färdig att gripa in med allvar beträffande de öfriga vattenfallen. Angående de stora vattenfall, som järnvägsstyrelsen köpt för statens räkning, så lärer denna styrelse själf skola aptera dem till att lämna elektrisk kraft för järnvägsdriften. Man behöfver därför icke befara, att styrelsen vid Trollhättan skulle nödgas taga hand om dessa vattenfall. Jag tror också, att arbetet skulle blifva bättre och mera enhetligt ordnadt, om samma styrelse fluge handhafva skötseln af såväl Trollhättefallen som öfriga statens vattenfall. Om det blefve en kommission, som öfvertog skötseln af de flesta vattenfall, och en särskild styrelse, som hade hand om Trollhättefallen, så kunde det hända, att dessa båda myndigheter komme i konflikt med hvarandra, och detta skulle väl icke vara så angenämt. Därjämte skulle, såsom redan nämnts, arbetet förryckas i de ämbetsverk, från hvilka alla dessa åtta tjänstemän skulle tagas. Jag tror icke, att en lösning af frågan i enlighet med reservanternas förslag vore den nyttigaste.

Jag ber att få erinra herrarne om, att vi böra noga tillse att få kunniga och dugliga män att taga hand om dessa stora egendomar. Det gäller att här förvalta värden, motsvarande många tiotal miljoner kronor. Det är vidare fråga om att kunna göra affärer med dessa stora egendomar, icke allenast för den närmaste tiden utan äfven allt framgent, och blir saken till att börja med förfuskad, så kan man befara, att oerhörda summor skola gå förlorade. Det är också därför,

*Ang. invrät-
tande af en
permanent
vattenfalls-
kommission.*
(Forts.)

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

som jag vid detta tillfälle icke kunnat annat än, liksom jag förut gjort, höja min röst för den mening, som jag nu här har uttalat, och det är fördenskull, herr talman, som jag yrkar bifall till utskottets hemställan i den förhoppning, att, hvilket vore det lyckligaste, Kungl. Maj:t måtte ännu en gång taga frågan om hand och densamma där-efter ånyo till nästa år föreläggas Riksdagen.

Herr Kronlund: För min del tror jag, att hela denna fråga skulle gå i baklås för många år, om vi nu bifölle utskottets förslag. Utskottet pekar ju alldeles tydligt på den lösningen af frågan, att uppdraget skulle lämnas till styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk. Denna styrelse, hvars bisittare äro boende långt från Stockholm, skulle alltså få utreda och uppgöra förslag rörande alla statens vattenfall, ett arbete, som ovillkorligen kräfvor en duglig och grundlig kontroll af ämbetsverken här i Stockholm. Hur är det möjligt att tänka sig, att denna styrelse där nere skulle kunna tillfredsställande utföra ifrågavarande arbete? Detta är för mig omöjligt att fatta.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Starbäck: Jag skall, herr talman, tillåta mig att ännu en gång citera herr departementschefens anförande på tal om de olika kategorierna af vattenfall. Om jag icke missuppfattade hans yttrande, ansåg han, att det egentligen endast vore de stora vattenfallens bebyggande, som skulle komma att blifva föremål för vattenfallskommissionens öfverläggningar. Det kan ju hända, att jag missuppfattat honom något, men detta torde icke inverka på det resultat, till hvilket jag kommer. Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på de två mellersta kategorierna af vattenfall. Om dem säger departementschefen: »Andra vattenfall äro sådana, som väl förslå att lämna drifkraft åt ett eller ett mindretal industriella företag, men som dock ej äro af den storlek, att staten själf bör befatta sig med deras utnyttjande. Dylika fall synas därför lämpligast böra utarrenderas åt enskilda. En tredje kategori äro sådana, som till följd af sitt läge och sin storlek lämpa sig att förse en eller annan tätare bebyggd ort med dess behof af ljus och kraft. Dessa torde måhända i regel böra upplåtas på arrende till vederbörande kommuner och samhällen.» Jag måtte väl icke hafva misstagit mig i den förmodan, att dessa frågor angående utarrendering af vattenkraft skola blifva föremål för vattenfallskommissionens öfverläggningar. Då ber jag er, mina herrar, att tänka er, huru en sådan historia skall gå till. Vattenfallsingenjören har förmodligen till att börja med ensam eller i sällskap med alla vattenfallskommissionens medlemmar besökt platsen, där ett vattenfall skall exploateras, och så komma de sedermera tillsammans någonstades, kanske i Stockholm, för att besluta om vattenkraftens upplåtande på arrende. Då säger till exempel fiskeriinspektören: ja, dessa försiktighetsmått måste iakttagas, för att det skall kunna blifva lämpligt, att staten upplåter ifrågavarande vattenfall på arrende. Så kommer byråchefen i domänstyrelsen och säger: ja, men detta har icke alls någon betydelse i det föreliggande fallet; de villkor, jag vill föreskrifva, äro af mycket större vikt. Så uttalar sig den ene efter den andre af

medlemmarna, och det kan hända, att vattenfallsingenjören, beträffande hvilken jag visserligen delar herr Lindhagens tvekan angående möjligheten att för 7,000 kronor få en duglig karl, sitter där och lyssnar uppmärksamt samt till sist får en samling papper med olika meningar från alla de särskilda medlemmarna af kommissionen. Det kan likväl då hända, att det är en mycket duglig karl, ungefär som en gammal karolin, som ställdes ensam mot tio — denne visserligen endast mot åtta. I alla fall vill jag förutsätta, att han är en sådan verkligt dugande kraft, som slår näfven i bordet och säger: jag bryr mig icke om hvad ni här skrifvit; så skall det blifva. Det är nämligen han, som bestämmer, under det att kommissionens medlemmar endast hafva att gifva utlåtanden. Men det kunde också hända, att vattenfallsingenjören icke är af det gamla karolinska kynnet och därför icke vågar sig på en sådan kraftyttring som att slå näfven i bordet, utan sitter och funderar i veckor och månader på huru han skall förena alla de olika meningarna. Hur går det då med det snabba utnyttjandet?

Jag tillåter mig till sist en fråga: Är det verkligen herrarnes och särskildt jordbruksministerens tro, att alla dessa intressen, som från ämbetsverkens sida skulle tillvaratagas, då bestämmelser skulle träffas rörande användning af statens vattenfall — jag menar de industriella och affärsmässiga intressena — icke äro representerade i styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk? Är det verkligen så illa ställt, att det där går på tok med alla dessa intressen? Jag vågar hysa en annan mening. Jag tror, att den ofantliga vattenkraften i Trollhättan kommit i goda händer, och nog må väl ändå herrarne medgifva, att det är underligt, att, när Riksdagen inrättat en sådan institution som Trollhätte kanal- och vattenverk, vi icke få höra dess mening angående detta vidtutseende företag.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Alfred Petersson: Ja, det är ju möjligt, att herr Starbäck har någon underbar, rent af öfvernaturlig tro på att dessa män vid Trollhättan sitta inne med en magisk kraft, som icke kan finnas hos någon annan människa. Det är ju dock icke alls omöjligt att flytta någon eller några af dessa i Trollhättestyrelsen insatta personer till den kommission, hvarom nu är fråga.

Jag skall gärna erkänna, att man kan göra berättigade invändningar mot beloppet af vattenfallsingenjörens aflöning, 7,000 kronor. Men jag tror, att denna sak ganska snart kan afhjälpas tack vare herr Lindhagens initiativ, om icke initiativet skulle komma från annat håll. Jag har dock här med afseende å vattenfallsingenjörens aflöning betonat, att den föreslagna lönen må gälla endast för närvarande, och i den mån en utveckling kommer till stånd, bör och kommer lönen helt säkert att höjas, såsom förhållandena kräfva det.

Hvad är det nu för en väsentlig skillnad mellan Trollhättestyrelsen och den föreslagna kommissionen? Det är den, att den senare är litet större, det skall jag medgifva. I Trollhättestyrelsen sitta en ämbetsman, två affärsmän och två ingenjörer. Här finnas, det är sant, på grund af skäl, som jag angifvit, flera ämbetsmän. Men här komma

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

att sitta två ingenjörer och två affärsmän eller industrimänniskor. Jag tror därför, att jämförelsen alls icke leder till sådant resultat, som herr Starbäck försökt göra gällande.

Herr Jeansson i Kalmar: Säsom vi erinra oss, hade Kungl. Maj:t förra året afgifvit en proposition till Riksdagen om beviljande af 5,000,000 kronor till inköp af vattenfall. Jag får säga, att jag icke kände mig mycket tilltalad af detta förslag. Jag tänkte mig nämligen, att hvad man framför allt borde söka vinna vore att använda vattenfallen för förbättring af vår handelsbalans, genom att minska importen af kol, men detta ändamål trodde jag icke skulle kunna vinnas på det af Kungl. Maj:t då föreslagna sättet, ty jag tänkte mig, att om staten inköpte vattenfallen, den komme att ligga på dem och icke på länge använda dem. De komme då att undandragas industrien, och följden blefve, att industrien måste bränna kol, under det att vattenfallen läge oanvända. Ty det är ju alldeles naturligt, att den tid ännu icke är kommen, då järnvägarna kunna drifvas med elektricitet, utan vi få väl afvakta en gynnsammare tidpunkt, då uppfinningarna i detta afseende blifva kompletterade. Men bifalles det nu framlagda förslaget, så får jag säga, att jag icke tror, att det beslut, som fattades i fjol, skall blifva oförmånligt för landet, ty förslagets antagande torde komma att medföra, att de vattenfall, som annars skulle undandragits industrien, blifva utarrenderade till industriellt bruk. När man verkligen får någon att underhandla med, säsom här föreslagits, så vågar en industridkare sig på att inkomma med anbud rörande ett vattenfall. Meningen är ju icke, att staten skall bebygga dessa fall, som staten köper, utan att man skall tillse, att de användas i industriens tjänst, tills staten själf en gång behöfver dem. Skulle man vara nödsakad att vända sig till alla de ämbetsverk, som annars hade att uttala sig angående ett förslag om utarrendering af något statens vattenfall, så skulie man hesitera. Ty innan man då finge besked på sin framställning om rätt att arrendera vattenfall, skulle år och dag gå om, och dessförinnan hade den industri, man tänker på, nog blifvit omodern, respektive så många andra industriella företag i branschen uppkommit, att man måste draga sig tillbaka. Då åter en vattenfalls-kommission inrättats, har man utsikt att få fortare svar, och då kan man våga sig på att inkomma med anbud på arrende. Således skulle vattenfallen fortfarande stå till industriens tjänst, oaktadt staten är ägare till dem. Detta är, mina herrar, en ganska viktig sak, som hitills icke framhållits. Jag kan icke förstå, att män, hvilka liksom jag tillhöra näringarna, kunna motsätta sig en så praktisk anordning, som här föreslagits.

Man har dragit sig för att medlemmarna af styrelsen skulle blifva personer från olika ämbetsverk. Ja, jag må säga, att när jag först läste igenom förslaget, tyckte äfven jag, att detta var olämpligt. Men när man tänker litet närmare på saken, måste man säga, att de herrar, som skulle hafva att göra härmed, representera ägaren, och liksom, när 9 personer tillsammans äga ett vattenfall, alla måste höras, innan vattenfallet kan utarrenderas, så måste väl här de olika institutioner, som representera staten, få tillfälle att uttala sig. Jag får då också

säga, att, när det blir så praktiska män, som sitta i styrelsen — vattenfallsingenjören, en person från järnkontoret och en från näringarna — jag icke tror, att vi behöfva frukta för, att dessa tre män icke skulle komma att göra sig gällande och skaffa sig majoritet inom styrelsen, om de verkligen hafva något godt att komma med. För majoritet behöfves endast 5 röster af de 9, och vi hafva ju redan de tre, som tillhöra näringarna. Två af byråcheferna skulle väl därjämte kunna vinna. Jag tror icke, att det är så farligt.

Mina herrar! Jag ser saken helt affärsmässigt. Jag anser, att en affär skall skötas affärsmässigt, när staten drifver den. Såsom affärsman och näringsiddkare kan jag icke annat än gifva Kungl. Maj:t rätt i förslaget, och, såsom jag nämnde under början af mitt anförande, häfver förslaget de farhågor, som jag under fjolaret hyste, då anslaget ä 5,000,000 kronor beviljades till inköp af vattenfall.

På de grunder, jag nu anfört, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr Räf instämde häruti.

Herr Moll: Herr talman! Den senaste ärade talaren har bra små pretentioner på hvad praktiska anordningar vill säga. Han tyckte, att det var så utomordentligt praktiskt och är alldeles nöjd med att i en styrelse af nio personer finnas tre, som kunna betecknas som praktiska män. Detta anser jag vara att hafva för små pretentioner. Vi hafva i organisationen af Trollhättestyrelsen ett exempel på hur en styrelse eller kommission af nu ifrågavarande slag bör organiseras. Trollhättestyrelsen består, såvidt jag vet, af chefen, två affärsmän och slutligen två vattenbyggare. Detta kallar jag en praktisk inrättning.

Vidare ville herr Jeansson i Kalmar, att denna angelägenhet skulle ordnas affärsmässigt. Ja, detta är just hvad jag önskar, och därför tror jag, att styrelsen bör inrättas på ett mera praktiskt och affärsmässigt sätt, än som här föreslås. Jag kan icke hjälpa, att jag icke tycker, att en styrelse, som består af tre praktiska karlar och sex byråchefer eller deras vederlikar från olika ämbetsverk, är någon praktisk anordning. Därför tillåter jag mig att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Karlsson i Göteborg: Det är ju alldeles sant och har för öfrigt här från alla sidor framhållits, att det är högst önskvärdt, att man snarast möjligt träffar sådana åtgärder, att landets vattenkraft icke rinner bort, utan att man kommer att draga den nytta af densamma som man bör kunna erhålla. Emellertid förefaller det mig verkligen, som om man nu återigen vore på väg att begå samma fel, som man ofta förr gjort. Man tycker, att det dröjt så rysligt länge, innan man kommer med något förslag, att man till sist på grund af sin längtan att få något åtgjort är färdig att taga hvad helst, som bjuds.

Här har från åtskilliga håll framhållits — särskildt från utskottets sida och allra mest under det försvar, som här ägnats utskottets framställning — så starka och så graverande anmärkningar mot denna Kungl. Maj:ts proposition, att jag sannerligen tycker, att de skälen

Ang. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.

(Forts.)

Eng. inrättande af en permanent vattenfalls-kommission.
(Forts.)

borde förmå kammaren att tänka sig för, innan den accepterar det framlagda förslaget.

Här talas om affärsmissighet. Det nämndes senast af den ärade talaren på kalmarbänken, att han önskar ett affärsmissigt behandlingssätt af dessa frågor. Det förvånar mig på det högsta, att någon kan tro, att det skall bli så synnerligt affärsmissig behandling af dessa frågor genom en institution med mera byråkratisk sammansättning än de flesta af dem, som åtminstone på senare tider kommit till stånd. Då det gäller att träffa anordningar för en så modern sak som den ifrågasvarande, förefaller det mig också, som om man skulle kunnat skaffa en mera modern sammansättning af den styrelse, som skall hafva saken om hand. Åtminstone tycker jag, att denna kammares ledamöter icke skulle hafva utaf våra ämbetsmäns skötsel af en del saker fått den uppfattningen, att just dessa — en mängd byråchefer och andra — skulle vara de personer, åt hvilka man allra lämpligast borde kunna anförtro en sådan sak som den ifrågasvarande.

Det sades utaf herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att det inom den allra närmaste tiden endast gäller att taga till vara statens intressen på så sätt, att man utnyttjar kraften, och därför är det af nöden att hafva statsorgan, till hvilka vederbörande, som behöfva kraft, kunna vända sig.

Det är sant, att vi skulle få ett statsorgan, men mig förefaller detta organ så ovigt, att man icke bör vara med om att anordna saken på sätt, som är föreslaget. Det är ju sant, att det är sorgligt, om man skall behöfva vänta ännu ett år på en organisation för ifrågasvarande ändamål, och det är sant, att man tillika bör vara regeringen tacksam för att den tagit frågan om hand, men däraf följer icke, att man bör taga det allra första, som bjuds, utan bör man noga granska det, innan man bifaller hvad här blifvit föreslaget, alldenstund det här gäller, som herr statsrådet betonade, att taga första steget, men ett ytterst viktigt steg. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets afstyrkande utlåtande.

Med herr Karlsson i Göteborg instämde herr *Hammarström*.

Öfverläggningen var härmed slutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr I. Wijk med flere vid punkten afgifna reservationen. Herr talmaunen, som nu framställde proposition a dessa yrkanden, förklarade sig anse den förstnämnda propositionen hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i 46:e punkten af utskottets förevarande utlåtande no 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr I. Wijk med flere vid punkten afgifna reservationen.

Omröstningen utvisade 119 ja mot 70 nej, hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 47—58.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 59, angående norrländska afdikningsanslaget m. m.

Ang. norrländska afdikningsanslaget m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen

dels att på extra stat för år 1908 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande, under benämning norrländska afdikningsanslaget, till understödjande, medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet, af myrutdikningar och vattenaftappningar inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling af till åker eller äng lämplig jord eller minskning af frostländighet för närliggande bygd, ett belopp af 700,000 kronor;

äfvensom besluta, att i afseende å erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag från ifrågavarande anslag skulle tillämpas nu gällande allmänna villkor och bestämmelser i sådant afseende;

dels ock att på extra stat för år 1908 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande, under benämning allmänna frostminskningsanslaget, till understödjande, medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar inom öfriga delen af riket, hvilkas ändamål vore att minska frostländigheten för närliggande bygd, ett belopp af 200,000 kronor;

äfvensom godkänna de allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag från sistnämnda anslag, som i statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 12 januari 1907 föreslagits.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet till behandling förehåft två inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen

motionen n:o 36 af herrar *J. Ström* och *D. Persson* i Tällberg, hvilka föreslagit, att Riksdagen för sin del måtte besluta att på de villkor, som af Kungl. Maj:t föreslagits, dels på extra stat för år 1908 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande, under benämning norrländs- och dalaafdikningsanslaget, till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet af myrutdikningar och vattenaftappningar inom Kopparbergs, Gäfleborgs, Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling af till åker eller äng lämplig jord eller minskning af frostländigheten för närliggande bygd, ett belopp af 700,000 kronor, dels ock att på extra stat för år 1908 ställa till Kungl. Maj:ts för-

Ang. norrländska afdikningsanslaget m. m. (Forts.) fogande under benämning allmänna frostminskningsanslaget — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag); samt motion n:o 139, däri af herr *J. Andersson* i Baggböle, med hvilken, hvad motionens syfte beträffade, flere af kammarens ledamöter instämt, föreslagits, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1908 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 1,000,000 kronor, utgörande det norrländska afdikningsanslaget till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet af myrtdikningar och vattenaftappningar inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling af till åker eller äng lämplig jord eller minskning af frostländighet för närliggande bygd.

Utskottet hemställde:

a) att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med afslag å herrar Ströms och Perssons i Tällberg förenämnda motioner, måtte ställa ett anslag till Kungl. Maj:ts förfogande, under benämning norrländska afdikningsanslaget, till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet af myrtdikningar och vattenaftappningar inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling af till åker eller äng lämplig jord eller minskning af frostländighet för närliggande bygd:

b) att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och afslag å herr Anderssons i Baggböle ofvanberörda motion, måtte besluta att på extra stat för år 1908 uppföra det i mom. a) omförmälda anslag med ett belopp af 700,000 kronor;

c) att Riksdagen måtte besluta, att i afseende å erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag från ifrågavarande anslag skulle tillämpas nu gällande allmänna villkor och bestämmelser i sådant afseende;

d) att Riksdagen måtte på extra stat för år 1908 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande, under benämning allmänna frostminskningsanslaget, till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet af sådana myrtdikningar och vattenaftappningar inom öfriga delen af riket, hvilkas ändamål vore att minska frostländigheten för närliggande bygd, ett belopp af 200,000 kronor; samt

e) att Riksdagen måtte godkänna vissa af utskottet angifna allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag från sistnämnda anslag.

Beträffande mom. a) och b) hade emellertid reservation afgifvits af herrar *Persson* i Tällberg, *Starbäck*, *Wiklund*, *Ström*, *Lundell* och *Thorsson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa:

a) att Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts förslag och herrar Ströms och Perssons i Tällberg förenämnda motioner, må ställa ett anslag till Kungl. Maj:ts förfogande, under benämning norrländs- och dalaafdikningsanslaget, till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet af myrtdikningar och vattenaftappningar inom Kopparbergs, Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens

och Norrbottens län, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling af till åker eller äng lämplig jord eller minskning af frostländighet för närliggande bygd;

b) att Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts förslag och herr Anderssons i Baggböle ofvanberörda motion, måtte besluta att på extra stat för år 1908 uppföra det i mom. a) omförmälda anslag med ett belopp af 1,000,000 kronor.

Efter föredragning till en början af utskottets i mom. a) och b) gjorda hemställan lämnades på begäran ordet till

Herr Wiklund, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Äfven om det kan förefalla så, som om en norrlänning borde låta sig nöja med det föreliggande förslaget, i synnerhet som Kungl. Maj:t nu föreslagit en höjning af det norrländska afdikningsanslaget från 500,000 kronor till 700,000 kronor, så, om man något känner till förhållandena där uppe i Norrland, gifves det dock en del omständigheter, som göra, att man icke känner sig fullt belaten.

Af väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utredning, hvilken finnes bifogad detta betänkande, inhämtas, att de ansökningar om statsbidrag, hvilka inkommit före den 15 oktober förlidet år, uppgingo till ett belopp af öfver 2,000,000 kronor. Läger man då därtill de ansökningar om statsbidrag, som inkommit efter den 15 oktober förlidet år och till den 15 januari i år, hvilket belopp går upp till 308,000 kronor, så uppstår ett behof af 2,400,000 kronor.

Intresset för afdikningar i Norrland är synnerligen stort, hvilket bevisas bland annat däraf, att i en del län, där förut funnits blott en landbruksingenjör, på sista tiden måst anställas en extra sådan, hvarjämte en del landbruksstipendiater hafva sysselsättning för upprättande af planer och kostnadsberäkningar. Någon minskning i den stora balansen, som för närvarande finnes, är sålunda icke att emotse, enär ansökningar om statsbidrag inkomma alltjämt. Det torde dock kunna ifrågasättas, huruvida en så stor balans bör få finnas samt fortgå år ifrån år. Ty detta vållar en hel del olägenheter.

Det är ej nog med att afdikningarna gå långsamt, enär Norrland är så stort och dess sankmarker likaledes äro stora, däraf vållas ock andra olägenheter. Så t. ex. bli kostnadsförslagen otillförlitliga, ju äldre de bli, enär man ju vet, att såväl arbeten som materiel fördyras år efter år. Äfvenledes kan den omständigheten inträffa, att det tillkommer en del nya jordägare, hvilka icke äro benägna att fullborda ett planlagt företag och sålunda underlåta att upprätta kontrakt med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller med staten, hvarigenom sålunda hela företaget strandar, och de kostnader, som staten har nedlagt på undersökningar och kostnadsförslags upprättande, tjäna till intet. Det synes mig därför vara nödigt, att medel alltid finnas att tillgå, för att dessa jordbrukare, hvilka själfva göra så stora uppoffringar, enär de bidraga med hälften af kostnaderna, ej må behöfva i årtal gå och vänta på att komma i åtnjutande af statsbidrag.

Man måste härvid betänka, att det är ett stort kulturändamål, som främjas genom dessa afdikningar. Därför bör det vara ett stats-

Ang. norrländska afdikningsanslaget
m. m.
(Forts.)

Ang. norrländska afdikningsanslaget m. m. intresse, att afdikningarna må utan dröjsmål kunna fortgå så raskt som möjligt.

m. m.
(Forts.)

Beträffande nu den utaf herrar Persson och Ström väckta motionen, så vill jag erinra om att den uppdelning, som skett af frostminskningsfonden, tillkommit på grund af Norrlandskommitténs framställning.

Fördelen med norrländska afdikningsanslaget består däri, att statsbidrag kunna erhållas såväl till undersökningskostnader som ock till afdikning af till odling tjänlig mark. Genom Kungl. Maj:ts föreliggande förslag skulle äfven från frostminskningsfonden kunna erhållas bidrag för undersökningskostnaderna. Skillnaden i villkoren är sålunda numera ej synnerligen stor.

Att gränsen för rätten att erhålla bidrag från det ena och det andra anslaget bestämdes så som skett, berodde på att man inom kommittén ansåg, att odlingen och kulturen inom Kopparbergs- och Gäfleborgs län skulle hafva nått en högre utveckling än hvad fallet i allmänhet vore i Norrland. Att kommittén kom till denna uppfattning är lätt förklarligt, då i kommittén fanns en ledamot från Kopparbergs län och en från Gäfleborgs län samt dessutom äfven såsom ledamot i kommittén chefen för landtbruksstyrelsen, hvilka väl ej kunde frånkännas all sakkunskap på detta område.

Emellertid har jag för min del ingenting emot att båda dessa län få komma i åtnjutande af anslaget i fråga, i stället för endast af anslaget till frostminskningsfonden, detta gifvetvis dock endast under den förutsättningen, att det norrländska afdikningsanslaget höjes, åtminstone med samma belopp, som skulle åtgå för dessa båda län. Om vi se på den tabell, som här är fogad till betänkandet, så finna vi, att anslagen till Kopparbergs och Gäfleborgs län, hvilka äro på pröfning beroende, uppgå till omkring 83,000 kronor. Det är ju då gifvet att, om man utan vidare skulle tillåta dessa båda län att komma i åtnjutande af statsbidrag från det norrländska afdikningsanslaget, utan att således någon förhöjning däri sker, det skulle för själfva Norrland uppstå en minskning med just det belopp, som åtgår till förstnämnda båda län. Hvad som nu ställes i utsikt för Norrland att erhålla, eller 700,000 kronor, skulle således i själfva verket icke blifva stort mer än 600,000 kronor.

Då det beslut, som kammaren nu går att fatta, torde få afse både mom. a) och b) och det således kommer att beslutas om dessa båda mom. på en gång, så anhåller jag att få yrka afslag å statsutskottets hemställan i mom. a) och b) och bifall till reservationen.

Herr Odqvist: Om jag till en början fäster mig vid den första punkten, så hafva ju väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen framhållit behovet af en anslagsförhöjning å 300,000 kronor, så fördelade, att 250,000 kronor skulle tillgodokomma det s. k. afdikningsanslaget och 50,000 kronor det s. k. frostminskningsanslaget. För min del anser jag likvisst, att, då Kungl. Maj:t gått väg- och vattenbyggnadsstyrelsen så väl till handa, att Kungl. Maj:t föreslår en höjning af 200,000 kronor, detta ändå borde med nuvarande förhållanden vara tillräckligt. Man kan väl icke begära, att staten skall på

detta sätt med ens uppoffra så stora belopp, utan man får väl med detta göra så som med mycket annat, eller gå så smaningom fram. För min del anser jag således, att, då utskottet nu föreslår en höjning med 200,000 kronor i det s. k. afdikningsanslaget, detta bör vara tillräckligt.

Ang. norrländska afdikningsanslaget m. m.
(Forts.)

Nu kan jag af herr Wiklunds yttrande förstå, att diskussionen får röra sig om båda punkterna på en gång, och då ber jag få begagna tillfället att yttra mig något om den af herrar Daniel Persson och Ström väckta motion, som förekommer i punkt a). Sasom också herr Wiklund säger, har Norrlandskommittén i sitt vidlyftiga betänkande framhållit behovet af ökning i såväl afdikningsanslaget som frostminskning-fonden. Men denna kommitté har dock ej, ehuru den var så sammansatt, att där funnos ledamöter äfven från Kopparbergs och Gäfleborgs län, velat tillerkänna dessa båda län hvad nu herrar Daniel Persson och Ström motionerat om, eller att dessa båda län skulle blifva delaktiga af den fördel, som består i understöd från afdikningsanslaget, de äro tvärtom alldeles uteslutna därifrån. För min del anser jag, att dessa län hafva ett så sydligt läge och att deras lokala förhållanden för öfrigt äro sådana, att, om de skulle i förevarande hänseende få räknas med de 4 norrländska länen, äfven provinser i mellersta Sverige borde få vara med. Så är t. ex. förhållandet med Småland, som, efter hvad jag för min del tror, har alldeles lika behof af att erhålla dessa fördelaktiga län, som beviljas åt de norrländska länen, och likaså är nog förhållandet äfven med Västergötland och Värmland. Om detta afdikningsanslag blefve höjdt, så vore nog därför det klokaste och riktigaste, att anslaget finge fördelas öfver hela landet.

Jag har således för min del icke något egentligt emot att bevilja ett högre belopp; men under nuvarande förhållanden anser jag, att herrar Daniel Perssons och Ströms motion icke bör bifallas. Jag ber därför, att beträffande såväl första som andra punkten få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Hazén*.

Herr Persson i Tällberg: Det är egentligen två skäl, som utskottet använt för sitt afstyrkande af herr Ströms och min motion. Det ena skälet är det, att den s. k. Norrlandskommittén icke förordat, att Kopparbergs och Gäfleborgs län skulle komma i åtnjutande af denna förmån och att följaktligen utredning skulle saknas om dessa läns behof i detta afseende. Det andra skälet är det, att medel saknas för att utsträcka anslaget till att omfatta äfven dessa båda län.

Hvad nu det första skälet beträffar, så är det ju visserligen sant, att Norrlandskommittén icke förordat, att afdikningsanslaget skulle tillkomma Kopparbergs och Gäfleborgs län, men jag tror i alla fall icke, att utskottet kan påstå, att någon så synnerligen stor utredning förefanns beträffande ens de norrländska länen behof i detta afseende. Det har emellertid visat sig, att, då Riksdagen förlidet är på Kungl. Maj:ts framställning inrättade detta s. k. afdikningsanslag, detta just var ett steg i rätta riktningen, och bästa beviset därpå är det intresse,

Ang. norrländska
afdikningsanslaget
m. m.

(Forts.)

hvarmed denna sak omfattats, samt den utsträckning, i hvilken detta anslag tagits i anspråk.

Hvad beträffar det andra skälet, som här blifvit anfördt emot vår motion, nämligen att ett bifall till densamma skulle komma att inkräkta på de medel, som eljest äro afsedda för de fyra norrländska länen, så har herr Andersson i Baggböle genom sin motion, som afhandlas här i mom. b), dragit försorg om den saken, så att äfven det skälet synes mig böra förfalla. Nu säger visserligen herr Odqvist, att Kopparbergs och Gäfleborgs län hafva ett så sydligt läge, att de icke böra komma i åtnjutande af detta anslag. Men han var på samma gång genast färdig med att säga, att anslaget borde utsträckas till att omfatta hela landet. Ja, detta är också *min* uppfattning. Men herr Odqvist sade vidare, att man bör härvidlag gå varsamt till väga. Ja, detta hafva ju vi motionärer också gjort, vi hafva velat gå successivt till väga och denna gång försökt utsträcka saken till ytterligare två län. Men rätta riktniugen är nog i alla fall den, att anslaget utsträcket att gälla hela landet, öfverallt således, där förhållandena äro sådana, att bidrag från anslaget kan vara af behovet pakalladt. Och sådana förhållanden finnas verkligen i andra delar af landet än de fyra norrländska länen samt Gäfleborgs och Kopparbergs län. Men om vi inskränka jämförelsen till att omfatta å ena sidan dessa fyra norrländska län, å andra sidan Gäfleborgs och Kopparbergs län, så skola vi finna, att såväl i Gäfleborgs som Kopparbergs län faktiskt gifvas trakter, som äro fullt jämförliga, hvad hithörande förhållanden beträffar, med dylika trakter i de förra länen och att det följaktligen finnes lika mycket skäl för att äfven dessa båda län, Gäfleborgs och Kopparbergs, må få komma i åtnjutande af detta afdikningsanslag. Särskildt är detta förhållandet, när man gör jämförelse med stora delar af Jämtland, beträffande hvilka det dock visat sig, att detta anslag varit behöfligt.

Nu kan man invända, att i t. ex. södra Dalarne de geografiska och klimatiska förhållandena äro sådana, att anslaget där icke är så behöfligt; jag tror nog också, att den anmärkningen med fog kan göras. Men om det nu förhåller sig så, så är ju i alla fall jorden där redan uppodlad, och det kan således icke gärna komma i fråga att där taga något af anslaget i anspråk.

Såsom ett ytterligare skäl för att Gäfleborgs och Kopparbergs län i viss mån ändå hafva mera likhet med de norrländska länen än den öfriga delen af landet, vill jag erinra därom, att, då sistlidet års Riksdag på Kungl. Maj:ts framställning beviljade den s. k. nyodlingsfonden å 300,000 kronor, att användas med 100,000 kronor pr år, dåvarande chefen för jordbruksdepartementet yttrade, att Gäfleborgs och Kopparbergs län komme att i det fallet intaga en mellanställning mellan de fyra norrländska länen och den öfriga delen af riket. Det är således redan fastslaget — om man så vill — att dessa två län icke äro att likställa med de mera sydligt belägna länen, såsom dock herr Odqvist syntes vilja göra gällande. Därför tror jag, att det finnes mycket fog för bifall till reservanternas förslag i såväl mom. a) som mom. b), d. v. s. för bifall till den af herr Ström och mig väckta

motionen, som innefattas i mom. a), samt bifall till den af herr Andersson i Baggböle framlagda motionen, som omförmäles i mom. b).

Det är visserligen riktigt hvad utskottet såsom skäl emot herr Anderssons motion anför, eller att det är en stor summa pengar, som det då gäller, och att man med hänsyn härtill och till andra viktiga anslagskraf bör iakttaga en viss varsamhet. Ja, detta är som sagdt fullkomligt riktigt och kan icke vederläggas. Men om man har utsikt att vinna ett afsevärdt belopp genom att bevilja ett mindre sådant, så tror jag dock, att hvarje klok hushållare skall finna med sin fördel förenligt att bevilja det mindre beloppet. Och just det förhållandet komma vi till, om vi bifalla herr Anderssons i Baggböle motion, hvarigenom afdikningsanslaget komme att höjas till en million kronor.

Jag tror vidare, att man har all anledning antaga, att inom en ganska snar framtid den s. k. frostminskningsfonden skall komma att helt och hållet försvinna. Ty det är visserligen sant — det kan icke förnekas — att det har gjort en god insats i våra odlingsförhållanden, detta, att afdikningar verkstälts för minskande af frostländigheten; men fackmännen äro icke fullt eniga om, huruvida dessa afdikningar ensamt kunna hafva så stor bestyrelse för frostminskningen att, om odling därefter icke verkställs, de på afdikningen nedlagda pengarna verkligen kunna anses vara väl använda pengar. Man har nämligen på senare tiden kommit under fund med att det är af ganska ringa betydelse för frostminskningen att afdika, om man sedermera icke odlar marken. Det ligger därför någonting jag skulle nästan vilja säga onaturligt i att man får statsbidrag för att afdika, endast där det icke finnes någon möjlighet att odla marken. Man uppmuntrar icke på detta sätt till odling, ty så snart en undersökning visat, att marken *kan* odlas, genast är det hopplöst att få något understöd ur denna frostminskningsfond. Man kan ju i stället söka få ett lån härför, säger man kanske. Ja, men härmed förhåller det sig så, enligt en gammal regel, att ju mer man lånar, dess mer blir man skyldig, och man kan således icke säga, att jordbruket då får den hjälp, som det behöfver.

På dessa i korthet anförda skäl, herr talman, ber jag att få yrka afslag på utskottets hemställanden i mom. a) och b) samt i stället bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Ström, Starbäck, Enander, Andersson* i Baggböle, *Lundström, Kronlund, Zimdahl, Karlsson* i Fjäl, *Nydal, Olsson* i Älfvalsåsen, *Eriksson* i Elgered, *Johansson* i Kälkebo och *Söderberg* i Hobbörn.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag, men när jag detta gör, skall jag alls icke förvåna mig öfver att dessa motionärer kommit fram med ett förslag, som skulle tillgodose äfven de båda, Gäfveborgs och Kopparbergs län, på samma sätt som staten under en lång följd af år gjort med de fyra norrlandslänen. Jag skall, säger jag, alls icke förundra mig öfver att man vill tillgodose äfven dessa nu ifrågavarande tvenne län; för min del skulle jag beträffande min landsdel vara med om detsamma. Ty

Ang. norr-
ländska afdik-
ningsanslaget
m. m.
(Forts.)

Ang. norr- jag får säga dessa ärade motionärer, att äfven vi i Småland hafva stora
 ländska afdik- myrar och mossar, till hvilkas utdikande och torrläggande vi skulle
 ningsanslaget önskat få statsbidrag, och jag tror, att det ligger en stor rättvisa
 m. m. i detta.

(Forts.)

De fyra norrländska länen hafva ofantligt stora rikedomar, och man talar också om »det rika Norrland». Hvarför skulle då dessa län i detta fall undantagas och erhålla, såsom nu är föreslaget, ända till 700,000 kronor för det afsedda ändamålet? Om det är så befogadt, att de öfriga 20 länen icke skola få något, det kunna vi ju litet hvar tänka oss. Såväl i Småland som i öfre delen af Blekinge, öfre delen af Kristianstads län, Halland, Västergötland och Värmland finnas stora myr- och mossmarker. Hvarför skulle icke dessa landsdelar kunna få bidrag, på sätt här nu föreslås, utan återbetalningsskyldighet? Det vore ju ofantligt bekvämt och bra.

Under nuvarande förhållanden, då hvarken Kungl. Maj:t gjort någon framställning i denna riktning, eller någon motionär framfört detta önskemål, är det emellertid icke gärna möjligt att göra annat än att bifalla utskottets hemställan, ehuru under nuvarande förhållande det kan ifrågasättas, om de norrländska länens jordägare med sina ofantligt stora och värdefulla skogar och skogsfonder längre böra få sådana statsanslag. Emellertid, då jag ser, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är här närvarande, vill jag till honom framföra en vördsam önskan, att han ville hafva äfven öfriga län i åtanke och för kommande Riksdag framlägga förslag om, att äfven de öfriga länens jordbruksägare må bli tillgodosedda i ty fall som detta med statsanslag utan återbetalningsskyldighet.

Herr talman, på grund af hvad jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Kronlund: Jag skall endast be att få bemöta några yttranden af föregående talare.

Herr Sjö frågade, hvarför Norrland skulle särskildt gynnas framför den öfriga delen af vårt land. Ja, hade herr Sjö genomläst och framför allt, med intresse genomläst Norrlandskommitténs utlåtande, skulle herr Sjös fråga varit öfverflödig. Norrlandskommittén har där visat, huru ofantligt väl den själfägande befolkningen däruppe behöfver stöd af statsmakterna icke blott mot naturförhållandena, utan äfven mot de ekonomiska och sociala förhållanden, som vi alla ganska väl känna till.

Herr Odqvist frågade, hvarför staten skall göra så stora uppoffringar för dessa landsdelar. Ja, härpå vill jag svara endast det, att med dessa uppoffringar kan man icke jämställa uppoffringar i vanlig mening, ty här är det fråga om uppoffringar eller åtgärder, som afse att skapa nya värden, och sådana uppoffringar behöfvas öfverallt i vårt land och särskildt i Norrland. Det gäller att skapa vidsträcktare odlingsmöjligheter i denna glest befolkade landsdel. I Norrbottens län finnes det mossar och myrar till en areal af 350 kv.-mil, hvaraf kanske större delen kan genom utdikning odlas och bebyggas. Vi se således, att där finnas utomordentligt stora odlingsstillfällen. Nu råder verkligen det glädjande förhållandet, att öfverallt i Norrland är in-

tresset för utdikningar stort. Detta framgår bäst af de ansökningar om statsanslag, som göras och gå till mångdubbla beloppet af hvad som finnes att tillgå. Dröjer man med beviljandet af större anslag och fortsätter med dessa små anslag, så vållar det en stor tidsutdräkt för dem, som sökt understöd. Detta har i sin ordning till följd in-tresselöshet, slapphet och likgiltighet. Man får ligga ute med jämförelsevis stora kostnader för undersökningar, planer och dylikt, och dessa kostnader har man icke utsikt att få tillbaka förr än i en ganska aflägsen framtid.

På de skäl, som reservanterna åberopat för sin reservation, ber jag att få yrka bifall till densamma. Jag ber dock att få yttra några få ord till. Här har berörts den frågan, hvarför Norrlandskommittén velat inskränka användningen af anslaget till de fyra norrländska länen. Jo, det beror *dels* på de skäl, som herr Wiklund anfört, *dels* på att man inom Norrlandskommittén lät sig angeläget vara att, såvidt möjligt är, begränsa de stora anslagskraft, som ett fullständigt genomförande af Norrlandskommitténs uppfattning om behovet skulle hafva haft till följd, *dels* på hänsyn till, att befolkningens ställning i Norrland är särskildt svag till följd af där förefintliga bolagsförhållanden och mycket svagare än befolkningens i Gäfleborgs och Kopparbergs län. Jag har för min del ingenting emot, utan är gärna med om att rösta för utvidgning af området för detta anslag, under förutsättning att anslaget ökas till det belopp, reservanterna föreslagit.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag har begärt ordet egentligen för att framhålla en uppfattning, som visserligen redan, ehuru kanske mera i förbigående, antydts, men som jag tror hafva förtjänat något mera uppmärksamhet, än hvad kanske hittills ägnats densamma.

Innan jag emellertid berör denna omständighet, ber jag att få säga, att det vill förefalla mig, som om både herrar motionärer och herrar reservanter vore väl fordrande. Detta anslag bestämdes ju vid sistlidne riksdag till ett belopp af 500,000 kronor.

Kungl. Maj:t föreslår nu en förhöjning med 200,000 kronor till 700,000 kronor. Motionären, herr Andersson, vill emellertid höja anslaget till nyodlingsfonden nu på en gång med en half miljon kronor och detta utan hänsyn till att anslaget icke är afsedt för någon annan del af landet än endast för de fyra öfre länen. Det vill förefalla mig, att man hade bort tänka något äfven på den öfriga delen af landet. Mig förundrar det icke, att tvenne andra motionärer velat gifva sitt län delaktighet af detta anslag. Men samma förhållande gör sig nog gällande äfven hos representanterna för öfriga delar af landet. Man tycker det vara hårdt, att detta anslag skall vara så begränsadt, att det icke kan tillkomma mer än blott en del af landet, då behovet af dess hjälp förekommer landet rundt. Därtill kommer, att skillnaden mellan å ena sidan hvad man afser att åstadkomma med det anslag, som skall gälla hela landet, och hvars belopp är 200,000 kronor, och å andra sidan hvad man vill åstadkomma med ifrågavarande anslag, som nu föreslås till 700,000 kronor, icke är synnerligen stor. Det ifrågavarande anslaget afser att åstadkomma uppodling af jord eller minsk-

Ang. norr-
ländska afdik-
ningsanslaget
m. m.
(Forts.)

ning af frostländigheten, under det att anslaget i punkt d) har till ändamål att minska frostländigheten för närliggande bygd. Skillnaden är således, enligt min mening, i verkligheten icke synnerligen stor, särskildt då man betänker, att kanske allra största delen af det anslag, hvarom vi nu tala, hufvudsakligen har till uppgift att bidraga till minskande af frostländigheten. Om man nu vinner detta ändamål just på det sätt, man tänkt sig, är en annan fråga. Från sakkunnigt håll har på senare tiden med styrka framhållits, att det icke förhåller sig så, att man minskar frostländigheten endast genom att afdika jorden, utan man skall äfven odla jorden. Om denna uppfattning är riktig, så är det ju alldeles orimligt, att icke detta anslag, som afser äfven uppodlande af jorden och icke endast minskande af frostländigheten, skall få användas för andra län än de norrländska, då vi ju veta, att jorden i öfriga delar af landet i allmänhet är bättre till sin art och mera lämplig för uppodling. Mig vill det förefalla, som det skulle vara riktigast att sammanslå dessa båda anslag till ett enda och låta detta anslag afse utdikningar öfver hela landet. Jag tror, att om herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ville taga denna fråga under närmare öfvervägande och se till, om det icke skulle låta sig göra att i nu antydt syfte sammanslå dessa båda anslag, vore det synnerligen lyckligt. Det borde enligt min uppfattning låta sig göra, då ju de båda anslagen skilja sig så litet i fråga om hvad man afser att med dem åstadkomma. Om de blefve hopslagna, och beloppet blefve afpassadt med hänsyn till, att anslaget skulle afse hela landet, så vunnes därmed äfven den fördelen, att riksdagsmännen sluppe stå här vid hvarje riksdag och kifvas om beloppet och användningen af anslaget. Ty, säga hvad man vill, så hafva de, som här talat för öfriga delar af landet, fullkomligt rätt i, att det finnes ofantligt stora sträckor, som förtjäna att blifva afdikade, äfven i andra län än de s. k. norrländska länen, däri inberäknade äfven Gäfleborgs och Kopparbergs län. Ingen lär kunna förneka, att det i Värmlands län finnes stora sträckor, som behöfva afdikas lika väl som områden i de norrländska länen. Detsamma är förhållandet beträffande stora delar af Västergötland, Älfsborgs län, — ja, jag tror mig icke ens behöfva göra undantag för Östergötland — vidare beträffande stora delar af Småland, öfre delen af Blekinge och öfre delen af Kristianstads län med flera. Det kan icke, enligt min uppfattning, få fortfara på samma sätt som nu, ty det är icke rättvist. Jag är öfvertygad om, att de landsdelar, som nu icke kunna komma i åtnjutande af detta anslag, behöfva det mycket väl, ja, kanske lika väl som trots något af de norrländska länen.

Jag har för denna gång icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Herr talman! Beträffande hufvudsaken skall jag tillåta mig yrka bifall till reservationen, ty den innehåller ett större belopp, och då man nitälskar för jordbruksnäringen inom vårt land, måste man naturligtvis vara med om att tillgodose densamma så mycket som möjligt. Och jag tycker, att vi böra vara angelägna att skynda oss att i budgeten plocka in så mycket, som kan fås för produktiva ändamål, innan det blir fråga om anslag å 40,000,000 kronor

till en flottstation, och mycket annat dylikt. Ty då blir det intet rum för sådana anslag som de nu föorevarande.

Da herr vice talmannen talade om rättvisan i detta fall, så vill jag nämna, att det är just ur rättvisans synpunkt, som jag anser anslaget böra inskränkas till de ifrågavarande länen. De öfriga länen hafva under århundraden fått en massa anslag. Norrland har fått anslag endast under senaste tiden. Skulle man räkna ut, hvad som anslagits till de olika länen, så tror jag, att Norrland ännu har mycket mera att fordra. Det är sant, att det ännu finnes mycket myrar i den södra delen af landet. Och jag skulle mycket hellre vara med om att anslå belopp äfven till deras utdikning än om att gifva 40,000,000 kronor till en flottstation. Men da man nödgas begränsa sig, är det klart, att man måste se till, att de största behofven först afhjälpas. Och Norrland är mycket mindre utdikadt än öfriga delar af landet. Det är vissa trakter af Norrland, som rent af samma i vatten, där gårdar öfverallt äro omgifna af kärr, så att rättvisan ligger däri, att det ej skall blifva mera sumpmarker i Norrland, än det nu är i södra och mellersta Sverige.

Men hvarför jag begärde ordet var egentligen för att göra en vädjan till jordbruksministern i denna fråga. Det är nämligen en sak, som är tämligen outredd. Det är ju klart, att dessa anslag, hvarom här är fråga, äro afsedda att hjälpa de verkliga jordbrukarne, så att de kunna få sin jord torrlagd och frostländigheten minskad. Men enligt villkoren för dessa anslags beviljande kunna äfven bolag få sådana anslag, och det är ju möjligt, att detta i många fall kan vara befogadt. Men det stod i tidningarna för någon tid sedan, och jag har själf fått meddelande därom, som sagt, att detta anslag missbrukas. Det påstås, — jag vet nu icke, om det är sant — att ofta inträffar, att stora och rika bolag söka och också få statsanslag för att gratis torrlägga sina skogsmarker och få bättre skogsbörd. Men de ha ju förut fått så stora presenter af staten, att man kunde tycka, att det vore bättre, att bönderna nu finge detta anslag i dess helhet. Emellertid har det nu sagts mig, att man gjort undersökningar beträffande de anslagsansökningar, som för närvarande ligga inne, och hvilka gå på öfver 2 miljoner, och såvidt man kunnat utröna, är det en jämförelsevis obetydlig del af dessa ansökningar, som äro gjorda af bolagen. Och det kan ju ibland hända, att dessa anslag till bolagen också skola gagna den jordbrukande befolkningen, och då får man ej säga så mycket om den saken. Jag tror dock, att hvad som sker däruppe sker så tyst, att man i allmänhet egentligen ej får någon klarhet om, hur det förhåller sig. Jag skulle därför vilja rikta en vädjan till herr jordbruksministern att verkligen fästa sin egen och i all synnerhet sina underlydande ämbetsmäns uppmärksamhet på, att det ej må blifva någon afvikelse från anslagens rätta mening.

Nu är det emellertid en annan sak, som man vet att dessa anslag användas till, och det i ganska stor utsträckning. Bolagen få nämligen utan vidare anslag af staten för att utdika rundt om sina arrendegårdar, hvilket varit till gagn icke blott för bolagens skogar, utan, som man får hoppas, äfven för arrendatorerna. Nyligen lärer sålunda ett bolag begärt anslag ur denna fond för sådana utdikningar på 30

Ang. norr-
ländska afdik-
ningsanslaget
m. m.
(Forts.)

Ang. norr-
ländska afdik-
ningsanslaget
m. m.
(Forts.)

olika ställen. Detta är en sak, som har två sidor, och jag ber, att herr jordbruksministern också ville uppmärksamma den saken, på hvilken jag ej tror, att någon tänkt. Staten skänker detta belopp för att utdika dessa marker. Det blir en vinst för ägarne till marken. Jag skulle önska, att det blefve en vinst äfven för arrendatorerna. Ägaren får större och bättre ägor, och det bör man visserligen ej missunna honom, om man verkligen vore säker på, att arrendatorerna faktiskt finge något med af den vinsten. Norrlandskommittén har dock tänkt sig, att alla arrendegårdarna skola blifva själfständiga jordbruk längre fram, att de skola utlösas och eventuellt exproprieras från bolagen, så att arrendatorerna skola få köpa dem. Nu kan det först hända, att när ägaren gratis får sin jord förbättrad på detta sätt, så höjer han arrendet till att börja med. Det tror jag visserligen ej alltid kommer att äga rum, men när han sedan skall sälja jorden till arrendatorn, så har ju staten skänkt honom ett ökad värde af hans egendom, hvarigenom han kan betinga sig en högre köpeskilling af arrendatorn. Detta är ej riktigt trefligt, och jag tycker, att man verkligen bör hafva uppmärksamheten fäst på, huruvida det verkligen är oundgängligt, att det skall gå på det sättet. Faktum är, att afsevärda belopp af dessa anslag få användas och verkligen användas af bolagen för att förbättra deras egen mark. Och jag vill betona, att det ej är meningen att vara afundsjuk, men man skall se till, att jorden ej måste i en framtid af den jordbrukande befolkningen eller kanske af staten själf köpas för ett högre belopp just därför, att staten skänkt anslaget till dessa stora jordägare, för hvilkas ekonomi det ej är afsedt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Alfred Petersson: Med anledning af herr Lindhagens till mig ställda dels fråga, dels uppmaning skall jag be att få lämna några upplysningar, sådana jag i kväll är i tillfälle att lämna dem. Det undgick ej min uppmärksamhet, att det gått en notis igenom pressen, som påpekat, att bolagen i det ifrågavarande fallet skulle blifva delaktiga af kanske oskäligen stora belopp af det anslag, hvarom nu är fråga, och som staten i flera år förut har lämnat — som vi veta endast för frostminskningsföretag och som numera lämnas äfven för afdikning af sådan mark, som är lämplig för odling. Med anledning däraf har jag sökt få reda på dessa förhållanden, och har också fått en utredning, som omfattar perioden 1895—1906. Under den tiden har det utgått ur frostminskningsfonden till de fyra norrländska länen sammanlagdt 3,612,878 kronor. Här af till Västernorrlands län 147,640 kronor, till Jämtlands 678,480 kronor, till Västerbottens 1,853,488 kronor och till Norrbottens 933,270 kronor.

Då kan man ju framställa den frågan: i hvilken mån ha bolagen blifvit delaktiga af dessa från staten utgående anslag utan återbetalningsskyldighet? Man kan ju tänka sig, att en stor komplex, som afdikas på en gång, har flere ägare, däribland äfven bolag, som sålunda blifva intresserade af afdikningsföretaget. Af den utredning i detta afseende, som jag här har, framgår, att till dylika företag i Västernorrlands län, i hvilka bolag varit delägare, utgått 36,200 kronor och till företag, hvarom bolag stått ensamma, 26,750 kronor, detta af hela

det anslag å 147,640 kronor, som kommit på Västernorrlands län. I Jämtlands län har icke något bolag ensamt fått del af dylikt anslag, under nu nämnda period, men till företag, i hvilka bolag varit delägare, ha utgått 89,400 kronor. I Västerbottens län, dit det största beloppet har gått, såsom vi nyss hörde, har till företag, i hvilka bolag varit delägare, lämnats 147,200 kronor och till företag, om hvilka bolag stått ensamma, 90,400 kronor; och i Norrbottens län äro motsvarande siffror 23,650 och 3,200. Det är, såsom herrarne finna, på det hela taget mycket minimala belopp i förhållande till hela anslagssumman, som kommit bolagen till godo. Villkoren äro och ha ju varit sådana, att något förbud icke stipulerats mot att lämna anslag äfven till företag, som utföras af bolag. Jag får dock säga, att när jag fick se dessa uppgifter, blef jag verkligen förvånad öfver, att icke större belopp än de nyss nämnda gått till bolagen. Nu kan man ju också tänka sig, att äfven arrendatorerna på den jord, som äges af dessa bolag, till stor del fått draga nytta och fördel af företagen i fråga. Jag har äfven sökt att få reda på, i hvilken mån bolag gjort framställning om förrättningar af statens landbruksingenjör, och det visar sig då, att vid 1906 års slut lågo i Västerbottens län — ty anmärkningen gäller just detta län — inne rekvisitioner för förrättningar, att utföras af landbruksingenjör, till ett antal af 325 med 613 förrättningsdagar. Däraf hade bolag begärt 82 förrättningar, och på dessa belöpte sig af de 613 förrättningsdagarna 138.

Detta är de upplysningar, som jag nu är i tillfälle att lämna.

Herr Lindhagen: Herr talman! Det är ju dock ganska afsevärda belopp, som, enligt hvad herr jordbruksministern nu visat, här utgått till bolagen. Man vet ju icke, på hvad sätt dessa belopp ha användts, så det kan ju alltid vara skäl att göra en undersökning därom. Nu sade herr jordbruksministern, att han var förvånad öfver, att det icke var mera. Fara härvidlag ligger således däri, att vederbörande ämbetsmän kunna tro, att detta anslag bör i än större utsträckning komma bolagen till godo och därför öka anslagen åt dem. Då kanske en vacker dag herr jordbruksministern här får se större siffror, om icke något effektivt försök göres för att undertrycka en dylik tendens. Man har emellertid anledning att vara tacksam för, att herr jordbruksministern tydligen ägnat denna sak sin uppmärksamhet och redan nu var beredd att meddela oss dessa intressanta siffror. Jag vill emellertid fortfarande framhålla, att hvad särskildt arrendegårdarne angår, till hvilka ju herr jordbruksministern antog, att dessa anslag i första rummet gått, vore det önskligare, om dessa gårdar med tillhörande husbehöfskog först kunde lösas ut af arrendatorerna och dessa sedan hjälptes med dylika anslag, än att man nu först låter bolagen få fördel af anslagen och sedan låter arrendatorerna lösa ut gårdarne med större belopp. Jag förstår dock, att det är stora svårigheter att förekomma något sådant, såvida man anser sig böra upprätthålla principen, att äfven bolag böra få anslag ur dessa fonder.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag begärde ordet egentligen därför, att ingen skulle blifva missledd af herr Lindhagens an-

Ang. norr-
ländska afdik-
ningsanslaget
m. m.
(Forts.)

förande, ty den senast berörda frågan faller icke under det nu före-
dragna momentet, ty det anslag, som där afhandlas, är ett helt annat.
Det är ett anslag, som beviljades först vid sistlidet års riksdag, näm-
ligen det s. k. norrländska afdikningsanslaget. Men de anslag, om
hvilka herr jordbruksministern talade, utgå ur en annan fond, näm-
ligen den s. k. allmänna frostminskningsfonden, och den är icke afsedd
för odlingsföretag, utan för att minska frostländigheten för närliggande
bygd, och anslaget därtill är endast 200,000 kronor. Någon utredning
kan naturligtvis icke föreligga, huru det s. k. afdikningsanslaget blifvit
användt. För öfrigt kan man ju säga — fastän meningarna dock i
det fallet kunna vara delade — att äfven om bolag fått anslag från
frostminskningsfonden, har väl i alla fall det arbete, som för dessa
medel utförts, gagnat den omkringliggande bygden och minskat frost-
ländigheten äfven för denna, fastän jag medgifver, att det kanske i
första hand har befordrat skogskulturen, och däri ligger väl intet ondt.
Som sagdt, man måste skilja mellan dessa båda anslag, det nu före-
liggande afdikningsanslaget och det allmänna frostminskningsanslaget;
de ha hvarterdera sitt särskilda ändamål att fylla.

Medan jag har ordet, ber jag att få yttra något med anledning
af hvad herr vice talmannen nyss anförde. Han tyckte, att vi motio-
närer voro något kräfvande. Ja, däri ger jag honom rätt, men anled-
ningen till, att vi varit kräfvande, är den, att vi eljest icke få någon-
ting. Jag gjorde under förra riksdagen på samma sätt som herr vice
talmannen och herr Sjö nu gjort. Jag vände mig till dåvarande chefen
för jordbruksdepartementet och anhöll, att han ville komma ihåg äfven
öfriga delar af riket, särskildt Dalarne naturligtvis, eftersom jag repre-
senterar det landskapet. Men nu finnes icke han på sin gamla plats,
och den nuvarande chefen för jordbruksdepartementet har icke fram-
ställt något förslag i den vägen. Då återstod för oss dalarepresentan-
ter icke något annat än att motionera, och den vägen få väl herr vice
talmannen och herr Sjö också beträda nästa år, ifall icke jordbruks-
ministern är mera nådig mot dem, än han varit mot oss. Vi äro,
enligt mitt förmenande, här inne på en rätt väg. Hade en motion
förelegat i den riktningen nu, som de önskat, ja, då skulle jag genast
ha röstat för densamma också, och vi voro t. o. m. något betänksamma
och resonerade litet smått om ett sådant förslag, herr Ström och jag,
men vi fruktade, att det skulle komma att tarfva så stora belopp, att
vi vågade oss icke på den saken, i all synnerhet som ingen människa
bedt oss göra det. Det är ju naturligt, att hvar och en är sig själf
närmast, och låt vara, att detta är egoistiskt från viss synpunkt betrak-
tadt, är det dock så, att en hvar af oss anser sig böra representera
den valkrets, som han tillhör; och det ha herr Ström och jag gjort,
så godt vi kunnat, och nu hoppas jag, att kammarens ledamöter väl-
villigt gå oss till mötes, så att de kunna få samma fördelar nästa år.

Herr Lindhagen: Jag vill endast förklara det, att det är just
nu ifrågavarande anslag, hvarom jag här yttrat mig, som användes på
det sätt, vi nyss hörde, hvilket också uppenbarligen framgår af de
siffror, som herr jordbruksministern anförde.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, proposition dels på bifall till utskottets hemställan i de nu föredragna momenten, dels ock på afslag därá och bifall i stället till den af herr Persson i Tällberg med flere vid dessa moment afgifna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition, så lydande:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i 59:e punkten mom. a) och b) i utskottets förevarande utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Persson i Tällberg med flere vid dessa moment afgifna reservationen.

Voteringen utföll med 105 ja mot 70 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. c)–e).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 60.

Lades till handlingarna.

Punkterna 61–64.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning härupå af *punkten 65*, angående anslag till skogsodlingens befrämjande, begärdes ordet af:

Herr Lindhagen, som yttrade: Herr talman, jag skall icke tillåta mig att göra något yrkande, utan jag vill endast erinra om, att denna motion till följd af 55 § riksdagsordningen har kommit på villovägar, då den hänvisats till statsutskottet. Utskottet har nu, som jag kan förstå, haft svårighet att veta, hvad det skulle göra med densamma. Den väcktes af mig icke ensam, utan i sammanhang med frågan om förfogande af skogsvårdsafgifterna, och det yrkades i motionen, att såväl dessa som detta extra anslag för skogsvårdens befrämjande måtte användas till inköp af mark, som man tänkte skogsodla. Emellertid befanns det, att motionen borde delas, och den mindre och oviktigare delen skickades till statsutskottet samt den större och vik-

*Ang. anslag
till skogs-
odlingens
befrämjande.*

Ang. anslag
till skogs-
odlingens
befrämjande.
(Forts.)

tigare till lagutskottet. Hos lagutskottet tror jag, att den ligger bra, och den har där nyligen afgjorts och kommer väl fram i sinom tid.

Nu kan det, som statsutskottet erinrar, ifrågasättas, om skogsvårdsstyrelserna äga rättighet att inköpa sådan mark, som här är tal om. Lagutskottet är rätt forum för att yttra sig i den frågan, hvarför statsutskottets ställning är kinkig. Antingen måste utskottet begära sammansatt stats- och lagutskott för frågans behandling — och jag medger, att det vore kanske för mycket begärdt för en sådan detalj i den stora budgeten. Eller ock kunde statsutskottet hvila på saken, tills lagutskottets utlåtande framkommit, men man kan ju icke begära, att det skall bryta ur hufvudtiteln denna lilla sak. Utskottet kunde slutligen ha föreslagit en skrifvelse till Kungl. Maj:t med en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida det kan bli en sådan lagstiftning för skogsvårdsstyrelserna, att de få rätt att inköpa skogsmark. Men det vill jag nu icke påstå, att statsutskottet hade synnerligen stora skäl att göra, då det icke direkt har att be-
fatta sig med lagfrågor.

Det är sålunda icke mitt fel, icke heller statsutskottets eller sakens eget, att min motion blifvit afböjd, utan det ligger hos en i vissa afseenden bristfällig arbetsordning. Jag har därför icke något yrkande att göra, utan vill blott uttala, att jag hoppas, det statsutskottet med sitt yttrande icke velat föregripa den framställning, som tilläfventyrs kommer från lagutskottet. När denna afgjort saken, kan denna fråga komma åter mera mogen till behandling, än hvad fallet nu varit.

Herr Wiklund: Herr talman! Då motionären icke gjort något yrkande, torde det vara öfverflödigt att yttra något vidare i denna fråga. Jag vill blott framhålla hvad utskottet påpekat, nämligen den ovisshet, som råder, huruvida skogsvårdsstyrelserna under nuvarande förhållanden äga rätt att förvärfva fast egendom. Riksdagen uttalade i skrifvelse af den 19 maj föregående år, att det kan ifrågasättas, om skogsvårdsstyrelserna må kunna beredas denna rätt. Nu har motionären åter bragt denna fråga under Riksdagens pröfning genom den motion, som blifvit remitterad till lagutskottet. Då det emellertid för statsutskottet var obekant, hvilken utgång den frågan skulle få, så var det gifvet, att ingenting annat var att göra än att afslå denna fråga för närvarande. Någon fara i ett uppskof torde icke förefinnas, eftersom vi hittills ha ganska liten erfarenhet om skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 66—68.

Lades till handlingarna.

Pnnkterna 69 och 70.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 71 och 72.

Lades till handlingarna.

§ 2.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 3, angående postverket.**Mom. a) och b).*

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Härefter föredrogs *mom. c)*; och yttrade därvid:

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Ehuru det är sent och jag fördenskull icke borde trötta kammaren, så kan jag icke underlåta att under denna punkt uttala mig i visst hänseende.

I det statsverkspropositionen åtföljande protokoll öfver civilärenden har herr statsrådet och chefen för civildepartementet under rubriken »anslag till arfvoden åt ordinarie postbetjänte för tjänstgöring såsom förmän m. m.» gjort ett uttalande om, att en viss försiktighet för framtiden bör iakttagas i fråga om ökande af antalet utaf dem, som uppbara dylika arfvoden, eller de s. k. förste postbetjänte. På grund af såväl detta uttalande som ock af att statsutskottet i föreliggande utlåtande med ena foten så att säga ställt sig på samma ståndpunkt, så anser jag, såsom jag i början anförde, nödigt att något närmare belysa detta spörsmål, och detta icke allenast ur synpunkten af hvad som kan vara bäst för postbetjante, utan äfven för postverkets ekonomi.

På sidan 69 i förut nämnda protokoll anger herr statsrådet och chefen för civildepartementet på hvad sätt denna förste postbetjänt-institution har uppkommit. Han säger där: »ändamålet med förslagsanslaget är, såsom generalpoststyrelsen erinrat, att styrelsen måtte kunna, jämlikt § 15 i aflöningsreglementet för tjänstemän och betjante vid postverket, till de ordinarie betjante, som vore anställda såsom förmän för postbetjäntpersonal vid Stockholms, Göteborgs, Malmö eller andra postkontor, eller hvilka tjänstgjorde ensamma eller såsom förste män i s. k. postiljonskupéer, eller som vid postanstalterna användes i andra jämförliga sysslor eller till bestridande af göromål, hvilka dittills i regeln utförts af tjänstemän, utbetala, utöfver den fasta aflöningen, arfvode till belopp af högst 20 kronor för månad räknadt. — Dessa postbetjante hade erhållit benämningen förste postbetjante».

Därefter redogör herr statsrådet för de försök, som inom postverket sedan 1904 gjorts i ändamål att åt förste postbetjante anförtro att på eget ansvar, som han säger, journalisera värdeförsändelser och postanvisningar, och därvidlag har det konstaterats, att dessa försök, som nu afslutats, *utfallit till generalpoststyrelsens belåtenhet*, hvadan densamma utfärdat tilläggsbestämmelser till postbetjäntinstruktionen

Ang. anslaget till arfvoden åt ordinarie postbetjante för tjänstgöring såsom förmän m. m.

Ang. anslaget till arfvoden åt ordinarie postbetjante för tjänstgöring såsom förmän m. m. af den 18 september 1906, hvarigenom åt förste postbetjant kunde, i den mån distriktschefen så funne lämpligt, anförtros att på eget ansvar journalisera värdeförsändelser och postanvisningar, under förutsättning att postbetjanten öfvat sig i dylika göromål och befunnits kunna fullgöra dem på ett tillfredsställande sätt.

(Ports.) Man kan då verkligen fråga sig, hvad en denna försiktighet, hvarom herr statsrådet talar, skall vara af nöden. Försöket har utfallit tillfredsställande — en sådan erfarenhet borde väl mana till fortsättning på den inslagna vägen, i stället för att man skall göra halt och »iakttaga försiktighet».

Det synes emellertid allenast vara en enda omständighet, som gjort, att herr statsrådet uttalat sig på detta sätt, nämligen den omständigheten, att antalet förste postbetjante utgöra omkring en fjärdedel af hela den ordinarie postbetjantpersonalen, och den omständigheten har synbarligen jämväl imponerat på statsutskottet, som dock ej kunnat helt ansluta sig till den uppfattning, som förut uttalats af herr civilministern, utan sökt att i någon mån taga afstånd från såväl detta uttalande som också, efter hvad jag anser, i någon mån från sitt eget, då det säger, att försiktighet, enligt utskottets förmenande, icke lärer böra tillämpas i vidare mån än som är förenligt med behörigt iakttagande af det synnerligen beaktansvärda ändamål, för hvars tillgodoseende ifrågavarande anslag är afsedt, eller postbetjantes förordnande att utföra göromål af en mera ansvarsfull art än som i regeln falla inom deras arbetsområde.

Kontentan af utskottets utlåtande synes då vara den, att, då vi nu hafva så många förste postbetjante, vi böra akta oss för att öka deras antal, men då det visat sig vara en god ekonomisk idé att i viss utsträckning använda postbetjante i stället för tjänstemän, får den saken dock icke helt och hållet förbises.

Hur det skulle vara möjligt att fortgå på den vägen — utan att i afsevärd omfattning låta postbetjantpersonalen deltaga i postala göromål, i så mån ersättande posttjänstemän — om man ej på samma gång något ökar förste postbetjantes antal, det förstår jag icke.

Af en i statsrådsprotokollet förefintlig tablå framgår, att af de 431 förste postbetjante icke mindre än 275 tjänstgöra i postiljonskupé antingen *ensamma* eller *som förmän*. Att genom en sådan åtgärd afsevärda besparingar kunna göras, är alldeles uppenbart. Jag har fått mig meddeladt, att inom västra postdistriktet sedan år 1902 18 befattningar, som förut sköts af postexpeditörer, öfverläts att skötas af postbetjante. Än flera sådana förändringar torde kunna göras inom samma distrikt. Men tvifvelaktigt är, om så kommer att ske med den motivering, som statsutskottet gifvit åt detta ärende i anslutning till det uttalande, som återfinnes i statsverkspropositionen. För att i någon mån visa, hvilka besparingar på denna väg kunna åstadkommas, vill jag nämna linjen Gäfle—Orsa, hvarest framgår postexpeditörskupé med två tjänstemän. Den årliga aflöningen m. m. till dessa tjänstemän, som åtfölja denna kupé, uppgår till 6,595 kronor. På samma linje framgår en postiljonskupé med två förste postbetjante, som åtnjuta en årlig aflöning m. m. af 3,151 kronor 50 öre. Skillnaden är sålunda 3,443 kronor 50 öre, som årligen genom en enda postiljonskupé på en enda linje har kunnat inbesparas. Ännu större besparingar kunna otvifvel-

aktigt, som jag redan antydt, göras. Med sådana erfarenheter kan jag icke finna, att försiktighet härvidlag är att tillråda. Ty icke lär det vara Riksdagens mening, att postbetjante skola genom särskilda kurser, som de få undergå, utbildas till förste postbetjante, så att de kunna utträta de åligganden, som åligga förste postbetjante, men sedan icke vinna befordran. Det kan jag icke tänka mig är Riksdagens mening. Det lär emellertid vara händelsen, att detta ägt rum, och det, just med hänvisning till och under åberopande af det uttalande, som gjorts af herr civilministern till statsrådsprotokollet. Jag hyser emellertid den vissa mening, att herr statsrådet ej afsett, att det af honom gjorda uttalandet skulle tagas till intäkt för en sådan åtgärd. Önskligt vore dock, om man härom finge från herr statsrådet och chefen för civildepartementet mottaga en förklaring, som undanröjde allt missförstånd som härutinnan möjligen förefinnes.

Jag har sökt påvisa, att motiveringen å sid. 7 i statsutskottets utlåtande lider af viss oklarhet. Jag tillåter mig emellertid att tolka utlåtandet så, att statsutskottet icke vill vara med om en inskränkning i den under senare åren vidtagna anordningen att öfverflytta en del postala göromål från postexpeditörer till förste postbetjante. Utskottet har, synes det mig, gifvetvis klart för sig, att detta måste som nödig följd medföra, att flera förste postbetjantebefattningar måste inrättas, men det har, till förekommande af att nämnda befordringsrätt i oträngda fall skulle komma till användning, velat taga fasta på herr civilministerns omförmälda uttalande. I den förhoppning, att jag rätt uppfattat innebörden af statsutskottets uttalande, vill jag dock erinra om att, äfven om antalet förste postbetjante kan förefalla stort i förhållande till de ordinarie postbetjante, så är det dock så, att dessa förste postbetjante i stor utsträckning ersätta posttjänstemän. Jämväl vill jag erinra om, att det finnes en extra postbetjantepersonal, som uppgår till omkring 700 stycken, och att man alltså icke har anledning att låta afskräcka sig af detta jämförelsevis till synes höga antal förste postbetjante. Under förhoppning, att den tolkning, jag velat gifva åt hvad statsutskottet anfört, är riktig, har jag intet annat yrkande att göra än om bifall till föreliggande punkt i statsutskottets utlåtande.

Häruti instämde herr *Thylander*.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Juhlin: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren har anmärkt, att jag till statsrådsprotokollet har uttalat några ord angående de s. k. förste postbetjante eller förmännen som de också kallas. Anledningen till att jag gjort detta har varit den, att, såsom synes å sid. 69 i statsverkspropositionen, antalet förste postbetjante år 1904 utgjorde 235, att det vid 1906 års slut var 431 af 1,400 ordinarie och att för närvarande antalet är 531 af 1,600, hvadan sålunda $\frac{1}{3}$ af ordinarie postbetjante faktiskt äro s. k. förmän. Jag anser att, om man på så kort tid som här skett tillsätter så många förmän, befordringsmöjligheterna minskas för det stora flertalet postbetjante högst betydligt. Detta är anledningen till att jag till statsrådsprotokollet gjort ifrågavarande uttalande. I likhet med utskottet anser jag det vara mycket lämpligt, att post-

Ang. anslaget till arfvoden åt ordinarie postbetjante för tjänstgöring såsom förmän m. m.

(Forts.)

Ang. anslaget till arfvoden åt ordinarie postbetjante för tjänstgöring såsom förmän m. m. betjante allt framgent få utföra göromål af mera ansvarsfull art än som i regel faller inom deras arbetsområde.

Herr Thorsson: Herr talman! Det ärende, som vi nu behandla, har ju flera gånger varit föremål för Riksdagens behandling, och Riksdagen har med synnerlig styrka framhållit angelägenheten af att man i postverket tillvaratoge och utnyttjade den billigare arbetskraft, som finnes hos betjänteklassen, så långt detta vore förenligt med postverkets intresse. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har nu manat till försiktighet i denna befordran, då redan $\frac{1}{4}$ af de ordinarie postbetjante befordrats och därigenom erhållit en lönefyllnad af 180 och 240 kronor. Herr ministern anförde nyss, att denna hastiga befordran skulle verka hämmande på de öfriga i verket anställda betjantes befordringsrätt. Jag vill då nämna, att redan 1894 påbörjades inom postverket en tillämpning af det system, som 1902 vann Riksdagens anslutning, nämligen att i postiljonskupéexpeditioner, där så kunde låta sig göra, använda postiljoner i stället för tjänstemän. Då inrättades också ett 60-tal sådana postiljonstjänster. Sedan har det under årens lopp ökats, så att det år 1906 var 237 dylika befattningar inrättade. Då nu generalpoststyrelsen — därtill uppfordrad af Riksdagen — efter en del försök anser sig kunna mera effektivt tillämpa denna princip, kommer herr statsrådet strax med den anmodan, att generalpoststyrelsen skall gå försiktigt till väga, och, om jag icke hörde fel, sade herr statsrådet, att på den korta tiden af ett par år en tredjedel af hela den ordinarie postpersonalen har fått anställning som förmän. Ja, så kan man säga, om man räknar från 1904, men räknar man från 1894, blir resultatet ett annat. På sid. 19 i sjätte hufvudtiteln finnes en liten tabell, som erinrar om att herr statsrådet gått ut från en alldeles felaktig beräkningsgrund, då han beräknat antalet af dem, som blifvit förordnade till förmän. Där heter det, att 1893 fanns det inom postverket 1,341 tjänstemän, år 1901 fanns det 1891 tjänstemän och för år 1908 beräknas tjänstemännen till 2,214. Längre ned i samma tabell heter det: 1893 fanns det 1,370 betjante, 1901 fanns det 2,198 betjante och slutligen år 1908 räkna vi med en grupp af 3,080 betjante. Vi skola väl i alla fall, när det gäller uträkna procentantalet befordrade, räkna med hela antalet anställda betjante, och icke endast med de ordinarie. Räknar man med dessa 3,080, lär näppeligen kunna påstås, att befordringen skett i för hastigt tempo. Vill man förvissa sig om hvar dessa postbetjanteförmän finnas, finner man, att i järnvägsposten ensamt användas 300 stycken, att i direkt ersättning vid postkontoren för afgangna tjänstemän användas ett 40-tal och att ett antal af 85 äro förmän å de resp. postkontoren. Ingen lär er väl förneka behofvet af dessa förmän, när man tänker på de olikartade arbeten, som skola utföras af delvis extra personal och under vissa omständigheter af reserv- och »aspirant»personal, hvilken naturligtvis måste hafva något öfverinseende öfver sig, när den utför sitt arbete. Jag finner alltså icke generalpoststyrelsens befordringar vara något, som ger anledning till erinran om försiktighet.

Följer man vidare dessa tabeller, så visar det sig, att, ehuru Riksdagen åtskilliga gånger har framhållit, att generalpoststyrelsen skall

så långt som möjligt använda betjänteklassen, så hafva vi ungefär samma stegring hela tiden af tjänstemannaklassen. Efter mitt sätt att se förefaller det mig, som om generalpoststyrelsen alls icke gått för fort fram i utnämmandet af postbetjänteförmän, utan tvärtom att det hängt för mycket byråkratism kvar, att man icke velat släppa in betjante på tjänstemännens fridlysta område. Det är klart för hvar och en, att, om man byter ut en person, som kräver 3,000 kronor, mot en person, som kräver 1,500 à 1,800 kronor, så skall detta bli till förtjänst för postverket. I min hemtrakt förtjänar staten årligen på en järnväg 4,381 kronor, därför att tjänstemän utbyts emot betjante. En för ett par år sedan gjord utredning har ådagalagt, att inom västra distriktet en besparing af öfver 50,000 kronor årligen skulle kunna göras, om ett rationellt utbyte af arbetskrafter ägde rum.

Det förestår nu ett chefsombyte i generalpoststyrelsen. Det skall inträda en ny person på den plats, där den chef suttit, som har infört just detta system. Vi veta icke i närvarande stund, om denne chef blir en person, som har praktiska synpunkter på tingen, eller om det blir en person som ser byråkratiskt på dem; vi veta icke, om den nye chefen vill aflägsna befordringsmöjligheterna för postbetjante och i obehörig grad frambålla tjänstemännen, eller om han vill än ytterligare utveckla hvad den nyss aflidne chefen påbörjat. Ur denna synpunkt synes det mig vara mindre välbetänkt, om Riksdagen nu skulle fastslå en princip, som skulle innebära ett afsteg från den nu påbörjade förändringen af förhållandena. Det är ur den synpunkten, som jag för min del på det bestämdaste vill varna för att vi här i Riksdagen skulle gifva ett finger åt den uppfattningen, som af chefen för civildepartementet har framförts uti hans anförande vid äskandet af det nu förevarande anslaget.

Staten har, såsom det förut omnämnts här, inrättat skolor, genom hvilka dessa postbetjante utbildas till att öfvertaga vissa ansvarsfulla göromål; och när sedan de hafva gått igenom dessa skolor, skall man neka att befodra dem! Det är en tankegång, som jag för min del icke kan följa med. Jag hyser nämligen den uppfattningen, att de lägre postala göromålen utföras betydligt bättre af en postbetjant än af en ung tjänsteman, som endast betraktar den plats, han bekläder, som en passage för vidare befodran. En sådan tjänsteman inlägger icke på långt när samma intresse i sitt arbete som den gamle trägne arbetaren, hvilken vet med sig, att: »här får jag stanna; jag kommer icke längre».

Som jag förut framhållit, är jag öfvertygad om att de postala göromålen skulle komma att skötas både bättre och billigare, om man utvecklar denna princip mera, än man hittills har gjort. Det är också min lifliga öfvertygelse, att denna uppfattning slutligen skall slå igenom. Men då komma vi kanhända i den belägenheten, att, därigenom att man i postverket har anställt ett oproporionerligt antal yngre tjänstemän, hvilka det synes vara svårt redan nu bereda plats, man genom denna hastiga rekrytering har skapat ett *tjänstemannaproletariat*. Det synes mig att man tjänar postverket, att man tjänar den personal, som är anställd i postverket, bäst, därigenom att man icke anställer flera *tjänstemannaaspiranter än man har utsikt att äfven med hänsyn till*

Ang. anslaget till arfvoeden åt ordinarie postbetjante för tjänstgöring såsom förmän m. m.
(Forts.)

Ang. anslaget till arfvoeden åt ordinarie postbetjände för tjänstgöring såsom förmän m. m. sakernas nya ordning bereda plats. Här om någonsin behöfs den af herr statsrådet antydda försiktigheten tillämpas.

Jag har velat anföra detta och ber för öfrigt att få yrka bifall till den anslagspunkt, som är i fråga.

Herr Carlsson i Malmberget instämde häruti.

(Forts.)

Herr Starbäck: Herr talman: Jag tror ej, att inom statsutskottet, i allt fall icke inom den afdelning som jag tillhört, funnits någon meningsskiljaktighet rörande de synpunkter, som här framhållits af de ärade representanterna för Örebro och för Ystad. Dessutom synes det mig icke, som om man skulle kunna läsa statsutskottets yttrande i denna punkt på mer än ett sätt; och det är naturligtvis det sätt, hvar på min ärade vän på örebrobänken tolkade detsamma. Således den principen, åt hvilken äfven herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss i sitt anförande gaf sitt gillande, är ju alldeles riktig, att man icke skall hafva öfverkvalificerade personer för att uträtta en tjänst, som lätt kan skötas af andra; och att detta måste slå igenom och medföra en stor besparing för statsverket, därom lärer väl icke tvifvel äga rum. Det är endast denna upplysning angående vår motivering, som jag härmed har velat lämna.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. d) och e).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5 och 6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7, angående inrättande af en statsmedicinsk anstalt.

Ang. inrättandet af en statsmedicinsk anstalt.

Kungl. Maj:t hade under denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen medgifva, att med ingången af år 1909 finge, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med i statsrådsprotokollet angifven plan, inrättas en statsmedicinsk anstalt, under villkor att det å medicinalstyrelsens stat upptagna anslag till aflöning åt en rättskemist indroges, samt att reservationsanslaget till vaccinationens befrämjande nedsattes till 7,700 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, i anledning af Kungl. Mat:ts förevarande framställning, besluta, att en statsmedicinsk anstalt, bestående af två afdelningar, en medicinskt-bakteriologisk och en rättskemisk, skulle med ingången af år 1909 inrättas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1908 angifna grunder för nämnda afdelningar af den af Kungl. Maj:t föreslagna anstalten, under villkor att det å medicinalstyrelsens stat upptagna anslag till aflöning åt en rättskemist indroges, samt att reservationsanslaget till vaccinationens befrämjande nedsattes till 7,700 kronor.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Juhlin yttrade: Herr talman, mina herrar! På samma gång jag tacksamt erkänner den välvilliga behandling, statsutskottet låtit sjätte hufvudtiteln undergå, ber jag att få yttra några ord med anledning af utskottets utlåtande angående den statsmedicinska anstalten. Det trängande behovet af en sådan anstalt, som ju vårt land i olikhet med flera andra länder sakuar, har ju under senare tider gjort sig alltmera kännbar; och inrättandet af en statsmedicinsk anstalt har prykats af såväl den kommitté, som år 1899 afgaf betänkande i frågan, som äfven af medicinalstyrelsen, af de medicinska fakulteterna vid rikets högskolor, af vara läkare och veterinär-läkare, af direktionen för veterinärinstitutet och af landbruksstyrelsen. Det har ju såväl i statsverkspropositionen som i statsutskottets utlåtande också med kraft framhållits, att något måste göras i den riktningen.

Emellertid har statsutskottet ansett sig böra tillstyrka endast två af de båda afdelningar, som hafva föreslagits, nämligen den medicinsk-bakteriologiska och den rättskemiska. Däremot har utskottet ansett sig böra afstyra inrättandet af den veterinär-bakteriologiska och af den tekniskt-hygieniska afdelningen.

Hvad nu särskildt beträffar den veterinär-bakteriologiska afdelningen, hafva ju de mest sakkunnige på detta område, professorerna Svensson och Lundgren samt medicinalrådet Kjerrulf, förordat det snara inrättandet af en dylik afdelning. Dessutom har landbruksstyrelsen också kraftigt betonat det trängande behovet af att något gjordes i det afseendet; och svenska veterinärläkareföreningen har i en resolution uttalat sig för att ett veterinär-bakteriologiskt laboratorium snarast möjligt inrättades för hämmande af husdjurssjukdomarna, hvilket ju skulle vara af den allra största betydelse för våra landbrukare.

Jag vill nu icke här upprepa alla de skäl, som utaf de sakkunniga myndigheterna vid olika tillfällen anförts; jag vill endast i största korthet påpeka de skäl, som gjort, att jag lifigt velat tillstyrka, att proposition i ämnet framlades för innevarande Riksdag. Jag behöfver här icke heller påpeka, af hvilken stor betydelse vårdandet af vår husdjursskötsel är för vårt land, ej heller hvilka stora förluster våra landbrukare ärligen lida på grund af husdjurssjukdomar. Vi veta ju alla, att man nu genom veterinär-bakteriologiska undersökningar kan påvisa smittosamma och elakartade sjukdomar bland våra husdjur. Vi veta också, att man genom ett snabbt och kraftigt ingripande kan hejda dylika farsoter. Flere exempel härpå finnas ju, då medicinalstyrelsen hastigt och kraftigt ingripit. Men klart är, att det för medicinalstyrelsen måste under nuvarande förhållanden många gånger vara ytterst svårt att så hastigt och kraftigt ingripa, som nödigt vore, när det gäller så betydliga ekonomiska intressen för vårt land. Man bör därför enligt min åsikt göra allt, hvad som göras kan, för att söka åstadkomma ett dylikt veterinär-bakteriologiskt laboratorium. De flesta kulturländer hafva också vidtagit ganska omfattande åtgärder i ifrågavarande hänseende. Jag behöfver endast peka på, hvad vårt grannland Danmark nyligen gjort för att upprätta ett veterinärt seruminstitut.

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

Det har nämligen anslagit öfver 300,000 kronor för ett dylikt institut samt vidare en summa af öfver 30,000 kronor för dess årliga drift.

Vid ett dylikt veterinärbakteriologiskt laboratorium kunna bakteriologiska undersökningar ske snabbt och hastigt, hvilket ju är af den största vikt. Dessutom kan dess föreståndare eller assistent, när helst så påfordras, resa till hvilken landsända det än må vara för att kraftigt ingripa, ifall en farlig farsot bland kreaturen utbrutit eller hotar att utbryta. Vidare skulle ett dylikt laboratorium kunna tillverka tuberkulin, hvaraf numera ganska stora kvantiteter användas i vårt land till boskaps-skötselns fromma. Vidare skulle det också kunna dels tillverka, dels undersöka en hel del sera och vacciner, som på senare tider visat sig vara ganska verksamma och som, såvidt jag vet, i ej obetydlig kvantitet införskrifvas från främmande länder.

Emot inrättande af det veterinärbakteriologiska laboratoriet har i första rummet anförts, att då förra årets Riksdag beslöt nybyggnad af veterinärinstitutet det bestämdes, att stora lokaler skulle anordnas för ämnet bakteriologi, hvadan därstädes de veterinärbakteriologiska undersökningarna skulle kunna ske. Emellertid torde alla sakkunniga myndigheter vara ense därom, att ett laboratorium, som är inrättadt vid en undervisningsanstalt, bör anordnas uteslutande för *undervisningsändamål*; och man kan väl ej begära, att dess lärarepersonal, afven om den, hvilket jag är öfvertygad om, mycket snart skulle för ändamålet behöfva ökas, skulle när som helst kunna vara redo att företaga resor hit och dit, allra minst under sommarferierna, då det ju som bäst skulle behöfvas.

Vidare har utskottet talat om att genom inrättande af ett ifrågasatt veterinärbakteriologiskt laboratorium veterinärinstitutet möjligen skulle beröfvas det undersökningsmaterial, som nu från landets skilda delar till institutet inkommer, men som enligt förslaget är afsedt att ingå till den veterinärbakteriologiska afdelningen af den statsmedicinska anstalten. Det är sant, att lärarekollegiet vid veterinärinstitutet till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet inlämnat en skrifvelse, däri framhålles vikten af att veterinärinstitutet ej beröfvas ifrågavarande undersökningsmaterial. Men tilläggas bör, att lärarekollegiet i samma skrifvelse framhåller behovet af ett veterinärbakteriologiskt laboratorium, där sera och tuberkulin etc. kunde tillverkas, som synnerligen behjärtansvärdt.

Jag anser det därför vara i hög grad ändamålsenligt och välbehöfligt att nu inrätta ett dylikt veterinärbakteriologiskt laboratorium i samband med en statsmedicinsk anstalt. Och de ökade kostnader, som härigenom skulle uppstå, måste anses obetydliga, åtminstone i jämförelse med de stora fördelar, som genom dess inrättande skulle beredas landet och speciellt dess jordbrukare.

Beträffande åter den tekniskt-hygieniska anstalten har statsutskottet också afstyrkt denna därför, att de i statsrådsprotokollet anförda skäl icke gäfvé vid handen, att behovet af en sådan afdelning finge anses synnerligen trängande. Och vidare har utskottet anført, att det syntes utskottet, som om å den tekniskt-hygieniska afdelningen skulle komma att handläggas en hel del frågor, som vore af mera teoretiskt vetenskaplig natur. Men om man närmare studerar statsverksproposi-

tionen, så finner man, att de frågor, som af den ifrågakämda afdelningen skulle komma att handläggas, äro så godt som uteslutande af praktisk art och för den allmänna hälso- och sjukvården af den största betydelse. Där talas ju om viktiga undersökningar beträffande hygienien i arbetslokaler, bostäder, verkstäder o. d., rörande luft-, vatten och afloppsförhållanden m. m.

Jag vill i sammanhang härmed påpeka en fråga, som är, tror jag, af ganska stor betydelse, och hvilken fråga väl torde inom den närmaste framtiden böra upptagas till behandling af statsmakterna. Som bekant börja ju redan litet hvarstades i vårt land uppstå en del rättegångar på grund däraf, att våra sjöar, åar och bäckar förorenas dels af kloakvattnet från våra städer, köpingar, municipalsamhällen och andra mera tätt bebyggda platser, dels ock af afloppsvattnet från de många industriella anläggningar, som glädjande nog börja anläggas litet hvarstades i vårt land. Det problemet, hur man skall kunna förebygga alla de olägenheter, som härigenom uppstå, är af den vikt och omfattning, att upprättandet af en tekniskt-hygienisk afdelning inom den statsmedicinska anstalten endast för lösningen af detta problem skulle vara berättigadt. Frågan om renandet af kloak- och spillvatten är synnerligen svåröst. Såvidt jag förstår, kan och bör denna fråga ej lösas på det numera vanliga sättet genom tillsättande af en kommitté, som i åtskilliga år arbetar på frågans lösning utan att kanske nå önskad resultat. Under sådana förhållanden tror jag, att det vore välbetänkt, om man med det allra snaraste inrättade ett tekniskt-hygieniskt laboratorium, hvars chef naturligtvis skulle vara en vetenskapsman, ty äfven vid dylika laboratorier, hvarom här är fråga, måste det vara chefer, som äro vetenskapligt utbildade, ty annars lära de ej kunna uträtta mycket. Det skulle vara synnerligen glädjande, om man nu toge ett steg i den riktningen, hvarom jag tillstyrkt Kungl. Maj:t att framlägga förslag för Riksdagen, nämligen genom att nu på en gång inrätta alla de fyra afdelningarna.

Vidare anförde:

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Till att börja med ber jag att få med några ord klargöra för kammaren, hvarför utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka den veterinär-bakteriologiska anstalten.

Uti det kommittébetänkande, som afgafs, om jag minnes rätt, år 1899, tillstyrktes icke en sådan del af den statsmedicinska anstalten. Det var endast i en reservation af den veterinärt sakkunnige, professor Svensson, i hvilken behofvet af denna anstalt framhölls. Sedermera ha visserligen Kungl. Maj:t och andra sällat sig till denna uppfattning, men från veterinärinstitutets sida har man, såsom ock herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss antydde, mycket bestämda tvifvel angående lämpligheten af inrättandet utaf denna anstalt. Då tillåter jag mig att i alla fall fråga herrarne: är det icke synnerligen naturligt, att statsutskottet blifvit betänksamt, innan det ger sig in på den af Kungl. Maj:t utvisade vägen?

Nu säger visserligen herr statsrådet, att gentemot denna skrifvelse, som han tydligen icke har reda på, står det, att ändamålet är mycket

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

behjärtansvärdt. Ja, det vore ju högst märkvärdigt, ifall de vetenskapsmän, som ha att sköta den veterinära undervisningen i vårt land, icke skulle anse, att inrättandet af ett laboratorium för veterinär-bakteriologi vore en mycket behjärtansvärd sak. En utsago i motsatt riktning vore högst underlig. Men jag säger, att det kan råda synnerligen stora tvifvel, huruvida det icke bör förläggas till veterinär-institutet, då ju Riksdagen förra året beviljade synnerligen stora summor för byggandet utaf nya lokaler för veterinärinstitutet och bland dessa särskildt en lokal, en stor paviljong, där de undersökningar, som skulle göras i den nya veterinär-bakteriologiska anstalten, skola kunna utföras.

Det förelåg sålunda förra året ungefär samma motivering för beviljande af medel till denna stora bakteriologiska paviljong som nu för den veterinär-bakteriologiska anstalten. Då torde man kunna medgifva, herr talman, att det är bra stora fordringar på Riksdagens och statsutskottets offervillighet att begära, att man ena året åt ett håll skall bevilja för ett ändamål en stor summa penningar och året därpå för samma ändamål åt ett annat håll en lika stor summa. Detta är nog att gå för långt.

Jag tror således, att de skäl, som i och med detta anförts, äro alldeles tillräckliga för att försvara utskottets ståndpunkt i denna sak, så mycket mer som statsutskottet å sid. 23 ju mycket tydligt säger ifrån, att utskottet icke förbisett, att möjligen lärarepersonalen för skötaude af detta laboratorium förr eller senare måste ökas med en eller annan tjänsteman. Härigenom blefve det i själfva verket ordnad på ungefär samma sätt som vid den storartade institution, som, om jag icke hörde fel, herr civilministern sade vara uppförd i Köpenhamn och som för öfrigt stod omtalad i tidningarna i går afton. Det är ett stort institut, men med en föreståndare, som på samma gång är lärare vid Veterinær-Landhøjskolen i Köpenhamn. Detta är således icke ett exempel, som talar mot utskottets uppfattning, utan för densamma.

Hvad nu beträffar den andra afdelningen, den s. k. tekniskt-hygieniska, hvilken utskottet uteslutit, så far jag ändock lof att säga, att, hur utomordentligt högt jag än skattar vetenskapens idkare, och hur stort förtroende jag än kan ha för särskildt vissa af dem, är det dock väl mycket begärtdt, att chefen för det tekniskt-hygieniska laboratoriet skall kunna omfatta allt hvad i statsverkspropositionen af departementschefen anses böra sammanföras under hans kunskap. Det är, som herrarne finna genom att studera sid. 191 i utlåtandet, ett verkligt »Seid umschlungen, Millionen!», som han har att syssla med. Där talas om allt mellan himmel och jord, om utarbetande af desinfektionsföreskrifter, om undersökningar öfver närings- och njutningsmedel, rörande luft-, vatten- och afloppsförhållanden samt beträffande hygien i fabriker och bostäder, om utspisningsförhållandena å sjukhus, hospital och fängelser, fall af närsynthet i skolorna, kontroll af handeln med giftiga ämnen, och, för att ändtligen komma till hvad herr statsrådet yttrade, han skall också kunna klargöra frågan om föroreningen af fiskevatten, en såväl ur vetenskaplig som, efter hvad jag tror, äfven ur juridisk synpunkt utomordentligt svårlöst fråga.

Skulle det nu vara så lätt att komma på det klara med alla dessa frågor, af hvilka flera i långliga tider sysselsatt vetenskapsmännen, att man endast behöfde inrätta ett tekniskt-hygieniskt laboratorium och där

tillsätta en föreståndare, då vore det mycket oriktigt af Riksdagen att icke bevilja detta anslag, men jag tror icke, att det är på det sättet; och jag finner stöd för denna min uppfattning just i statsverkspropositionen, då det säges, att 1908 vore ett lämpligt år att använda för att söka reda på en föreståndare, som skulle lämpa sig till chef för de olika laboratorierna. Nej, åtskilliga af de frågor, som äro upptagna i departementschefens yttrande på sid. 191, äro af den art, att de nog ännu ganska länge måste förberedas vid de vetenskapliga läroanstalterna, innan de kunna föras ut i det praktiska lifvet och där bli omhändertagna på sätt här föreslås.

Det är också märkligt, att vi här finna en punkt — jag har ännu icke vidrört den — af hvilken det framgår, att just det tekniskt-hygieniska laboratoriet skulle studera »smittosamma sjukdomar, där man icke känner sjukdomsfröet» — precis samma historia, som återfinnes ordagrant såsom motiv till ett veterinär-bakteriologiskt laboratorium. Nu torde väl litet hvar medge, att särskildt studiet af dessa slags sjukdomar i och för sig är en vetenskaplig uppgift, som torde fordra lång tid, innan man kan komma till frågans lösning, och jag tror således, att det vore lämpligt nog att uppskjuta beviljandet af anslag till detta tekniskt-hygieniska laboratorium.

Såsom herr statsrådet och chefen för civildepartementet i början af sitt anförande var vänlig nog att medgifva, har utskottet gått Kungl. Maj:ts ganska långt till mötes, då det föreslår, att Riksdagen åtar sig beviljning för tvenne af de här föreslagna delarna af laboratoriet, och med afseende på den tredje, den veterinär-bakteriologiska afdelningen, synes mig utskottet ha påvisat tillräckliga skäl för att den till vidare må söka finna utrymme och trefnad i veterinärinstitutet; och jag tror, att om vi vänta litet med den teknisk-hygieniska delen, det icke kan göra så stor skada. Jag tillåter mig, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wawrinsky i Saltsjöbaden: Herr talman! Det talas nu för tiden såväl inom som utom Riksdagen så många klandrande ord om byråkratism inom ämbetsverken, och detta kan hända mången gång med rätta, men i så fall måste det väl vara ägnadt att framkalla förvåning, att när ett ämbetsverk för en gång vill göra sig kvitt denna byråkratism, när det som i förevarande fall själf söker ställa sin verksamhet på praktisk fot och frigöra sig från tvånget att grunda sina åtgärder på mer eller mindre teoretiska spekulationer, så säger statsutskottet nej till en anhållan om de medel, som erfordras för ändamålet, och begagnar sig därvid med en förnäm axelryckning af den gamla godtköpsförevändningen för afslag, att behovet af anslaget icke är tillräckligt styrkt och erfarenheten i frågan icke tillräcklig. Hur lång tids erfarenhet begär då utskottet af andra, för att det verkligen skall kunna säga, att behovet är styrkt, och för att utskottet skall finnas villigt tillstyrka en åtgärd, som den, hvilken skon klämmer, säger sig ovillkorligen behöfva för att sköta sina åligganden?

Själff har jag i snart 16 år varit ledamot af medicinalstyrelsen, och jag trodde verkligen, att jag hade någon erfarenhet om styrelsens arbetsmetoder och behof; och dessutom har jag äfven varit ledamot af

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

Ang. invrät-
tande af en
statsmedicinsk
anstalt.
(Forts.)

den kommitté, som utarbetade det förslag, som legat till grund för den kungl. propositionen. Men detta är naturligtvis icke något skäl för utskottet att tro, det jag har någon erfarenhet i hithörande ärenden, och icke heller anser utskottet den omständigheten, att medicinalstyrelsen under 10 års tid vid tre olika tillfällen obetingadt förklarat sig vara i behof af en statsmedicinsk anstalt, betyda något. Hvilket bevis fordrar då utskottet ytterligare för att finna behofvet af anstalten styrkt?

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har redan klart framhållit de olika ändamål, för hvilka anstalten skulle inrättas, och jag vill icke vid denna tid på dagen uppta herrarnes tid med att upprepa detta, utan jag förbigår den saken. Jag vill blott påpeka, att såväl i statsverkspropositionen som i medicinalstyrelsens framställningar till regeringen angående denna fråga begärts tre olika laboratorieafdelningar — jag förbigår nämligen helt och hållet frågan om den rättsmedicinska afdelningen, ty den afdelningen är icke ny, utan har funnits i 30 år med sin laborator, rättskemisten, och sin assistent, och frågan gäller blott att skaffa lokaler för densamma, hvilket ju i ekonomiskt afseende är af underordnad betydelse. Det är således endast tre nya laboratorier det gäller. Af dessa tre laboratorieafdelningar har statsutskottet nådigt beviljat *en*. Man måste medgifva, att statsutskottet har förstått sig bra på konsten att pruta, men det beror väl, förmodar jag, på gammal vana. Det har, som jag nämnde, begärts tre laboratorieafdelningar: en medicinskt-bakteriologisk, en veterinär-bakteriologisk och slutligen en tekniskt-hygienisk. Af dessa tre afdelningar har, som herr statsrådet papekade, utskottet tillstyrkt den medicinskt-bakteriologiska, men afstyrkt de båda andra. Hur har då statsutskottet tänkt sig, att medicinalstyrelsen skall reda sig utan dessa två laboratorier? Jo, beträffande den veterinär-bakteriologiska afdelningen påminner sig lyckligtvis statsutskottet, att Riksdagen i fjol beviljade anslag till ett nytt veterinärinstitut och därvid bland annat äfven lät förmå sig att anslå medel till en paviljong för patologisk anatomi och bakteriologi på 45 rum, af hvilka flertalet icke på 10 à 20 år kunna komma till någon användning. Nu måste statsutskottet i år finna ut någon användning för de där öfverflödiga rummen, och af detta skäl anses det lämpligt att hänvisa medicinalstyrelsen till att åka på snålskjuts hos en annan institution, som styrelsen för öfrigt icke har något att skaffa med, och så säger utskottet: Nu får ni reda er bäst ni kan. Utskottet slår genom detta förslag två flugor i en smäll. Det skyler öfver fjollårets — hvad skall jag säga — lättsinne, då statsutskottet lät narra sig att tillstyrka veterinärinstitutets luxuösa anstalt, och får på samma gång briljera med sin storartade sparsamhet gentemot medicinalstyrelsen.

Emellertid finnes dock *en* ljuspunkt i det utlåtande, utskottet afgifvit, om jag nu får kalla den här lilla tvåtumsledaren, som utskottet bestått en så viktig fråga för ett utlatande. Utskottet har med den maktfullkomlighet, som det måste tro sig äga, bemyndigat medicinalstyrelsen att i oinskränkt mått begagna sig af veterinärinstitutets lokaler och lärarekrafter för sina ändamål, en rättighet, som medicinalstyrelsen förut icke ägt och som jag trodde att blott Kungl. Maj:t, men icke statsutskottet, kunde bevilja. Jag vill dock därvid framställa den frågan

till utskottets talman: Har utskottet gjort sig öfvertygad om att veterinärinstitutets lärare äro kompetenta att sköta de uppdrag, som de kunna komma att få sig ålagda från medicinalstyrelsen? Jag saknar icke anledning betvifla detta, och jag kan försäkra, att jag känner många personer med namn, heder och värdighet af professor, som icke äro så praktiska, att de kunna utföra sådana undersökningar, hvarom här är fråga. Ty här gäller det icke undervisning eller vetenskapliga spörsmål, utan rent praktiska undersökningar, och sådana duga herrar teoretici vanligen icke till att utföra. Här erfordras därför alldeles särskilda personer, och jag betviflar, att de herrar, till hvilka utskottet hänvisar medicinalstyrelsen, i allo äro lämpade för det åsyftade ändamålet.

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.

(Forts.)

Dessutom en annan sak. Är det så alldeles säkert, att veterinärinstitutets lärare äfven äro villiga att gå styrelsen till handa? I den kommitté, som utarbetade förslaget till den här ifrågasatta anstalten, var äfven en ledamot af veterinärinstitutets lärarekollegium. Han förklarade då, att det var tvång, att den statsmedicinska anstalten äfven inrymde en veterinärbakteriologisk afdelning. Sedan kom kommittébetänkandet såväl till de medicinska fakulteterna som ock till veterinärinstitutet, och alla tillstyrkte förslaget om en veterinärbakteriologisk afdelning och ansågo det alldeles nödvändigt, att en sådan fanns vid anstalten. Efter detta fann sig medicinalstyrelsen, som förut endast tillstyrkt en *underafdelning* för veterinärbakteriologi, föranledd — och detta just af veterinärinstitutet — att gå med på förslaget om att bilda en *särskild* afdelning för veterinärbakteriologi. Men så fort detta är gjordt, säger veterinärinstitutets lärarekollegium: Nej, nu går det ej an att ha afdelningen på edert laboratorium, nu vilja vi ha den själfva. Kan man ej mycket väl vänta, att efter ett eller annat år kommer veterinärinstitutets lärarekollegium att svänga på nytt i fråga om åsikter, åtminstone ligger den tanken mycket nära till hands.

Nu är det emellertid uppenbart, att skulle det verkligen gå därhän, att Riksdagen beslutade hänvisa medicinalstyrelsen till veterinärinstitutet för att få erforderliga veterinärbakteriologiska undersökningar utförda, så blir resultatet, att medicinalstyrelsen tidt och ofta måste skicka bort veterinärinstitutets lärare till olika delar af landet på längre eller kortare tid för att verkställa dessa undersökningar. Hur går det då med undervisningen? Jag betviflar, att dessa båda intressen, det praktiska intresset och undervisningsintresset, låta sig förenas. Men då svarar statsutskottet: I så fall få ni anmäla, att det behöfs flera lärarkrafter. Jag ber att särskildt få understryka detta löfte af statsutskottet, ty med den organisation af veterinärväsendet, som utskottet föreslagit, komma sannerligen nya arbetskrafter att mycket snart behövas. Jag hoppas, att Kungl. Maj:t äfven aktar på det löftet, som väl utskottet icke kommer att svika, likasom ock att Riksdagen slutligen skall infria detsamma.

Reder sig statsutskottet sålunda tämligen bra med den veterinärbakteriologiska afdelningen, genom att afsnäsa medicinalstyrelsen med att lefva på nåder hos veterinärinstitutet, så reder det sig ännu bättre med den tekniskt-hygieniska afdelningen. Ty beträffande denna svarar utskottet helt kort och godt, att saken får bero på framtiden, och det

Ang. invrät-
tande af en
statsmedicinsk
anstalt.
(Forts.)

är ju ett mycket enkelt svar. Men då frågar jag tillbaka: hur skall medicinalstyrelsen under tiden bete sig, då Kungl. Maj:t skickar in ärenden till styrelsen, hvilkas utredning förutsätter laboratorieundersökningar i ena eller andra hänseendet? Ja, förmodligen säger utskottet: Ni få göra som ni gjort förut. Hittills har medicinalstyrelsen nämligen lånat sig fram hos Stockholms hälsovårdsnämnd, som verkligen vid behof stött till tjänst. Ty det är att märka, att Stockholms och Göteborgs kommunala myndigheter ha för många år sedan skaffat sig tekniskt-hygieniska laboratorier, som de ansett nödvändiga för att de skulle kunna uppfylla sina åligganden som hälsovårdsnämnder, men hvilka statsutskottet anser onödiga för medicinalstyrelsen, som är hela landets hälsovårdsöfverstyrelse. Men om hälsovårdsnämnden i Stockholm skulle säga nej till en framställning om hjälp, om hälsovårdsnämndens laboratorier skulle svara: Jag har icke lust att stå till tjänst längre. Hvad då? Ja, om så fatalt skulle hända — och det ligger förvisso nära till hands — kan jag icke se annat, än att medicinalstyrelsen får skicka remissen tillbaka med det besked, att styrelsen icke kunnat fullgöra det gifna uppdraget af brist på resurser att utföra den äskade undersökningen. En mycket angenäm situation, icke sant!

Äfven här finnes emellertid en liten ljusglimt, och det är det uttryck, som utskottet använder, då det afstyrker framställningen om denna afdelning. Utskottet säger nämligen, att därmed får anstå, det vill med andra ord säga, att om några år går det an att komma tillbaka med frågan, men än så länge få vi vänta. Ja, vi få väl taga fasta på det löftet, i hopp att det snart kommer därhän, att statsutskottet lär sig bättre förstå landets intressen och finner sig böra tillstyrka äfven detta laboratorium. Ty det kan dock icke i längden gå för sig, att medicinalstyrelsen, d. v. s. ett statens ämbetsverk, skall låna sig fram hos kommunala myndigheter.

Innan jag slutar skulle jag gärna vilja framhålla en annan sak, som jag icke kunnat riktigt fatta. Det är ett uttryck, som förefaller mig något orakelmässigt i det lilla betänkande, som utskottet ägnat denna fråga. Det heter nämligen på sid. 23:

»Slutligen har utskottet i detta sammanhang velat ifrågasätta, huruvida icke genom upprättande, på sätt utskottet föreslagit, af en statsmedicinsk anstalt medicinalstyrelsens arbetsböda kommer att lättas i sådan grad, att en minskning i styrelsens arbetskrafter skulle kunna äga rum.»

Hvad menar utskottet med detta? Tror utskottet, att det är medicinalstyrelsens ledamöter, som hittills gjort de rättskemiska och bakteriologiska undersökningarna? Nej, det ha de hvarken tid eller kompetens till, utan dessa arbeten få nog utföras af särskilda personer. Då nu utskottet är så vänligt att unna medicinalstyrelsen sakkunnigt biträde af dessa två personer eller rättare af en sakkunnig bakteriolog, ty rättskemisten finnes ju redan förut, så får dock medicinalstyrelsen icke därför mindre arbete. Tvärtom, just därför att det finnes en person, som kan utföra en del nya arbeten, komma också nya frågor att föreläggas styrelsen, och arbetet kommer alltså snarare att ökas än att minskas. Hur således den omständigheten, att medicinalstyrelsen får en laborator, som utför ett arbete, hvilket hittills i det närmaste fått

vara ogjordt, skall kunna lindra styrelsens arbetsbörda, det förstår jag icke. Kanske utskottet tänkt på det veterinär-bakteriologiska laboratoriet och förutsätter att hela veterinärväsendet skall öfverflyttas till veterinärinstitutet. Ja, då blir det onekligen en lättnad i medicinalstyrelsens arbetsbörda, och skulle detta vara meningen och Riksdagen beslutar något sådant, så skulle jag för min del vara synnerligen tack-sam, ty det är ett önskemål, som åtminstone jag hyser, att vi i medicinalstyrelsen dock någon gång måtte bli befriade från de veterinära angelägenheterna och få enbart hålla oss till de medicinska.

Herr talman, efter hvad jag yttrat kunde det synas mest konsekvent, att jag yrkade afslag på utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Det gör jag emellertid icke. Jag har icke någon lång riksdagsserfarenhet, men så mycket har jag dock redan funnit, att statsutskottet kan komma med hvilka vilseledande och oriktiga utredningar som helst; är utskottet blott enigt, går Andra Kammaren så godt som alltid med på dess förslag. Det sågo vi senast häromdagen vid behandlingen af andra hufvudtiteln, då det gällde frågan om Göta hofrätt. Hur gick det icke då? Jag anser mig således icke ha den ringaste utsikt att vinna något genom ett yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts förslag, utan lämnar gärna utskottet i okvald besittning af slag-fältet, viss som jag är, att hvad statsutskottet än må vinna på det betänkande det här afgifvit, icke vinner det något erkännande i landet, framför allt icke från sådana personer, som kunna tänka sig in i denna tör hela vårt medicinalväsende så ytterst viktiga fråga.

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

Herr Wallis: Herr talman! Jag skall be att i denna fråga få yttra mig från en synpunkt, som här knappast alls blifvit berörd och som dock är ganska viktig. Vi finna, att vi här erhållit en kunglig proposition om inrättande af en statsmedicinsk anstalt, och detta efter ett mycket långvarigt förberedande arbete. Man skall icke neka till, att här blifvit nedlagdt ett högst betydande kvantum arbete för att göra frågan klar, och vi finna nu, att förslaget mynnar ut i anordnande af fyra laboratorier, som skulle ställas till medicinalstyrelsens förfogande för att göra dess arbete mera fruktbarande. Det är två bakteriologiska laboratorier, ett för människo-bakteriologi och ett för djur-bakteriologi, ett rättskemiskt laboratorium och ett tekniskt-hygieniskt. Så inträffar det högst besynnerliga, att statsutskottet enhälligt tillstyrker det ena bakteriologiska laboratoriet och lika enhälligt afstyrker det andra. Och dock finnas precis samma principiella skäl för inrättandet af det ena som för inrättandet af det andra, och jag skall be att få visa, hur de skälen smänningom arbetat sig fram.

Då bakteriologien först uppkom, var den en rent teoretisk vetenskap. Ganska snart blef det emellertid praktiska resultat af densamma, och det är detta, som gjort dessa oerhörda betydelse för så väl människo- som djurterapien. Det skedde först, som vi alla veta, genom antiseptiken, som fullständigt omvandlat hela den moderna kirurgien och är betingelsen för dess utveckling. Men i början af 1880-talet skedde den grundläggande upptäckten af Pasteur, hvilken fann en vaccin mot mjältbranden, som väsentligt minskade den fruktausvärda sjukdomen i en mängd länder, där den förut härjat. Sedan har följt en lång serie af praktiskt be-

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

tydelsefulla upptäckter af vacciner och s. k. sera, hvilka i förbigående sagdt långt mera komma djurterapien till godo än människoterapien.

Det var helt naturligt, att i början af bakteriologiens utveckling beredningen af dessa vacciner och sera skulle anförtros åt vetenskapsmännen vid de medicinska fakulteterna eller vid veterinärhögskolorna. Men jag kan försäkra, att det icke dröjde länge förr än man vid dessa medicinska fakulteter — ty veterinärhögskolan är ju också en medicinsk fakultet — kom under fund med, att detta var rent praktiska åtgärder, som icke alls gagnade det syfte, som dessa fakulteter egentligen voro afsedda att främja, nämligen undervisningen och utbildningen af dugande människo- eller djurläkare. Vi ha erfarenhet äfven från vårt land i det hänseendet, nämligen från karolinska institutet. Vi ha där hälsat med glädje, att vårt undervisnings- och forskningsarbete på bakteriologiens område icke störes af dessa rent praktiska spörsmål. Vi fabricera icke där sera och vaccin. Det hafva vi icke tid till. Skulle våra lärarekrafter användas till så tidsödande sysselsättning, då skulle med säkerhet själfva undervisningen komma att lida däraf. Vi äro tacksamma för att slippa det, och öfverallt har samma utveckling ägt rum: denna fabrikation och dessa praktiska åtgöranden hafva öfverlämnats endera åt det privata initiativet, åt industrien kunna vi säga, eller också åt en statsinstitution. Den stora statsinstitutionen i Berlin har härutinnan varit föregångare. Den har blifvit efterföljd af andra, och den berömdaste af dessa, Pasteurinstitutet, har ingenting att göra med undervisningen, och ingen af de andra har heller någon undervisningsverksamhet. Det ligger i sakens natur, att en sådan utveckling skall äga rum öfverallt. Detta har också behjärtats af statsutskottet hvad angår den medicinska undervisningen vid våra medicinska fakulteter, men det har icke behjärtats af statsutskottet med afseende på den undervisning, som skall äga rum vid veterinärinstitutet. Då vi förra året frikostigt lämnade veterinärinstitutet det stora miljonanslag, som skall användas till att anordna ett verkligt förstklassigt veterinärinstitut, gjorde vi det — åtminstone gjorde jag det för min del — i den förhoppning, att detta veterinärinstitut skulle komma att, i likhet med många i utlandet, sköta den medicinska undervisningen äfvensom den vetenskapliga forskningen på ett tillfredsställande sätt, hvilket den förut icke kunnat göra till följd af bristande tillgång på tillbörlig utrustning. Vilja vi hoppas på att detta en gång skall verkligen kunna realiseras, då böra vi se till, att vi icke lägga denna stora börda, att fabricera vacciner och sera, på deras axlar, utan låta den ligga där den skall ligga, nämligen på en särskild, utslutande för praktiskt ändamål anordnad institution.

Jag förstår mycket väl, hvad det är som ledt statsutskottet till att för närvarande yrka på att veterinärinstitutet skulle åtaga sig detta arbete. Det har ju fått stora lokaler, och dessa lokaler skola användas. Ja, de skola användas, och jag vill till och med gå så långt, att jag säger, att dessa lokaler måhända äro större än som för undervisnings- och forskningsändamål för ögonblicket skulle vara behöfligt. Men, mina herrar, det finnes ytterst få vetenskaper, som för närvarande så hastigt utveckla sig som de bakteriologiska, särskildt på det veterinära området. Skola vi nu kunna hoppas, att veterinärinstitutet skall fylla den uppgift, som

är detsamma förelagd, nämligen att sköta undervisningen i första rummet och den vetenskapliga forskningen i andra rummet, på bästa möjliga sätt, då skola vi hvarken upptaga dess krafter eller dess lokaler med detta nya arbete. Det är i själfva verket ett arbete, som icke hör institutet till, utan bör bedrivas på en särskild anstalt.

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

Nu kan man ju säga, att för tillfället skulle detta institut med sina lokaler på ett tillfyllestgörande sätt kunna åtaga sig denna börda. Men i statsutskottets betänkande se vi, hvad som hotar, nämligen att lärarekrafter då icke blifva tillräckliga, utan behöfva ökas för att tillfredsställa dessa nya anspråk. Och nog kunna vi vara förvissade, mina herrar, att denna institution, som nu är tillräcklig och kommer att under en lång följd af år visa sig tillräcklig för uteslutande undervisningsändamål och för utförande af vetenskapliga arbeten, likväl under sådana förhållanden mycket snart kommer att visa sig vara otillräcklig, om dessutom till institutionen beredningen af vacciner och sera dessutom skulle förläggas.

Jag tror därför, att det icke är välbetänkt af statsutskottet att säga nej till denna del af Kungl. Maj:ts proposition. Men jag vill tillägga, att dess afslag på den tekniskt-hygieniska afdelningen icke heller förefaller mig väl motiveradt. Jag kan icke finna, att den motiveringen består i något annat än uppläsandet af allt det myckna, som finnes angifvet som ändamål för detta tekniskt-hygieniska laboratorium. Det finnes anfördt på sid. 191 i betänkandet. På er, mina herrar, imponerar kanske den mångfald af göromål, som detta tekniskt-hygieniska laboratorium skulle åtaga sig, som något afskräckande, men den imponerar icke alls på mig. Ty den innebär icke något annat än just precis det, som hvarje profession i hygien får lof att studera. Vid hvarje hygienisk anstalt måste också finnas ett bakteriologiskt laboratorium. Man måste där ägna sig åt utforskandet af hittills okända orsaker till de smittosamma sjukdomarna. Man är där tvungen — det låter mycket märkvärdigt — att sysselsätta sig äfven med närnsynthet, men endast i den mening, att man måste se till, hvilka belysningsförhållanden åstadkomma närnsynthet hos det uppväxande släktet; detta är ju en hygienisk åtgärd. Meningen med det tekniskt-hygieniska laboratoriet är icke någon annan än att i det praktiska lifvet utföra den teoretiska hygieniska läroanstaltens undersökningar. Och jag finner det fullt befogadt, att medicinalstyrelsen erhåller ett sådant laboratorium till sin disposition. Ty det kan väl icke förnekas, att utförandet af hygienens läror i lifvet är just hvad vi alla önska. Herr statsrådet har lämnat några upplysningar om en del sådana undersökningar. Dessa hafva ansetts så utomordentligt svåra. Jag vill icke neka till, att de äro det; men det är just därför det behöfves en verkligt skolad vetenskapsman som föreståndare för ett dylikt institut.

För min del kan jag icke finna annat, än att Kungl. Maj:ts proposition är väl förberedd. Det kommer att vara till väsentlig skada icke blott för medicinalstyrelsens arbete, utan äfven för hela landets medicinska arbete, om den afslås. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde herr *Vahlquist*.

Ang. inrättande af en statsmedicinska anstalt.
(Forts.)

Herr Starbäck: Herr talman! Jag är mycket tacksam för det sakkunniga anförande, som den siste ärade talaren nyss höll. Det är alldeles gifvet, att jag icke vågar att med något anspråk på sakkunskap bemöta de skäl, som han anført, men med afseende å det veterinär-bakteriologiska laboratoriet vill jag dock säga, att i och med det samma som statsutskottet pekar på, att det kraf på ett veterinär-bakteriologiskt laboratorium, som framställt i den kungl. propositionen, kan fyllas af den bakteriologiska afdelningen vid veterinärinstitutet, som genom Riksdagens beslut förra året där inrättades i en särskild paviljong, har utskottet därför icke sagt, att ett veterinär-bakteriologiskt laboratorium icke är lika så nödvändigt som ett medicinskt-bakteriologiskt laboratorium. Jag tror, att min ärade vän på stockholmsbänken i alla fall måste medgifva, att det är en liten omvändning af värdena, som han där försökt. Jag vill dessutom nämna, att jag här i min band har ett dokument från chefen för veterinärinstitutet, hvilket jag dock icke skall läsa upp, men som jag ber att få ställa till professor Wallis' förfogande. Savidt jag kan förstå, bevisar där chefen för veterinärinstitutet, att de anspråk, om hvilka här nyss talades, verkligen kunna fyllas af den bakteriologiska afdelningen vid veterinärinstitutet.

Hvad det tekniskt-hygieniska laboratoriet beträffar, kan det hända, att det är så, som professor Wallis säger, nämligen att man icke bör låta sig imponeras af mångfalden utaf de göromål, som där skulle komma på chefens och tjänstemännens lott. Ja, jag får verkligen säga, att jag icke heller imponerats af denna mångfald, och det är just därför, som jag velat afstyrka inrättandet af detta laboratorium. Ty om man hopar alla möjliga mer eller mindre vidtutseende frågor under en enda chef, så synes det väl ändock vara väl djärft att påstå, att man i och med detsamma har gjort ett stort steg för att undanröja alla de svårigheter, som här finnas på det ena eller andra området. Jag tror för min del, att en säkrare och bättre utredning af denna fråga behöfs.

Med anledning af den näst föregående ärade talarens anförande skall jag äfven tillåta mig, herr talman, att yttra några få ord. Han frågade: huru lång erfarenhet skall då behövas, för att en sådan utredning äntligen skall föreligga, att Riksdagen får full klarhet om denna sak? Det synes mig, som om det var ganska lyckligt, att icke kommitterades förslag, när det år 1899 var färdigt, genast framlades af Kungl. Maj:t, ty då hade förslaget sett ut på ett helt annat sätt än det nu föreliggande; det hade nämligen innehållit sådant, som medicinalrådet Wawrinsky, hvilken var ordförande i nämnda kommitté, nu anser vara alldeles på tok. Sålunda ha tydligen något litet lugn och ett litet drojsmål på några få år härvidlag visat sig, åtminstone för den ärade kommittéordförandens uppfattning, ganska välbehöfliga.

Nu säger herr Wawrinsky, att det är egentligen endast ett laboratorium af de här föreslagna, som vi för närvarande velat vara med om; frågan om den rättskemiska afdelningen är en mera underordnad fråga. Ja, det är rätt underligt att höra sådant, när man varit i tillfälle att sätta sig närmare in i frågan. Hvarför vi inom utskottet kommit till den bestämda uppfattningen, att det rättskemiska laboratoriet icke är en underordnad fråga, beror därpå, att till vederbörande afdelning inom utskottet har kommit en skrivelse från rättskemisten — hvilken icke

blifvit hörd i frågan, utan själf måst göra sig paminnd såväl hos den ena myndigheten, herr Wawrinsky, som hos den andra, vederbörande afdelning inom statsutskottet. Genom detta dokument ha vi fått klart för oss, att ett ordnande af de rättskemiska laboratorieförhållandena är alldeles ounggängligt. Så var det med den saken.

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

Da herr Wawrinsky använde åtskilliga stora ord med afseende ä Riksdagens beviljande af anslag till veterinärinstitutets nybyggnader i fjol — jag tror t. o. m., att han sade, att Riksdagen lät narra sig att bevilja medel till uppbyggande af en ny paviljong vid veterinärinstitutet — ja, då kände jag mig verkligen litet förvanad, ty visserligen trodde jag ju, att medicinalstyrelsen sasom ett gammalt ämbetsverk stod mycket högt, och att det understundom var ganska svåråtkomligt, det hade jag också reda på, men att det stod så högt, att det icke kunde anses lämpligt, att, när denna fråga om veterinärinstitutets nybyggande förra året var före i Riksdagen, representanten för medicinalstyrelsen beledsagade beslutet därom med ett enda ord, ehuru han sedan anser, att Riksdagen blifvit narrad med detta beslut, det förefaller mig mycket märkligt.

Jag vill äfven paminna herr kommittéordföranden därom, att det icke blott är det veterinär-bakteriologiska laboratoriet, som kommit till på grund af den erfarenhet, som gjort sig gällande under tiden mellan kommittébetänkandets afgifvande år 1899 och Kungl. Maj:ts proposition år 1907, utan att det är ett liknande förhållande äfven med det tekniskt-hygieniska laboratoriet. Det heter nämligen i kommittébetänkandet, att ett hygieniskt-farmaceutiskt laboratorium borde inrättas. Men i det förslag, som nu föreligger, är den viktigaste delen af detta laboratorium försvunnen, nämligen den farmaceutiska delen, och i stället skall det nu blifva ett tekniskt-hygieniskt laboratorium.

Jag tror verkligen, mina herrar, att jag har rätt att påstå, att de skäl, hvilka jag nu anført såsom representant för statsutskottet, ändock torde gälla något mera än en hel del af de påståenden, som herr medicinalrådet Wawrinsky nyss framkom med.

Jag ber således, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande på bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Wawrinsky i Saltsjöbaden: Herr talman! Blott några ord till svar å hvad den siste ärade talaren yttrade.

Herr Starbäck påpekade, att jag varit ordförande i den kommitté, som utarbetat det förslag, hvilket ligger till grund för den kungl. propositionen. Ja, det är alldeles riktigt. Han sade vidare, att jag då hade en annan, något olika mening mot den jag nu uttalat; och det är också riktigt, nämligen så till vida, att jag då yrkade på upprättandet af en medicinsk-bakteriologisk och en veterinär-bakteriologisk afdelning, men ville ställa den veterinär-bakteriologiska afdelningen såsom underafdelning under den medicinsk-bakteriologiska och icke såsom själfständig afdelning. Såsom jag nyss nämnde, har emellertid medicinalstyrelsen genom påtryckningar från veterinärinstitutet blifvit förmädd att frånga sin ursprungliga ståndpunkt, som öfverensstämmde med den, kommittén intog. Skillnaden är således endast den, att i stället för att, som kommittén föreslog, den veterinär-bakteriologiska afdelningen skulle blifva en underafdelning under den medicinsk-bakteriologiska afdelningen, hemställes nu, att den skall bli en fullt själf-

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

ständig afdelning. Men i såväl det ena som det andra fallet skulle precis samma arbete uträttas af den veterinär-bakteriologiska afdelningen. Om den göres till en underafdelning eller icke, är helt enkelt en kostnadsfråga, icke någonting annat.

Hvad det rättsmedicinska laboratoriet beträffar, har jag visst icke sagt, att frågan därom är en bagatellfråga, utan jag har sagt, att *kostnaderna* i detta fall äro en bagatellfråga. Jag vet mycket väl, att denna afdelning inom kort kommer att stå utan lokal — därom har jag ju lämnat herr Starbäck upplysning redan i utskottsafdelningen. Förhållandet är ju emellertid, att man för den utskottkemiska afdelningen blott behöfver anslag till lokaler och dylikt, under det att arbetspersonalen redan finnes och sedan länge funnits. Och det är af detta skäl, som jag betecknat frågan om det rättskemiska laboratoriet nu vara af jämförelsevis underordnad betydelse.

Slutligen har den förebräelsen riktats mot mig, att jag icke sade ett enda ord förra året mot beviljandet af det stora anslaget till nybyggnader vid veterinärinstitutet. Detta är alldeles riktigt, men beror helt enkelt därpå, att jag, då frågan förra året var före i Riksdagen, hade giltigt förfall; jag låg då på sjukbädden och kunde alltså icke vara här närvarande; jag kunde icke därför heller med mitt ord här i Riksdagen inverka på den saken. Det var också hela skälet till min tystnad.

Slutligen kommer frågan om den hygieniskt-farmaceutiska afdelningen, som blifvit förvandlad till en tekniskt-hygienisk afdelning. Ja, kan det trösta herr Starbäck, att man ändrat namn på denna afdelning, så gärna för mig. Chefen för civildepartementet har beklagligen ansett sig böra slopa det farmaceutiska arbetet vid denna afdelning, emedan han anser, att den eljest skulle ha fått för mycket att göra, men i öfrigt är afdelningen såväl nu som förut afsedd att blifva alldeles oförändrad, oafsedt hvilken benämning den har. Vare sig den heter den hygieniskt-farmaceutiska eller den tekniskt-hygieniska afdelningen, inverkar detta icke på själfva afdelningens beskaffenhet och *hufvudsakliga* arbete.

Herr Wallis: Herr talman! Jag ber att endast få säga några få ord med anledning af hvad den senaste talaren för statsutskottets mening nu yttrat. Såvidt jag icke alldeles missuppfattat honom, har han här uttalat som sin mening, att det skulle finnas en väsentlig skillnad mellan bakteriologiska institutionen vid karolinska institutet och bakteriologiska institutionen vid veterinärinstitutet. Den senare skulle vara fullt kompetent och utrustad till att fabricera vacciner och sera. Ja, det är nog också karolinska institutets bakteriologiska institution. Där har under en lång följd af år fabricerats det difteriserum, som användes här i Sverige. Af den erfarenhet, som vi i detta fall vunnit, ha vi emellertid lärt oss, att det i dessa medicinska läroanstalter icke är lämpligt att använda en stor del af lärarnes tid till sådana praktiska göromål, utan böra de uteslutande kunna ägna sig åt undervisning och vetenskaplig forskning. Samma erfarenhet har man äfven gjort utomlands, och samma visdom torde en gång veterinärinstitutet också komma att få. Det synes mig därför, som om man just med

hänsyn till denna erfarenhet borde bespara veterinärinstitutet detta arbete.

Jag vill äfven säga, att af de skäl, som anförts emot inrättandet af ett veterinär-bakteriologiskt laboratorium, är det verkligen ett, som tycks kunna imponera, nämligen det, att därigenom skulle veterinärinstitutet för sina undervisningsändamål gå förlustigt en hel mängd mycket dyrbart och viktigt material, som eljest skulle komma in till detsamma — det skulle nu i stället gå till den särskilda stats-medicinska anstalten och dess veterinär-bakteriologiska laboratorium. Jag må säga, att äfven den invändningen har icke för mig någon betydelse. Vid karolinska institutet och för öfrigt vid alla medicinska läroanstalter har man gjort den erfarenheten, att samma material kan komma flera olika lärare till godo, och det desto mera, om det blott finnes god vilja. Oupphörligt händer det, att extra ordinarie professorer i patologisk anatomi använder det material, som förut användts af den ordinarie professorn, liksom ofta äfven det motsatta förhållandet äger rum. Det inträffar, som sagdt, vid alla läroanstalter; om jag sålunda såsom obducent vid Sabbatsbergs sjukhus är i tillfälle att få godt material, står detta till lärarnes i kirurgi, i medicin eller gynekologi förfogande, fastän det naturligtvis är mig alldeles obetaget att använda det för mina ändamål. Det är den goda viljan därvidlag, som behöfves. Men kan man icke tro, att medicinalstyrelsen har denna goda vilja gentemot veterinärinstitutet? Det ligger dock påtagligen i medicinalstyrelsens sannskyldiga intresse, att våra veterinärer blifva så väl utbildade som möjligt, ty huru skola vi kunna föra den praktiska veterinärmedicinens utveckling vidare annat än med tillhjälp af just veterinärerna själfva?

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Det kan måhända anses vara förmätet af en lekman att begära ordet i denna fråga, där de lärda herrarne tvista så, som här är fallet. Men det finnes dock här vissa synpunkter, som äro så enkla, att jag nästan misstänker, att de höglärda herrarne icke riktigt begripa dem, och därför skulle jag vilja yttra några ord, i all synnerhet som medicinalrådet Wawrinsky framkastat en fråga, på hvilken han ännu icke fatt svar, men på grund af hans höfliga framställning borde han väl vara berättigad att få ett höfligt svar.

Jag vill dock först säga, att jag tycker, att herr Wawrinsky utdelade nästan stora doser åt statsutskottet — och framför allt mycket billigare, än hvad medicinare i allmänhet bruka bestå.

Det är dock ett faktum, att när vi förlidet år beviljade 1,600,000 kronor till ombyggnad af veterinärinstitutet, så användes af dåvarande statsrådet och chefen för civildepartementet precis samma motiv, som man nu anför för inrättandet af detta veterinär-bakteriologiska institut. Nu säger visserligen herr Wawrinsky till sin ursäkt — och däri gifver jag honom rätt — att han för tillfället var sjuk. Ja, men hela medicinalstyrelsen var väl icke sjukskrifven den dag, då vi fattade beslut om detta stora anslag? Nog hade väl medicinalstyrelsen kunnat tala om detta stora anslag? Nog hade väl medicinalstyrelsen kunnat tala om för oss, att Kungl. Maj:t den gången höll på att narra oss. För öfrigt har medicinalstyrelsen icke intagit en alltför stabil ståndpunkt i

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

Ang. inrättande af en statsmedicinsk anstalt.
(Forts.)

denna fråga. Den har nämligen afgifvit icke mindre än tre utlåtanden beträffande denna statsmedicinska anstalt, ett den 19 januari 1900, ett den 24 september 1902 och ett den 7 november 1906, och det ena utlåtandet är icke det andra likt, utan styrelsen har där vacklat rätt mycket. Nu kan det också sättas i fråga, på hvilken myndighet vi skola tro mera, på veterinärinstitutets lärarekollegium eller på medicinalstyrelsen. Nu säger herr Wawrinsky, att veterinärinstitutets målsmän ha narrat oss en gång — ja, kanske medicinalstyrelsens målsmän hålla på att narra oss nu. Det är bäst, att vi äro försiktiga. Detta herr Wawrinskys uttalande manar åtminstone mig till den yttersta försiktighet, och det allra längsta, jag här kan gå, är att vara med om ett bifall till statsutskottets hemställan.

Såsom jag nyss sade, bör herr Wawrinsky äfven ha ett svar på den af honom höfligt framställda förfrågan. Han uppläste en del af utskottets yttrande i denna fråga, så lydande: »Slutligen har utskottet i detta sammanhang velat ifrågasätta, huruvida icke genom upprättande, på sätt utskottet föreslagit, af en statsmedicinsk anstalt medicinalstyrelsens arbetsbörda kommer att lättas i sådan grad, att en minskning i styrelsens arbetskrafter skulle kunna äga rum.» Nu frågar herr Wawrinsky: hvad menar utskottet med detta? Det är någonting för honom så ofattbart, att man skulle kunna tänka sig en liten minskning af arbetspersonalen i medicinalstyrelsen, att han icke alls kan fatta, hvad utskottet här menar, fastän vi skrivit så fullkomligt tydligt. Jag skulle i detta sammanhang nästan anse mig befogad att tillråda den kungl. styrelsen att på sig verkställa en mycket noggrann själfdiagnos; jag misstänker, att den möjligheten icke är utesluten, att styrelsen då skall hos sig kunna upptäcka en inom ämbetsverken i allmänhet icke alldeles ovanlig åkomma, hvilken vi bruka benämna för byråkratism. Det fordras nog en allvarlig pröfning därvidlag. Det är icke blott statsutskottets utlåtanden, som skola kritiseras — det är nyttigt, att så sker — utan jag tror också, att man inom ämbetsverken icke saknar anledning att verkställa en liten kritik af sig själf, och särskildt borde medicinalstyrelsen undersöka, huruvida icke en förenkling af arbetssättet inom styrelsen skulle kunna bereda herrar medicinalråd tillfälle att utträta mera nyttigt arbete. Jag har så mycket större anledning att tro detta, som herr Wawrinsky frågar: tro herrarne, att medicinalstyrelsen själf gjort detta, nämligen en del undersökningar? Ja, man hade nästan hoppats, att medicinalstyrelsen hade gjort det, men efter detta uttalande kom jag underfund med, att medicinalstyrelsen i mycket högre grad är en skrifbyrå än en medicinsk inrättning, och på grund däraf, herr talman, är det med knapp nöd, som jag kan gå med på ens så mycket, som statsutskottet föreslagit. Men som jag är mycket mild till mitt sinne, vill jag, som sagdt, i alla fall vara med om hvad statsutskottet här hemställt.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, blef utskottets hemställan af kammararen bifallen.

Punkterna 8—33.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34, angående uppförande af en byggnad vid Göteborgs hospital.

Ang uppförande af en byggnad vid Göteborgs hospital.

I denna punkt hemställde utskottet, att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, för uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med företedda ritningar och kostnadsförslag, vid Göteborgs hospital af en byggnad, afsedd för sinnssjuka af första betalningsklassen, bevilja ett anslag af 354,250 kronor samt däraf på extra stat för år 1908 anvisa 100,000 kronor.

Reservation hade anmälts af herrar *I. Wijk* och *G. Boman* mot vissa delar af utskottets motivering.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr *Karlsson* i Göteborg, som anförde: Det kan icke falla mig in annat än att tacksamt erkänna den åtgärd, som af Kungl. Maj:t är föreslagen och hvilken utskottet tillstyrkt, nämligen uppförande af en anstalt för, som det heter, sinnssjuka af första betalningsklassen. Men hvad jag härvid funnit något märkvärdigt är, att man vid denna anstalt frångår den princip, som man i öfrigt följt vid samtliga rikets hospital, nämligen att hafva en och samma afgift för patienter af samma betalningsklass. Som herrarne sett i betänkan det, är den afgift, som betalas vid rikets öfriga hospital af första klassens patienter, 2 kr. 25 öre om dagen, då enskildt rum lämnas, och 1 kr. 70 pr dag, då två patienter dela rum.

Nu har den omständigheten, som väl i och för sig är helt naturlig, att första klassens afdelning blifvit dyrare än afdelningen för andra och tredje klassens patienter, ja, blifvit dubbelt så dyr som denna, föranledt medicinalstyrelsen att i första rummet antyda, att, ifall man så vill, man kan höja afgiften på denna anstalt med 1 kr. Medicinalstyrelsen säger då, att på samma gång som visserligen anläggningskostnaderna äro dubbelt så höga för första klassens platser som för andra och tredje klassens, så äro afgifterna två till tre gånger så höga, och följaktligen täckas ganska väl de utgifter, som äro förenade med anstalten. Men, säger man, om man vill göra den beräkningen, att personer i en viss förmögenhetsställning icke böra åtnjuta vård på sådana villkor, att staten har utgifter för dem, utan att de själfva böra betala såväl anläggningskostnaderna som räntan på det nedlagda kapitalet, då kan man taga 1 krona mera för hvarje plats. Det förefaller mig för det första vara en väl obetydlig höjning. Då man skall höja, borde man göra det i en viss proportion, så att man icke höjer med 1 krona både för dem, som betala 1 kr. 70 öre, och för dem, som betala 2 kr. 25 öre. Men framför allt beklagansvärdt är, att man skall frångå den principen, att samma afgift skall betalas i hela landet för samma vård. Det är ju beroende af helt tillfälliga omständigheter, om omkostnaderna för ett sjukhus på den ena eller andra platsen blifva större. Jag föreställer mig då, att, om, såsom väl är antagligt, man inom längre eller kortare tid kommer att i Stockholms närhet bygga en anstalt för samma ändamål, och kostnaderna härför, såsom

Ang. upp-
förande af en
byggnad vid
Göteborgs
hospital.
(Forts.)

jag icke anser otroligt, blifva ännu något högre, man skall höja afgifterna med 1 krona 25 öre eller 1 krona 50 öre. På sådant sätt får man åter en ny afgift för samma slag af patienter. Jag antager nu, att det kan blifva alldeles oberoende af vederbörande patient eller rättare sagdt af hans anhörigas önsknningar, till hvilket hospital han skall komma. Har en gång första klass-afdelningen i Göteborg blifvit fullt belagd, så föreställer jag mig, att ansökningen, när den inkommer, går till medicinalstyrelsen, och att patienten då remitteras till det sjukhus, där plats kan finnas. Då vet familjen, när den söker en plats, icke, om den skall betala 1 krona 70 öre eller 2 kr. 70 öre, icke, om den skall betala 2 kronor 25 öre eller 3 kronor 25 öre. Detta förhållande har man ju — äfven om man anser det vara riktigt, att en person i den förmögenhetsställning, hvarom här är fråga, bör betala jämväl ränta å anläggningskostnaden — kunnat komma ifrån, därigenom att man något höjt afgiften för alla första klass-patienter vid rikets hospital. Om man t. ex. satt denna afgift för alla till 2 kronor 75 öre i stället för 2 kronor 25 öre och till 2 kronor i stället för 1 krona 70 öre, så skulle ju staten fått in till och med mera än genom den nu föreslagna åtgärden, men man hade icke tillgripit den, såvidt jag förstår, ganska olämpliga utvägen att bestämma olika afgifter för patienter vid olika hospital. Om man fortgår på denna väg, kan man ju komma därhän, att äfven andraklass-patienterna vid ett hospital, som vid uppförandet blifvit dyrare än andra hospital, skola betala mera. Men detta förmodar jag Riksdagen aldrig kommer att gå in på. Därför hoppas jag äfven, att kammaren skall vara med om den ändring i hvad här förekommer, att kammaren godkänner hvad utskottet föreslagit, men med ogillande af motiveringen. Jag ber alltså, herr talman, att få föreslå, att kammaren måtte med ogillande af motiveringen godkänna hvad utskottet föreslagit.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde proposition dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med ogillande af utskottets motivering; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen hafva flertalets mening för sig. Men som votering äskades, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i 34:e punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med ogillande af utskottets motivering.

Voteringen utföll med 94 ja mot 50 nej, hvadan kammaren således godkänt utskottets hemställan och den af utskottet anförda motiveringen.

Punkterna 35—38.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 39*, angående anslag för vård af obe-medlade skrofulösa barn vid hafskuraustalten å Styrös; och yttrade därvid

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Utskottet har ställt sig mycket välvilligt mot min och mina medmotionärens framställning, icke minst därigenom att utskottet såsom sin åsikt uttalat, att anstalten på Styrös i icke mindre grad än anstalten vid Skelderviken, för hvilken utskottet tillstyrkt och kammaren beviljat ett anslag af 200,000 kronor, »är förtjänt af att i sin gagnande verksamhet understödjas med allmänna medel» — det är utskottets egna ord.

Nu endast några få ord. Bristerna i utredningen synas ha hindrat utskottet att tillstyrka anslaget, och i klämman säges blott, att motionen »icke för närvarande måtte af Riksdagen bifallas». Allt detta synes mig innebära ett tydligt löfte, att, sedan en mera utförlig utredning förebragts, utskottet vid en kommande riksdag kommer att tillstyrka Riksdagen att lämna ett anslag sådant som det nu begärda. Detta är ett löfte, som jag och mina medmotionärer skola taga fasta på, och som vi skola på Styrösanstaltens vägnar be att få tacka för, eller kanske snarare på deras vägnar, som komma att erhålla sin vård på anstalten.

Som frågan nu ligger, herr talman, har jag intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 40—43.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 44 och 45.

Lades till handlingarna.

§ 3.

Herr *E. A. Lindblad* aflemnade en af honom med flere under-tecknad motion, n:o 200, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst.

Denna motion blef på begäran omedelbart remitterad till bevillnings-utskottet.

§ 4.

Vidare afgaf herr *E. A. Lindblad* följande af honom med flere undertecknade motioner, nämligen:

n:o 201 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.; och

n:o 202, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

n:o 29, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af mark från förra militiebostället Stora Folåsa n:o 2 i Östergötlands län;

n:o 30, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra häradsskrifvarbostället $\frac{3}{4}$ mantal Sätinge n:o 3 Lars Börjesgård i Hallands län hörande lägenhet;

n:o 31, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra kronofjärdingsmansbostället $\frac{5}{8}$ mantal Krigsberga n:o 2 i Östergötlands län tillkommande andel i Krigsberga utjord;

n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvaltningen af de på grund af arrendekontrakt om säteriet Stenhammar m. fl. hemman och hemmansdelar i Södermanlands län inflytande medel m. m.;

n:o 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till förra mönsterskrifvarbostället Görtorp n:o 1 med Vallerängstorp i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 34, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till Bråborgs kungsgård n:o 1 med underlydande i Östergötlands län hörande utjord;

n:o 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter barnmorskan Ulrika Harrison från Hillersjö socken; och

n:o 36, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter urmakeriarbetaren Johan Edvard Andersson från Bosö i Lidingö socken.

§ 6.

Justerades protokollsntdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *N. Persson* i Malmö under 5 dagar från och med den 7 mars.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,10 på natten.

In fidem

Herman Palmgren.

Fredagen den 8 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes ett till kammaren inkommet, så lydande läkarbetyg:

Att herr riksdagman Joh. Larsson, Presstorp, till följd af sjukdom (Periostitis alveolaris) för tillfället är urståndsatt att bevista Riksdagens förhandlingar, intygas härmed på heder och samvete.

Göteborg den $\frac{7}{3}$ 07.

Wilhelm Lundgren,
leg. läkare.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *A. H. Hammarskjöld* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anslag för beredande af tilläggsunderstöd åt högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor.

Propositionen bordlades på begäran.

§ 4.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till Riksdagens särskilda utskott n:o 1 Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 6, 7, 12 och 15 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862; och

med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Till statsutskottet öfverlämnades Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett ridhus för ridskolan vid Strömsholm.

§ 5.

Vidare föredrogos hvardera för sig herr *E. A. Lindblads m. fl.* på kammarens bord hvilande motioner, n:is 201 och 202; och hänvisades dessa motioner till Riksdagens särskilda utskott n:o 1.

§ 6.

Härefter föredrogos, men blefvo åter bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35 och 36.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från *statsutskottet*:

n:o 23, i anledning af vissa af Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för statens järnvägar,

n:o 24, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Dejefors—Forshaga järnvägs- och slussverksaktiebolag från skyldighet att underhålla järnväg vid Dejefors, och

n:o 25, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra militiebostället Förstena n:o 1 i Älfsborgs län hörande område;

från *lagutskottet*:

n:o 26, i anledning af väckta motioner om ändring af 11 kap. 38 § rättegångsbalken, och

n:o 27, i anledning af väckt motion om upphäfvande af frälsemäns och deras vederlikars rätt till särskildt forum i vissa mål; samt

från *bevillningsutskottet*:

n:o 28, till Konungen, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sättet för verkställande af stämpelbeläggning af stämpelpfiktiga handlingar och kontrollen därå.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

lagutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion angående skrivelse till Konungen, med begäran om framläggande af förslag till en invandringslag; och

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 5, med anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående styckning och försäljning af kronojord till egnahemstomter.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *I. E. G. Svensson* i Skyllberg under 3 dagar fr. o. m. den 11 mars, och

herr *N. E. Lindberg* under den 9 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,43 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.